

บทบาทของรัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร

นางสาวณัฐชนิชา ตั้งวีรัตน์กร

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT AND PRIVATE SECTOR ON TOURISM
DEVELOPMENT IN MUKDAHAN PROVINCE

Miss Natnicha Tuangvirutkorn

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development

(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของรัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของ
จังหวัดมุกดาหาร

โดย

นางสาวณัฐชนิชา ตั้งวีร์ตน์กร

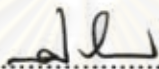
สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

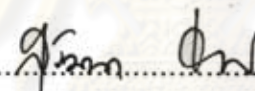
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

นางสาวพรพิมล ตริโชติ

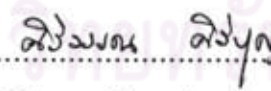
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

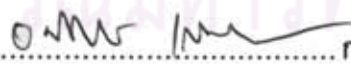

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรพจน์ เปี่ยมสมบุญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(นางสาวพรพิมล ตริโชติ)

..... กรรมการ
(นางสาวศิริวรรณ ศิริบุญ)

..... กรรมการ
(นายอดิศร เสมี่ยม)

ณัฐวิจิรา ตั้งวิรัตน์กร:บทบาทของรัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด
มุกดาหาร. (THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT AND PRIVATE SECTOR ON
TOURISM DEVELOPMENT IN MUKDAHAN PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
หลัก :นางสาวพรพิมล ศรีโชติ, 169 หน้า.

การศึกษาเรื่องบทบาทของรัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร
เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
จากบุคลากรภาครัฐและผู้ประกอบการเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของ
จังหวัดมุกดาหาร โดยแบ่งเป็นกลุ่มบุคลากรภาครัฐ 9 คน และผู้ประกอบการภาคเอกชนภาคการ
ท่องเที่ยว 13 คน รวมจำนวน 22 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของรัฐและเอกชนในการ
เป็นจุดเชื่อมต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่
และกลไกการดำเนินการของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร
และเพื่อทราบถึงบทบาทรัฐและองค์กรเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ผล
การศึกษพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้จังหวัดมุกดาหารมีบทบาทเป็นจุดเชื่อมต่อทางการท่องเที่ยวของ
ประเทศไทยกับประเทศในอินโดจีน คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคม ได้แก่ สะพานข้าม
แม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2) ส่งผลให้การเดินทางท่องเที่ยวข้ามแดนมีความ
สะดวกรวดเร็ว จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจังหวัดมุกดาหารเพื่อใช้เป็นทางผ่านเข้าและออกประเทศ
ไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ต้องการเดินทางออกไปเที่ยวยังประเทศลาว
และประเทศเวียดนาม

ผลการศึกษายังพบว่าการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารต้องเน้นการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจังหวัดมุกดาหารก็มี
แนวทางส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดที่ชัดเจน และมีหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาค
ภาครัฐส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชนเป็นกลไกในการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้โดย
ประสานการทำงานร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติพบว่าการทำงานยังเป็นแบบแยกส่วนระหว่างภาครัฐ
และภาคเอกชน เนื่องจากขาดความไว้วางใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน แนวทางแก้ไขก็คือการทำ
ความเข้าใจร่วมกันและทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายที่มีความเท่าเทียมกัน

สาขาวิชา..... พัฒนามนุษย์และสังคม.....
ปีการศึกษา..... 2551.....

ลายมือชื่อนิสิต..... ณัฐวิจิรา ตั้งวิรัตน์กร.....
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

#4889055120 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS : TOURISM / ROLE / GOVERNMENT / DEVELOPMENT / MUKDAHAN

NATNICA TUANGVIRUTKORN: THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT
AND PRIVATE SECTOR ON TOURISM DEVELOPMENT IN MUKDAHAN
PROVINCE. ADVISOR : MISS PORNPIMON TRICHOT, 169 pp.

The study on the Roles of Local Government and Private Sector in Tourism Development in Mukdahan Province is a qualitative research. It uses the approaches of non-participatory observation and in-depth interview with local government officers and private entrepreneurs who are involved in tourism development of Mukdahan province. 22 informants consist of 9 local government officers and 13 private entrepreneurs. The objectives of this research are to study the roles of Mukdahan province as a connecting point for tourism between Thailand and Indochina as well as to identify its potential and related mechanisms in public and private sectors in order to promote this role. The research also intends to point out the roles local government and private sector play in tourism development of Mukdahan province.

The result shows that an important factor enabling Mukdahan province to take on the role of Indochina tourism hub is the development of transportation infrastructure, namely the bridge over Mekong River (the Second Thai-Laos Friendship Bridge). The bridge will facilitate cross-border traveling and attract a large number of tourists, especially Thai tourists, to use Mukdahan province as a gateway to travel between Thailand, Laos and Vietnam.

Moreover, the result indicates that Mukdahan province needs to emphasize on connecting its tourism sector with other provinces and neighboring countries in order to promote its tourism potential. It is found that Mukdahan province has clear directions in promoting and developing its own tourism sector which has to be built on co-operations among local governments and private sector.

However, the operations of local governments and private sector are currently partitioned due to low level of trust and acceptance. Therefore, improving mutual understanding and equally work together as a network can be direction in order to solve this problem.

Field of Study : Human and Social Development

Student's Signature Natnicha Tuangvirutkorn

Academic Year : 2008

Advisor's Signature Pornpimon Trichot

กิตติกรรมประกาศ

ตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยต้องพบเจอกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทั้งที่เกิดมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้และปัจจัยภายในที่เกิดจากตัวผู้วิจัยเอง แต่ปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นกลับเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงคำว่า “อดทน” และ “พยายาม” ซึ่งเป็นเคล็ดลับสำคัญแห่งความสำเร็จที่ผู้วิจัยได้รับในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ความเมตตาและกรุณาต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ศิริวรรณ ศิริบุญ และอาจารย์อดิศร เสมี่ยม คณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ที่ช่วยแนะนำและชี้แจงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์พรพิมล ศรีชาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางตลอดจนคอยให้กำลังใจผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคุณแม่ คุณน้า ที่เลี้ยงดูผู้วิจัยมาเป็นอย่างดี ด้วยความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจ ทำให้ผู้วิจัยมีแรงใจและแรงกายในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเพื่อนๆ สาคิตจุฬาฯ รุ่น 33 และเพื่อนๆ ไซดาสิงห์รุ่น 14 (มธ.) ที่คอยเฝ้าถามด้วยความห่วงใยและให้กำลังใจผู้วิจัยมาตลอด ขอขอบคุณพี่ เติ้ล โบตัน ชมพู่ ฝน ตุงตุง ที่ให้ความช่วยเหลือ รับฟังและให้คำปรึกษายามที่ผู้วิจัยประสบปัญหา ขอขอบคุณเพื่อนพี่น้องร่วมสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคมทุกคนที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 คำถามวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	11
2.1.1 ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน.....	11
2.1.2 ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ.....	13
2.1.3 แนวคิดนโยบายสาธารณะ.....	17
2.1.4 แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ.....	22
2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	26
2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับพรมแดนหรือชายแดน.....	35
2.1.7 การใช้ทฤษฎีและแนวคิดกับกรอบการศึกษาวิจัย.....	38
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	38

บทที่	หน้า
2.3 กรอบการวิจัยและแนวคิดทฤษฎี.....	44
3 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในระดับภูมิภาค.....	45
3.1 ศักยภาพของจังหวัดมุกดาหารในฐานะเมืองชายแดน.....	45
3.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	45
3.1.2 จังหวัดมุกดาหารในฐานะของเมืองชายแดน.....	54
3.1.3 การติดต่อเชื่อมโยงกับภูมิภาค.....	59
3.2 ศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดมุกดาหาร.....	67
3.2.1 แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว.....	67
3.2.2 สถานการณ์การท่องเที่ยว.....	80
3.3 สรุป.....	84
4 กลไกการดำเนินการของภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	88
4.1 ภาครัฐกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	90
4.2 ภาคเอกชนกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	111
4.2.1 ธุรกิจที่พักแรม.....	111
4.2.2 ธุรกิจร้านอาหาร.....	113
4.2.3 ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์.....	116
4.2.4 ธุรกิจการขนส่ง.....	120
4.2.5 ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก.....	120
4.3 ความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	124
4.4 สรุป.....	127
5. วิเคราะห์สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	131
5.1. วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา.....	131
5.2. ข้อเสนอแนะ.....	139
5.2.1. ข้อเสนอแนะเชิงรุก.....	139
5.2.2. ข้อเสนอแนะเชิงรับ.....	140
5.2.3. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป.....	140
รายการอ้างอิง.....	141

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	146
ภาคผนวก 1.....	146
ภาคผนวก 2.....	148
ภาคผนวก 3.....	150
ภาคผนวก 4.....	153
ภาคผนวก 5.....	155
ภาคผนวก 6.....	159
ภาคผนวก 7.....	163
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	169

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	แสดงอันดับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวและนักศึกษานิยมไปเยี่ยมชม ในปี 2549 และ 2550.....	68
3.2	ตารางแสดงจำนวนสถานบริการที่พักและจำนวนห้องพัก ตั้งแต่ ปี 2546-2550.....	77
3.3	ตารางแสดงจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดมุกดาหารแยกตามสัญชาติ ตั้งแต่ปี 2546-2550.....	80
3.4	ตารางแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและนักศึกษามาจังหวัดมุกดาหาร แยกประเภทตามสัญชาติ ตั้งแต่ปี 2546-2550.....	81
3.5	ตารางแสดงจำนวนผู้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดมุกดาหาร ทั้งขาเข้าและขาออก ตั้งแต่ปี 2546-2550.....	82

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กระบวนการของนโยบาย.....	21
2.2	ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับธุรกิจต่างๆ.....	31
3.1	แผนที่แสดงอาณาเขตของจังหวัดมุกดาหาร.....	46
3.2	แสดงสถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดต่างๆที่มี อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร.....	47
	(1) สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดนครพนม.....	47
	(2) สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดสกลนคร.....	48
	(3) สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดกาฬสินธุ์.....	49
3.3	สถานที่ท่องเที่ยวของแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว.....	51
3.4	เส้นทางหมายเลข 9 และด่านชายแดนประเทศลาว-ประเทศเวียดนาม.....	52
3.5	สถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเวียดนาม.....	53
3.6	แผนที่แสดงอาณาเขตเมืองมุกดาหารก่อน พ.ศ. 2436.....	56
3.7	แผนที่ท่องเที่ยวแสดงเส้นทางคมนาคมของจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัด ใกล้เคียง.....	61
3.8	การเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจ.....	63
3.9	เส้นทางการเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก.....	64
3.10	ที่ตั้งของสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2.....	66
3.11	สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2.....	67
3.12	ตลาดอินโดจีนและสินค้าที่มีจำหน่าย.....	69
3.13	หอแก้วมุกดาหารเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก.....	71
3.14	ด่านตรวจคนเข้าเมืองภาพสะพานมิตรภาพสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 และการขนส่งระหว่างประเทศ.....	72
3.15	อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร.....	73
3.16	แก่งกระเบา.....	74
3.17	วัดบ้านสองคอน.....	75
3.18	แผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร.....	76
3.19	ตลาดสดเทศบาล 2.....	78

3.20	รถสามล้อเครื่อง (สกายแลป) ในจังหวัดมุกดาหาร.....	79
3.21	อาคารศูนย์บริการการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร.....	80
3.22	แผนภาพแสดงตัวอย่างความเชื่อมต่อทางการท่องเที่ยวของ จังหวัดมุกดาหารในระดับภูมิภาค.....	87
4.1	กิจกรรมงานวันขึ้นปีใหม่ของจังหวัดมุกดาหาร.....	97
4.2	ภาพแสดงหน้าเวปประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ของผู้ประกอบการเอกชน.....	112

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS – Greater Mekong Subregion) ของ 6 ประเทศ อันได้แก่ จีน (มณฑลยูนนาน) พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทย ได้ก่อกำเนิดตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างกันเพื่อส่งเสริมให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น โดยการให้ความสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB – Asian Development Bank) การร่วมมือในกรอบของ GMS แบ่งออกเป็น 9 สาขา ได้แก่ สาขาคมนาคมขนส่ง สาขาการลงทุน สาขาการสื่อสาร สาขาพลังงาน สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาขาสิ่งแวดล้อม สาขาการค้า สาขาการท่องเที่ยว และสาขาการเกษตร¹ กลุ่มประเทศที่อยู่ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขงมีพื้นที่รวมกันประมาณ 2 ล้าน 3 แสน ตารางกิโลเมตร มีประชากรรวมกันประมาณ 250 ล้านคน นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และยังตั้งอยู่บริเวณที่เป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงติดต่อกับภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridor) ได้ก่อกำเนิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือในกรอบ GMS ในปี 2540 ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมในพื้นที่ที่มีศักยภาพตามแนวคมนาคมเชื่อมโยงหลัก 3 แนว ได้แก่

1) แนวเหนือ-ใต้ (North South Economic Corridor-NSEC) เชื่อมโยงประเทศไทย-ประเทศพม่า/ประเทศลาว-ประเทศจีน

2) แนวตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor-EWEC) เชื่อมโยงประเทศพม่า-ประเทศไทย-ประเทศลาว-ประเทศเวียดนาม

¹ GMS: Greater Mekong Subregion [Online]. (n.d.). Available from: <http://www.soc.cmu.ac.th> [กันยายน 2549]

3) แนวตอนใต้ (Southern Economic Corridor-SEC) เชื่อมโยงประเทศไทย-ประเทศกัมพูชา-ประเทศเวียดนาม

ซึ่งโครงการที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดในขณะนี้ ได้แก่ โครงการแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor-EWEC) โดยเชื่อมโยงระหว่างประเทศพม่าที่เมืองมะละแหม่ง ประเทศไทยที่จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมุกดาหาร ประเทศลาวที่แขวงสะหวันนะเขต และประเทศเวียดนามที่เมืองดองฮา โดยขณะนี้การเชื่อมเส้นทางด้านตะวันออก (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต- ดองฮา) ได้แก่การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เพื่อเชื่อมจังหวัดมุกดาหารและ แขวงสะหวันนะเขต การปรับปรุงเส้นทางหมายเลข 9 ในประเทศลาวและประเทศเวียดนาม การปรับปรุงเส้นทางหมายเลข 1 จากเมืองดองฮาไปเมืองดานังในประเทศเวียดนาม ได้พัฒนาจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ตั้งอยู่ติดกับประเทศลาวโดยมีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดนจากกัน ในอดีตมุกดาหารมีฐานะเป็นเมือง ใช้ธรรมเนียมการปกครองแบบอาณาจักรล้านช้าง มีเจ้าเมืองปกครอง แต่ก็ขึ้นอยู่กับกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์เรื่อยมา จนเมื่อสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการปฏิรูปการปกครองใหม่ ทำให้เมืองมุกดาหารกลายเป็นอำเภอมุกดาหารและขึ้นอยู่กับจังหวัดนครพนมตั้งแต่ พ.ศ. 2450 อำเภอมุกดาหารถือเป็นอำเภอชั้นเอกของจังหวัดนครพนมเนื่องจากเป็นอำเภอที่เป็นเขตติดต่อกับจังหวัดยโสธร ตัวอำเภอตั้งอยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำโขงและฝั่งตรงข้ามเป็นที่ตั้งของแขวงสุวรรณเขต (สะหวันนะเขต) ประเทศลาว ซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับรองจากเวียงจันทน์ ประชาชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทั้งโดยทางสายเลือด การแต่งงาน การเป็นเครือญาติ จึงมีการไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

หลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และเข้าสู่ช่วงสงครามเย็น จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่หนึ่งที่เป็นจุดแทรกซึม เข้าไปเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้นิยมคอมมิวนิสต์ที่เป็นกลุ่มทั้งจากในประเทศและจากนอกประเทศ เนื่องมาจากลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอาณาเขตยาว สะดวกแก่การลักลอบเข้าประเทศ และเขตเชื่อมต่อระหว่างอำเภอยังเป็นเขาสลับซับซ้อนและมีป่าที่บึงที่เหมาะแก่การหลบหนีเจ้าหน้าที่รัฐ การคมนาคมก็ยังไม่สะดวก เป็นพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลความเจริญ ห่างไกลจากอำนาจการปกครองของรัฐ อีกทั้งประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นและยากจน ห่างไกลจากความช่วยเหลือของรัฐ ส่งผลให้ประชาชนเข้า

ร่วมกับกลุ่มผู้นิยมคอมมิวนิสต์เป็นจำนวนมาก ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้มุกดาหารเป็นจังหวัดที่
 ล้าหลังและยากจนเพราะไม่ได้รับการพัฒนามากนัก

เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงส่งผลให้บรรยากาศของความตึงเครียดจากความขัดแย้งทาง
 แนวคิดทางการเมืองของประเทศในกลุ่มอินโดจีนลดลงเป็นลำดับ และมีบรรยากาศของความ
 ร่วมมือในด้านต่างๆกันมากขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐมีความคิดจะพัฒนาจังหวัดที่ล้าหลังและ
 ยากจนตามภูมิภาคต่างๆของประเทศให้มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น จากการ
 เล็งเห็นถึงศักยภาพทางภูมิประเทศของมุกดาหารที่สามารถเป็นจุดเชื่อมต่อกับกลุ่มจังหวัด
 ไกล่เคียงและประเทศเพื่อนบ้านได้เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในกรอบของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
 ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และเป็นที่ตั้งของสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ภายใต้โครงการ
 แนวเขตเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) และจากผลการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาของ
 องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) มีแนวโน้มเสนอให้มุกดาหารเป็นเมือง
 ศูนย์กลางการจัดส่งสินค้าและแปรรูปสินค้า² ประตุเชื่อมสู่อินโดจีน อีกทั้งมุกดาหารมีทรัพยากร
 ทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ทาง
 ประวัติศาสตร์และ ศาสนสถาน อาทิ อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร ประเพณีงานรวมเผ่าไทย
 มุกดาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ 9 กลุ่ม ประเพณีแข่งเรือมิตรภาพไทย-ลาว วัดสำคัญทางศาสนา
 พุทธและคริสต์ เป็นต้น ด้วยศักยภาพในการเชื่อมต่อสู่ประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนและทรัพยากร
 ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร จึงส่งผลให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดว่า “เมือง
 การค้าชายแดนและการท่องเที่ยวชายโขง ณ ประตูตะวันออกสู่อินโดจีน”

จากศักยภาพทางภูมิประเทศ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการเป็นจุดเชื่อมต่อของ
 ความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงของจังหวัดมุกดาหาร การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาถึงการ
 พัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อรองรับบทบาทของจังหวัดมุกดาหารในการเป็นประตูเชื่อมต่อ
 ระหว่างกลุ่มจังหวัดในประเทศกับกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยจะศึกษาถึงบทบาทของภาครัฐและ
 ภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายและแผนของจังหวัด ซึ่งรวมถึงประเด็นความ
 ร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน ตลอดจนกลุ่มจังหวัด (กลุ่มสนุก) ด้วย

² องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ, “รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนแม่บทโครงการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จพื้นที่ชายแดนภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือของไทย”. (เอกสารไม่มีพิมพ์เผยแพร่)

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของจังหวัดมุกดาหารในการเป็นจุดเชื่อมต่อการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดในประเทศกับกลุ่มประเทศอินโดจีน
2. เพื่อทราบถึงศักยภาพของพื้นที่และกลไกการดำเนินการของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อทราบถึงบทบาทรัฐและองค์กรเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร

1.3. คำถามการวิจัย

1. จากนโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ภาครัฐและภาคเอกชนมีบทบาทในด้านใด และมีบทบาทอย่างไร ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของจังหวัด
2. การพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของภาคเอกชน หรือไม่
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความร่วมมือกับจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัด “สนุก” (สกลนคร นครพนม) อย่างไร และมีความร่วมมือกับประเทศกลุ่มอินโดจีนหรือไม่ อย่างไร มีการตอบรับที่เป็นรูปธรรมจากประเทศลาว ประเทศเวียดนาม หรือไม่ อย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

ด้านพื้นที่

การวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตเชิงพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร

ด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตเชิงเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาบทบาทและแผนงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดมุกดาหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความต้องการและศักยภาพของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร

ด้านเวลา

การวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตเชิงเวลาของข้อมูล แบ่งได้ดังนี้

- ข้อมูลการพัฒนาในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS – Greater Mekong Subregion) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 – 2544
- ข้อมูลการพัฒนาในกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS: Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2549
- ข้อมูลการพัฒนาภายหลังการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. **ภาครัฐ** หมายถึง หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจประจำภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการวางนโยบายหรือแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4

2. **ภาคเอกชน** หมายถึง ผู้ประกอบการธุรกิจภาคบริการท่องเที่ยวและองค์กรของเอกชนในจังหวัดมุกดาหารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มบริษัทนำเที่ยว กลุ่มธุรกิจการโรงแรมและบริการอื่นๆ หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร ฯลฯ

3. **การท่องเที่ยว** หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากต่างถิ่นที่อยู่ มายังจังหวัดมุกดาหารด้วยความสมัครใจ เป็นการชั่วคราว โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพหรือการหารายได้ แต่มีวัตถุประสงค์อื่นๆ อาทิ เพื่อการพักผ่อน เพื่อความสนุกสนานบันเทิง เพื่อการศึกษาหรือการดูงาน เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจที่มีใช้การหารายได้ รวมถึงการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง

4. **นักท่องเที่ยว** หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากต่างถิ่น ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มายังจังหวัดมุกดาหารเป็นการชั่วคราว โดยมาพำนักอยู่ในจังหวัดมุกดาหารตั้งแต่ 1 วันขึ้นไป รวมถึงผู้เยี่ยมเยือนที่มาเที่ยวชมงานเทศกาลต่างๆ ในจังหวัดมุกดาหารโดยมิได้พักค้างคืน และไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพหรือการหารายได้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายรวมถึงผู้ที่มีถิ่นพำนักอยู่ในภายในจังหวัด

5. **การพัฒนาการท่องเที่ยว** หมายถึง โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารเพื่อกระตุ้นให้เกิดรายได้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งมีตัวบ่งชี้การพัฒนา ได้แก่

- รายได้ของจังหวัดจากการท่องเที่ยว
- การลงทุนในธุรกิจภาคบริการ อาทิ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร ธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น
- จำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของรัฐและเอกชน และศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร
3. ผลสรุปจากการศึกษาจะใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของจังหวัดมุกดาหารเพื่อช่วยในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารต่อไป

1.7. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้ได้แบ่งประชากรที่ศึกษาออกเป็นมิติ(Dimension) หรือกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัด จากนั้นจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากทั้ง 2 กลุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และให้ผู้ให้ข้อมูลหลักแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆต่อไป (Snowball Technique Approach) ดังนี้

ภาครัฐ

เลือกจากหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2549 – 2552 ได้แก่

1. ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดมุกดาหาร
2. สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร
4. สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร
5. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 นครพนม

จากนั้นจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หัวหน้าของหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้นในด้านการท่องเที่ยวโดยตรง

ภาคเอกชน

เลือกจากกลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และองค์กรของภาคเอกชน ได้แก่

1. ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว
2. องค์กรภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร ชมรมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหาร

การเก็บข้อมูล

การวิจัยในเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดังนี้

1. การศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดย

1.1. เอกสารจากทางราชการ เช่น แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารของสำนักงานจังหวัดมุกดาหาร สถิตินักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ข้อมูลการค้าการลงทุนจากหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น

1.2. เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย รายงาน เอกสารการสัมมนา หนังสือทางวิชาการ บทความจากวารสาร ข่าวจากหนังสือพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีวิธีการดังนี้

2.1. การสังเกตการณ์ อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงบรรยากาศทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด

2.2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

ภาครัฐ

- เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจังหวัดมุกดาหารที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนจังหวัดและการท่องเที่ยว ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร

- เจ้าหน้าที่ของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ 2 คน

- เจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร และรองนายกเทศบาลเมืองมุกดาหาร

- เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 ได้แก่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต4 สำนักงานนครพนม

- เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยการอาชีพพนมวินทราชินิมุกดาหาร

ภาคเอกชน

- หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ อดีตประธานหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร, เลขาธิการหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร

- ชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร

- ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวด้านโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร และบริษัทนำเที่ยว 10 ราย

1.8. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับแผนจังหวัด และแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดและที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มจังหวัด
2. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านประชากร โครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด
3. ข้อมูลเกี่ยวกับกลไกการดำเนินการของภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด
4. ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือกับประเทศในอินโดจีน และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศในอินโดจีน

เมื่อแยกประเภทของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด บทบาทของของภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุน พัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงแนวทางความร่วมมือกับประเทศในอินโดจีน และวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค (SWOT Analysis) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร และเมื่อได้วิเคราะห์ข้อมูลได้ครบตามวัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัยแล้ว จึงนำเสนอข้อมูลโดยการเขียนรายงานการวิจัยเป็นเชิงอธิบายความโดยการพรรณนา และนำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาเรื่อง “บทบาทของรัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร” ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดทฤษฎี ดังต่อไปนี้

- 2.1.1. ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (Interdependence Theory)
- 2.1.2. ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest Theory)
- 2.1.3. แนวคิดนโยบายสาธารณะ
- 2.1.4. แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster)
- 2.1.5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.1.6. แนวคิดลักษณะเมืองชายแดน

2.1.1. ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence)

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ในปัจจุบันที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น โดยเฉพาะการพึ่งพาอาศัยกันในทางเศรษฐกิจ เพราะไม่มีรัฐใดจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจของตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยความร่วมมือจากรัฐอื่น เนื่องจากแต่ละประเทศมีความสามารถและความชำนาญแตกต่างกัน หรือแต่ละประเทศต่างก็มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เช่น บางประเทศอาจมีทรัพยากรที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาก แต่อาจจะไม่มีเทคโนโลยีในการนำทรัพยากรนั้นมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งขาดแคลนทรัพยากรแต่ก็มีเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นต้น ความแตกต่างดังกล่าวทำให้ประเทศต่างๆ ต้องร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

George T. Crane and Abla Amawi¹ อธิบายว่า การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ หมายถึง การที่แต่ละประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน หรือ พึ่งพากัน ซึ่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการเมืองโลกนั้น หมายถึง สถานการณ์ที่บ่งบอกได้จากจุดยืนของผลประโยชน์ต่างตอบแทน

¹ กิตติภัทร วีระเดชะ. “ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน: ศึกษากรณีนโยบายสหรัฐอเมริกาต่อจีนระหว่าง ค.ศ. 1989-1998,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 15.

แทนต่อกัน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะปรากฏในรูปของปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ทางการทูต การเมือง การไหลเวียนเงินตรา สินค้า การติดต่อระหว่างประชาชน และการส่งข่าวสารติดต่อกันข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจและสังคม มีผลทำให้โลกมีลักษณะที่ปราศจากพรมแดนระหว่างประเทศต่างๆ

Robert O. Keohane and Joseph S. Nye² ให้คำจำกัดความของการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) ว่าเป็นการพึ่งพาที่มีต่อกันและกัน (Mutual Dependence) การพึ่งพาอาศัยกันในทางการเมืองโลกนั้นหมายถึง สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อรัฐทั้งหลายหรือต่อผู้แสดง (Actors)ทั้งหลายร่วมกัน ซึ่งผู้แสดงในที่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นรัฐเท่านั้น อาจเป็นผู้นำองค์กรระหว่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือบรรษัทข้ามชาติก็ได้และการพึ่งพาอาศัยกันนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit)

ลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน

Robert O. Keohane and Joseph S. Nye ได้แบ่งลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน ออกเป็น 2 ลักษณะ³ ได้แก่

1. การพึ่งพาอาศัยกันแบบอ่อนไหว (Sensitivity) เช่น ผลกระทบทางด้านการค้า ที่เกิดจากการขึ้นราคาน้ำมันของประเทศผู้ค้าน้ำมันและได้ส่งผลกระทบไปถึงประเทศต่างๆทั่วโลก เป็นต้น แต่การพึ่งพาอาศัยกันลักษณะนี้จะมีผลกระทบต่อคนข้างน้อย เช่นถึงแม้ว่าประเทศต่างๆทั่วโลกจะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจเมื่อเกิดการขึ้นราคาน้ำมัน แต่ก็อาจจะมีแหล่งพลังงานอื่นๆที่จะนำมาใช้ทดแทนน้ำมันได้ เป็นต้น

2. การพึ่งพาอาศัยกันแบบอ่อนแอ (Vulnerability) คือ การที่เศรษฐกิจของรัฐจะถูกกระทบอย่างรุนแรงถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมหลัก เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งของประเทศ ถูกกระทบอย่างหนักเมื่อเกิดเหตุการณ์การก่อการร้ายหรือเกิดเหตุการณ์การปฏิวัติทางการเมือง เป็นต้น การพึ่งพาอาศัยกันแบบนี้จะมีผลกระทบต่อรัฐที่มีการพึ่งพาอาศัยรัฐอื่นมาก

² อ้างถึงในพงษ์ศานต์ พันธุลาภ, สังคมชุมชนระหว่างประเทศ,(กรุงเทพฯ: ส. เสริมมิตร การพิมพ์, 2546), หน้า 137.

³ อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน, หน้า 138.

อย่างไรก็ตาม Robert O. Keohane and Joseph S. Nye เห็นว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันจะเพิ่มความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นการพึ่งพาอาศัยกันเชิงซับซ้อน (Complex Interdependence) และรัฐจะไม่ใช่ผู้ที่เข้ามามีบทบาทหลักในความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันนี้อีกต่อไป แต่บทบาทสำคัญจะเป็นขององค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (Non-state Actors) เทคโนโลยี (Technology) และกระบวนการทางเศรษฐกิจ (Economic Process)

จากนิยามและลักษณะของทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) นี้ พอจะสรุปได้ว่าภายใต้บริบทของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ความร่วมมือกันระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็น และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ โดยมีได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐเท่านั้น แต่ได้ให้ความสำคัญกับองค์กรอื่นๆที่ไม่ใช่รัฐ เช่น องค์กรระหว่างประเทศ บรรษัทข้ามชาติ และประชาชนมากขึ้น และมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันนั้นอยู่บนแนวคิดการเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกันและกัน

2.1.2. ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)

สมพงษ์ ชูมาก⁴ กล่าวว่า ตลอดเวลาแห่งประวัติศาสตร์วิวัฒนาการของรัฐ รัฐไม่ยอมรับอำนาจใดๆให้อยู่เหนือกว่ารัฐ ดังนั้นรัฐจะให้คำนิยามผลประโยชน์ของตนเองและจะกำหนดว่าตนจะใช้ความพยายามอย่างไร เพื่อให้บรรลุถึงผลประโยชน์ตามที่นิยามเอาไว้ โดยปกติมักจะเรียกผลประโยชน์ของรัฐว่าผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) และวิธีการและการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงผลประโยชน์แห่งชาติตามที่นิยามเอาไว้เรียกว่า นโยบายแห่งชาติ (National Policy)

⁴ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 131.

กระมล ทองธรรมชาติ⁵ ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติไว้ดังนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศและสถานการณ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ทักษะที่รัฐบาลชุดก่อนยึดถืออยู่ก็อาจหมดความสำคัญไปและสิ่งที่เคยยึดถือว่าเป็นผลประโยชน์แห่งชาติก็อาจไม่มีความสำคัญอีกต่อไป ซึ่งอาจส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ได้เคยปฏิบัติมาแล้วก็ได้ จะเห็นได้ว่า สิ่งที่ประเทศหนึ่งถือได้ว่าเป็นผลประโยชน์แห่งชาตินั้น เปลี่ยนแปลงได้เสมอ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในกาลเวลา สถานการณ์ ลำดับความสำคัญของปัญหาที่แต่ละประเทศกำลังเผชิญอยู่และทัศนะของคณะบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนประเทศเพราะฉะนั้นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวด (Vital Interests) ของชาติในสมัยหนึ่งหรือช่วงเวลาหนึ่งอาจจะกลายเป็นผลประโยชน์สำคัญปานกลาง (Secondary Interests) ในอีกสมัยหนึ่งก็ได้ หรืออาจจะเป็นไปได้ในทางกลับกันก็คือสิ่งที่เคยถือได้ว่าเป็นสำคัญปานกลางอาจจะกลับมามีความสำคัญยิ่งยวดก็ได้

Joseph Frankle⁶ ให้ความหมายว่า การที่รัฐมุ่งหวังปกป้องอธิปไตยและความเป็นชาติไว้ทุกวิถีทาง ผู้นำรัฐจะดำเนินนโยบายโดยมีพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าสิ่งนั้นจะก่อให้เกิดความได้เปรียบแก่ชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติของตนกับผลประโยชน์ของนานาประเทศ ผู้นำรัฐจะเลือกดำเนินการเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติของตนมากที่สุด

Hans J. Morgenthau⁷ ให้ความหมายว่า การที่รัฐจะดำเนินนโยบายใดก็ตาม โดยมีจุดประสงค์เพื่อปกป้องอธิปไตย ระบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนา ภาษา และเชื้อชาติของตนไว้จากการรุกรานของรัฐอื่นๆ รัฐต่างๆอาจดำเนินนโยบายร่วมกัน แข่งขันกัน ถ่วงดุลหรือเป็นพันธมิตรกันโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่รัฐนั้นๆ ได้ตั้งไว้

⁵ กระมล ทองธรรมชาติ, การเมืองระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 37

⁶ อ้างถึงในเวณิกา บุญมาคลี, “นโยบายต่างประเทศต่อสหภาพเมียนมาร์ในสมัยนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2534),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 10.

⁷ อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน.

สมพงษ์ ชูมาก⁸ ได้กล่าวถึงบรรทัดฐานในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติไว้ดังต่อไปนี้

1. บรรทัดฐานทางเศรษฐกิจ นโยบายใดที่ส่งเสริมสถานะทางเศรษฐกิจของรัฐถือกันว่าเป็นเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ การปรับดุลการค้าระหว่างประเทศของรัฐให้ดีขึ้น การทำให้ฐานทางด้านอุตสาหกรรมในประเทศเข้มแข็งหรือการให้หลักประกันในการสำรวจขุดเจาะน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ หรือพลังงานอื่น ๆ รวมทั้งทรัพยากรประเภทสินแร่ที่มีใช้น้ำมัน ทั้งหมดนี้ถือเป็นสิ่งที่อยู่ในผลประโยชน์แห่งชาติ อย่างไรก็ตาม มีอยู่บ่อยครั้งที่บรรทัดฐานทางเศรษฐกิจ (Economic Criteria) อาจขัดแย้งกับบรรทัดฐานอื่น เช่น ประเทศหนึ่งควรจะยังคงทำการติดต่อซื้อทรัพยากรประเภทสินแร่จากอีกประเทศหนึ่งอยู่หรือไม่ ถ้าหากฝ่ายหลังมีระบบทางสังคมภายในประเทศที่ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนของตน

2. บรรทัดฐานทางอุดมการณ์ บางครั้งก็มีการใช้อุดมการณ์เป็นตัวกำหนดที่สำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ รัฐบาลของเกือบทุกประเทศใช้อุดมการณ์ทั้งโดยทางการหรือไม่เป็นทางการเพื่อเป็นตัวแสดงเหตุผลในความชอบธรรมและในนโยบายของตน เช่น ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจนถึงปลายทศวรรษที่ 1980 ประเทศคอมมิวนิสต์เกือบทั้งหมดพิจารณาว่าผลประโยชน์ของตนคล้ายคลึงกัน ทำนองเดียวกันประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตกทั้งหลายก็เห็นว่าผลประโยชน์ของตนคล้ายคลึงกัน ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนทั้งหลายก็จะยืนอยู่เคียงข้างกันในความพยายามที่จะปรับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ แต่เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลายลงและโลกก็มาให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจครั้งใหม่ ทำให้บรรทัดฐานทางอุดมการณ์ได้ลดความสำคัญลงในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติในหลายประเทศ แต่ในบางประเทศบรรทัดฐานทางอุดมการณ์ยังคงมีอิทธิพลอยู่อย่างมาก แต่กล่าวโดยทั่วไปการใช้บรรทัดฐานทางอุดมการณ์เพื่อกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติได้ถูกลดความสำคัญลง

3. การเพิ่มพูนอำนาจ เป็นบรรทัดฐานอีกประการหนึ่งที่ใช้เป็นตัวกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ Hans Morgenthau ได้ให้คำจำกัดความ “อำนาจ” (Power) ว่าหมายถึง “สิ่งใดก็ตามที่ทำให้รัฐหนึ่งสามารถควบคุมรัฐอื่นและยังคงรักษาสถานะเช่นนั้นอยู่ต่อไป” ฉะนั้นนโยบายใดก็ตามที่ส่งเสริมอำนาจรัฐ (State's Power) ก็จะต้องอยู่ในผลประโยชน์แห่งชาติ โดยแท้จริงแล้วการ

⁸ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21). (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 134.

เพิ่มพูนอำนาจทำได้หลายทาง เช่น การปรับปรุงเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง การชักจูงทางอุดมการณ์ หรือการเพิ่มพูนสมรรถนะทางทหาร Morgenthau เห็นว่าอำนาจจะทำให้รัฐอยู่รอด ดังนั้นการได้มาซึ่งอำนาจจึงเป็นผลประโยชน์แห่งชาติของทุกรัฐ

4. ความมั่นคงและ/หรือการได้เปรียบทางทหาร เป็นบรรทัดฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง สำหรับการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ ความจริงกองทัพมีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่บางกรณีรัฐทั้งหลายจะมองถึงความมั่นคงทางการทหารว่าเป็นตัวกำหนดในระดับต่ำที่สุดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ

5. บรรทัดฐานทางศีลธรรมและทางกฎหมาย ประเด็นการใช้บรรทัดฐานทางศีลธรรมและกฎหมายเป็นตัวกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่มากแม้ว่าจะมีหลายตัวอย่างที่มองดูครั้งแรกอาจเห็นว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดและใกล้ชิดแล้วกลายเป็นความคลุมเครือมองเห็นไม่ชัดเจนว่าถูกหรือผิด

นอกจากนี้ยังมีบรรทัดฐานอื่นๆอีกมากที่ยกขึ้นมาอ้างเพื่อกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ บางคนกล่าวว่าผลประโยชน์แห่งชาติควรกำหนดโดยความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม (Cultural Affinity) นั่นคือการกำหนดผลประโยชน์ของรัฐให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของรัฐอื่นที่มีภาษาพูดและชนบประเพณีอย่างเดียวกันกับตน บางคนกล่าวว่าประเด็นทางชาติพันธุ์ (Ethnic) หรือเชื้อชาติ (Race) ควรจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ

ดังนั้นคำว่าผลประโยชน์แห่งชาติ จึงยากที่จะให้คำจำกัดความที่แน่ชัด เพราะยังมีการถกเถียงอยู่มาก อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ก็ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์ที่รัฐแต่ละรัฐแสวงหาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เนื่องจากแต่ละรัฐต่างก็ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นหลัก ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศต่อไป

2.1.3. แนวคิดนโยบายสาธารณะ

ในการบริหารงานบ้านเมืองให้เกิดการพัฒนา รัฐจะต้องมีการวางแผน หรือเรียกอีกอย่างว่านโยบายพัฒนาประเทศ ซึ่งนโยบายดังกล่าวจะเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ทิศทางการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอย่างเหมาะสม

ความหมายของ “นโยบาย”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กำหนดว่า นโยบาย หมายถึง หลัก และวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ เนื่องจากคำว่านโยบาย มาจากคำ “นย + อุปาย” ซึ่ง นย- หรือนยะ หมายความว่า คำความที่สื่อให้เข้าใจในเอาเอง ซึ่งอมร รักษาสัตย์ได้กล่าวว่ นย + อุปาย ก็คืออุปายหรือกลเม็ดที่จะชี้ทางไปสู่วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง⁹ ส่วนในภาษาอังกฤษนั้นมาจากคำว่า Policy มีความหมายว่า แนวทางปฏิบัติของบ้านเมืองหรือหมู่ชน ซึ่งมีความหมายมาจากรากศัพท์ภาษากรีกที่หมายความว่า พลเมือง เมือง รัฐ รัฐบาล ผสมกับคำภาษาละตินที่หมายความว่า ได้ตกแต่งขัดเกลาแล้ว ดังนั้น อมร รักษาสัตย์จึงอธิบายว่า นโยบายน่าจะหมายถึง อุปายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุดแล้ว¹⁰

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ¹¹ ให้ความหมายว่า แนวการดำเนินงานหลักและรอง (principle courses of action) ซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ของรัฐได้เลือกขึ้นมาจากหนทางที่อาจจะจัดทำขึ้นหรือดำเนินการได้หลายๆหนทาง และกำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนและข้าราชการ ผู้ได้บังคับบัญชาถือปฏิบัติ นโยบายจึงเป็นข้อความ (statement) ที่แสดงถึงทิศทาง ช่องทาง ขนาดและลักษณะของกลวิธีการดำเนินงาน (strategy) ซึ่งผู้ที่ได้รับอำนาจหน้าที่จากเจ้าของประเทศตามกฎหมายเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยถือประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นหลักและกำหนดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานในสังคมในด้านนั้นๆได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยทั้งส่วนราชการและส่วนเอกชนทั้งหลายจะได้มีหลักสำหรับยึดถือเป็นการแน่นอน และเมื่อได้ปฏิบัติไปแล้วจะได้สอดคล้องสนับสนุนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และต้องกันกับเจตนารมณ์ของสังคม

⁹ สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ, สารานุกรมบริหารศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 141.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹ จักกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, ชัตติยา กรรณสูตร และวิชัย รูปขำดี, “การพัฒนานโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการอยู่อาศัยในชุมชนหนาแน่น,” รายงานวิจัย 2524. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

Harold Lassewll and Abraham Kaplan¹² กล่าวว่า นโยบายหมายถึง แผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้น อันประกอบด้วยเป้าหมาย คุณค่า และการปฏิบัติต่างๆ

ความหมายของ “นโยบายสาธารณะ”

Ira Sharkansky¹³ กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลหรือองค์การของรัฐจัดทำขึ้น อาทิ การจัดบริการสาธารณะ การออกกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายต่างๆ และการจัดพิธีกรรมอันถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคม เป็นต้น

James E. Anderson¹⁴ กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐได้กำหนดขึ้น โดยมีเจตนาเพื่อแก้ปัญหา

กฤษณ ธนาพงศธร ได้สรุปความหมายของนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง แนวทางกว้างๆที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งๆ ได้กำหนดขึ้นเป็นโครงการ แผนการ หรือหมายกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นหนทางชี้้นำให้การปฏิบัติตามมา ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาตินั้นๆ

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ ได้กล่าวถึงนโยบายสาธารณะว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะและแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ควรให้องค์การที่ไม่ได้สังกัดในภาครัฐบาล ได้แก่ องค์กรที่ไม่ได้แสวงหากำไร (Non-profit Organization) และองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของราชการ (Non-governmental Organization) เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะและแนวทางการปฏิบัติด้วย โดยได้ให้คำจำกัดความของนโยบายสาธารณะว่า คือ นโยบายสาธารณะของภาครัฐบาล และนโยบายสาธารณะของหน่วยงานเอกชนที่มีได้แสวงหากำไร และมีได้สังกัดในภาครัฐบาล โดยนำมาผสมผสานกันอันมีรัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายสาธารณะอันครอบคลุม ซึ่งมีการบ่งถึงแนวทางในการปฏิบัติงานหรือโครงการ โดยมีการกำหนดเป้าหมาย (และ/หรือปัญหาในสังคม) และวิธีการเพื่อบรรลุผล ทั้งนี้เพื่อรัฐจะได้จัดสรรคุณค่าต่างๆให้แก่สังคมโดยส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันองค์กรที่ไม่ได้แสวงหากำไรและมีได้สังกัดกับรัฐบาล ก็จะได้ช่วยรัฐบาลปฏิบัติงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้วย¹⁵

¹² สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, สาธาณบริหารศาสตร์, หน้า 141.

¹³ ศุภชัย ยาวะประภาส, นโยบายสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 2.

¹⁴ สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, สาธาณบริหารศาสตร์, หน้า 142.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 143.

ศุภชัย ยาวะประภาส กล่าวถึงนโยบายสาธารณะว่า คือแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต¹⁶ และอธิบายว่า คำว่า “แนวทางการดำเนินกิจกรรม” นี้ในทางปฏิบัติก็คือทางเลือกที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหา บรรเทาปัญหา และ/หรือป้องกันปัญหาต่างๆ ตามภาระหน้าที่ของรัฐบาล โดยทั่วไปนโยบายระดับชาติมักมีลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง แต่ขาดความชี้ชัดเฉพาะเจาะจง เช่นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น นโยบายซึ่งจะต้องสอดคล้อง และสนับสนุนนโยบายระดับสูง จะมีความแจ่มชัดและเฉพาะเจาะจงมากขึ้นเป็นลำดับ เช่น แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น ส่วนคำว่า “กิจกรรมของรัฐ” หมายความว่า กิจกรรมนี้จะเกี่ยวข้อง และเกี่ยวข้องกับสาธารณชนมากบ้าง น้อยบ้างสุดแล้วแต่ลักษณะของกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีความหมายเป็นนัยว่า เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการ หรือควบคุมดูแลการดำเนินกิจการโดยองค์กรของรัฐเพื่อประโยชน์สุขของสาธารณชนเป็นสำคัญ องค์กรของรัฐนั้นหมายถึง หน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจต่างๆ ไปจนถึงกอง งาน และแผนกต่างๆ ที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติในการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐ และการนำไปปฏิบัตินั้นองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบ หรือเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอาจมีมากกว่าหนึ่งองค์กรก็ได้

กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ

นักวิชาการหลายคนแบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะออกเป็นหลายขั้นตอนแตกต่างกันไปในรายละเอียดตามจุดเน้นของแต่ละคน อาทิ

Frank Levy and Eugene Bardach¹⁷ แบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ ออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การจับประเด็นปัญหา การรวบรวมข้อมูล การพัฒนาทางเลือก การพยากรณ์ผลลัพธ์ การให้น้ำหนักผลลัพธ์ และการลงมือดำเนินการ

William N. Dunn¹⁸ แบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดโครงสร้างของปัญหา การทำนายทางเลือกต่างๆ การชั่งน้ำหนักแต่ละทางเลือก แล้วนำเสนอทางเลือกหนึ่งเป็นนโยบาย การควบคุมตรวจตราการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย การปรับเปลี่ยนนโยบาย

¹⁶ ศุภชัย ยาวะประภาส, นโยบายสาธารณะ, หน้า 3.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ แบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อตัวของนโยบาย การเตรียมนโยบาย การเสนอร่างนโยบาย การอนุมัติประกาศเป็นนโยบาย การนำนโยบาย และการประเมินผลนโยบาย¹⁹

ในขณะที่ ศุภชัย ยาวะประภาส ได้แบ่งขั้นตอนของนโยบายออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ²⁰ ได้แก่

1. การกำหนดนโยบาย ซึ่งหมายถึงการระบุประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือก และการเสนอทางเลือก
2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งหมายรวมถึง การแปลความนโยบาย การรวบรวมทรัพยากร การวางแผน การจัดองค์กร และการดำเนินการ
3. การประเมินผล ซึ่งหมายรวมถึง การยกเลิก การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁹ สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ, สาธิตบริหารศาสตร์, หน้า 149.

²⁰ ศุภชัย ยาวะประภาส, นโยบายสาธารณะ, หน้า 34.

ภาพที่ 2.1. กระบวนการของนโยบาย

ที่มา: ศุภชัย ยาวะประภา

กล่าวโดยสรุปได้ว่าขั้นตอนของนโยบายสาธารณะนั้นเริ่มต้นจากการกำหนดนโยบายด้วยการค้นหาและรวบรวมข้อมูลต่างๆเพื่อระบุถึงประเด็นปัญหา แล้ววิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาเพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งมีเทคนิควิธีการหลายวิธีที่นำมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ไขปัญหา เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม แล้วจึงนำทางเลือกนั้นให้เป็นนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีการแปลงนโยบายเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมแล้วพิจารณารวบรวมและจัดสรรทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและกำลังคนเพื่อนำมาสนับสนุน

การปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด รวมถึงต้องมีการวางแผนปฏิบัติ และจัดองค์การ ดำเนินการให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การที่จะทราบว่านโยบายนั้นถูกนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติ เพื่อที่จะทราบว่าผลของการปฏิบัตินั้นบรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่ หรือมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ ผลของการประเมินนี้อาจนำไปสู่การยกเลิกหรือการปรับเปลี่ยนนโยบายต่อไป

2.1.4. แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster)

แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจถูกริเริ่มโดย ศาสตราจารย์ ไมเคิล อี พอร์เตอร์ (Professor Michael E. Porter) โดยศาสตราจารย์ ไมเคิล อี พอร์เตอร์²¹ ได้ให้ความหมายของเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ว่าเป็น กลุ่มของธุรกิจและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มารวมตัวดำเนินกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน (Geographical Proximity) มีความร่วมมือ เกื้อหนุน เชื่อมโยง และเสริมกิจการซึ่งกันอย่างครบวงจร (Commonality and Complementarity) ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยความเชื่อมโยงในแนวตั้ง (Vertical Linkages) เป็นความเชื่อมโยงของผู้ประกอบธุรกิจตั้งแต่ธุรกิจต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ และความเชื่อมโยงแนวนอน (Horizontal Linkages) เป็นความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมสนับสนุนต่างๆ รวมทั้งธุรกิจให้บริการ สมาคมการค้า สถาบันการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน คือการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity)²² ของเครือข่ายวิสาหกิจโดยรวม

การรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจมีเป้าหมาย เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน หรือผลิตภาพของธุรกิจที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายทั้งหมด ซึ่งจากแนวคิดความสามารถในการแข่งขันของศาสตราจารย์ ไมเคิล อี พอร์เตอร์ ประเทศจะมีความสามารถในการแข่งขันได้ต้องเริ่มต้นจากหน่วยที่เล็กที่สุดของระบบเศรษฐกิจ คือ บริษัท ซึ่งหากบริษัทสามารถเพิ่มผลผลิตของตนให้สูงขึ้นได้ โดยเฉพาะจากการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงาน (Productivity) ไม่ใช่จากการลดต้นทุนเพียงอย่างเดียว ก็ย่อมทำให้เกิดความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง และหากหลายๆบริษัทในอุตสาหกรรมมีการเพิ่มขึ้น ก็ย่อมส่งผลให้อุตสาหกรรมนั้นๆ มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น และเมื่อหลายๆ

²¹ คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. คลังสตอรี่นั้นสำคัญไฉน. [Online]. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/Portals/0/tasks/dev_ability/report/data27.pdf [25 มีนาคม 2550]

²² ผลิตภาพ (Productivity) หมายถึง มูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากการผลิตต่อวันทำงานของแรงงาน และต่อหนึ่งหน่วยของทุน หรือหรือทรัพยากรทางกายภาพที่ใช้ไป

อุตสาหกรรมในประเทศมีผลิตภาพเพิ่มขึ้น ก็จะไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้นในที่สุด

หัวใจของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) คือ การสร้างความร่วมมือบนพื้นฐานของการแข่งขันกัน (Competition) โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ จะต้องมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และกลยุทธ์การพัฒนาร่วมกัน (Core Objective and Strategy) รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ตลอดจนทรัพยากรต่างๆระหว่างกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือผลิตภาพโดยรวมของเครือข่ายวิสาหกิจนั้น (Collective Efficiency/Productivity) เช่น ผู้ประกอบการที่อยู่ในเครือข่ายวิสาหกิจสามารถร่วมกันลงทุนในงานวิจัย และพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการของตน ซึ่งทำให้ประหยัดต้นทุนในการพัฒนาได้ ในขณะที่ยังคงแข่งขันในด้านประสิทธิภาพในการผลิตสินค้านั้น หรือผู้ประกอบการธุรกิจต้นน้ำและปลายน้ำสามารถร่วมกันวางแผนบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (High Value Added) ตลอดสายห่วงโซ่อุปทานได้ เป็นต้น นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิสาหกิจยังทำให้เกิดการกระจายของความรู้ใหม่ (Spur of Knowledge) เนื่องจากเมื่อผู้ประกอบการรายใดคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ผู้ประกอบการรายอื่นก็สามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดได้ ซึ่งจะส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันระบบเศรษฐกิจบนพื้นฐานของนวัตกรรม (Innovation-driven Economy) อีกด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) คือการร่วมมือกันของกลุ่มธุรกิจหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกัน ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อการเชื่อมโยง ช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างครบวงจร โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวสามารถกระทำได้ในกลุ่มของธุรกิจที่เป็นสายเกี่ยวพันกัน และนอกกลุ่มธุรกิจ แต่สามารถให้การสนับสนุนกันและกันได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถ ความเข้มแข็งในการแข่งขัน ในระดับกลุ่มธุรกิจ ระดับกลุ่มอุตสาหกรรม จนกระทั่งถึงระดับประเทศในที่สุด ซึ่งการร่วมมือจะต้องมีการกำหนดทิศทาง กำหนดเป้าหมาย วางแผน และยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกัน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และทรัพยากรซึ่งกันและกัน

ตามแนวทางการพัฒนาประเทศไทยภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ในส่วนของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ในทุก

ภาคส่วนของประเทศ เนื่องจากมีความเห็นว่าเครือข่ายวิสาหกิจเป็นการเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขัน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งได้ตั้งแต่หน่วยผลิตระดับเล็กที่สุด ไปจนถึงความเข้มแข็งในการแข่งขันระดับประเทศ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (สพข.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันการพัฒนาของเครือข่ายวิสาหกิจในประเทศ

ลักษณะการเกิดเครือข่ายวิสาหกิจ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

- เครือข่ายวิสาหกิจที่ริเริ่มโดยภาคเอกชน (Private Initiative) เป็นการรวมตัวของธุรกิจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน โดยมีการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และกลยุทธ์การพัฒนาาร่วมกัน ซึ่งการรวมกลุ่มกันในระยะแรกอาจมีลักษณะเป็นชมรม กลุ่ม หรือสมาคมการค้าต่างๆ ต่อมาภายหลังจากที่มีการทำงานร่วมกันจนมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง จึงเริ่มประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อขอการสนับสนุนในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในวงกว้างมากขึ้น คือ เริ่มมีการทำงานร่วมกับภาครัฐและสถาบันการศึกษาต่างๆอย่างเป็นระบบ

- เครือข่ายวิสาหกิจที่ริเริ่มโดยภาครัฐ (Public Initiative) ภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มของธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้เป็นเครือข่ายวิสาหกิจ ที่ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของบางอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจสูง มีการจ้างงานจำนวนมาก หรือมีโอกาสที่จะเติบโตสูง ประกอบกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมนั้น มีแนวโน้มสนใจ หรือมีศักยภาพที่จะมีการร่วมมือกัน รัฐบาลจึงได้สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถาบันการศึกษา สมาคมต่างๆ สถาบันการเงิน สถาบันวิจัย ในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ และมีมาตรการสนับสนุนและผลักดันการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างเต็มที่ในระยะเริ่มต้น และสนับสนุนน้อยลงในระยะต่อมา รวมทั้งกระตุ้นให้ภาคเอกชนเห็นความจำเป็นและเข้าร่วมเป็นแกนหลักในการผลักดันการขับเคลื่อนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของตนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเมื่อการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจเริ่มมีความเข้มแข็ง ภาครัฐจะลดบทบาทในการผลักดันการพัฒนา และให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำต่อไป

ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจประสบความสำเร็จ

- การมีกลุ่มผู้นำที่เข้มแข็งซึ่งอยู่ในกลุ่มธุรกิจหลักของเครือข่ายวิสาหกิจ และมีสมาชิกที่เข้าใจในกระบวนการเครือข่ายวิสาหกิจ มีความเชื่อมั่นและร่วมมืออย่างเข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ร่วมกัน
 - สร้างกลยุทธ์การพัฒนา และพัฒนากลยุทธ์ที่จะพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
 - สมาชิกมีความสนใจในการลงทุน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้วยแนวทางเครือข่ายวิสาหกิจร่วมกัน
 - มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องของสมาชิกในเครือข่ายวิสาหกิจ ทั้งภาคเอกชน ภาครัฐบาล สถาบันการศึกษา สมาคมการค้า และหน่วยงานวิจัยและพัฒนาอื่นๆ
 - มีผู้ประสานงานหรือนักพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster Development Agent) ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม และผลักดันให้เป็นไปตามแนวทางที่สมาชิกร่วมกันกำหนด
 - มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกในเครือข่ายวิสาหกิจ เพื่อยกระดับความสามารถของทุกฝ่าย อันจะทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนของเครือข่ายวิสาหกิจ
 - สมาชิกต้องมีความเชื่อใจกัน และมีความไว้วางใจกัน
 - ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเครือข่ายวิสาหกิจแสดงบทบาทที่เหมาะสมของตน อาทิ

ภาคเอกชน ต้องมีบทบาทหลักในการผลักดันเครือข่ายวิสาหกิจอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน **ภาครัฐ** ทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบายต่อกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจในด้านต่างๆ และสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวม การพัฒนาบุคลากรในภาพรวม เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน **สถาบันการศึกษา** ต้องเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละเครือข่ายวิสาหกิจ **สถาบันเฉพาะทางและสถาบันวิจัยพัฒนา** ต้องเป็นผู้สนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของเครือข่ายวิสาหกิจ **สมาคม/องค์กรความร่วมมือต่างๆของเอกชน** ต้องทำหน้าที่หลักในการสร้างเวทีเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูล เทคนิควิชาการ ฯลฯ และสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างพื้นฐานความเข้มแข็งของเครือข่ายวิสาหกิจ

2.1.5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

มีผู้ให้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวไว้มากมายซึ่งส่วนใหญ่อ้างอิงมาจากความหมายขององค์การด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

ในการประชุมขององค์การสหประชาชาติ เมื่อปีพ.ศ. 2506 ที่ว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวว่าหมายถึงการเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการ²³ คือ

1. มีการเดินทางซึ่งเป็นการเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง โดยมีการวางแผนการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้

2. มีจุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับมาอยู่ที่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิม ซึ่งจุดหมายปลายทางหรือก็คือสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนและใช้เวลาช่วงหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น เป็นสถานที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

3. มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ ความมุ่งหมายในการเดินทางนี้มีอยู่หลายอย่างด้วยกันซึ่งผู้เดินทางคนหนึ่งอาจมีความมุ่งหมายในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวว่า การเดินทางใดๆก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ²⁴ ดังต่อไปนี้

1. การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยเป็นประจำ ไปยังสถานที่อื่นๆ เป็นการชั่วคราว
2. การเดินทางนั้นผู้เดินทาง เดินทางด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ
3. การเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อธิบายถึงคำว่า การท่องเที่ยว ไว้ว่าเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เพราะมิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อ

²³ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด), หน้า 5-6

²⁴ ศรีัญญา วรากุลวิทย์, ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2546), หน้า 2.

ความสนุกสนานบันเทิงเจริญมั่งคั่งที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปถึงความหมายของการท่องเที่ยวได้ว่าหมายถึงการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเป็นการชั่วคราว โดยไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้างและไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพยังจุดหมายปลายทางนั้นแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและอื่นๆ นอกจากนั้นเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทางหรือสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยว มีความหมายดังนี้

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติได้กำหนดความหมายของนักท่องเที่ยวไว้โดยสรุป ได้แก่

1. นักท่องเที่ยวนานาชาติ (Inbound Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปพำนักอยู่ในประเทศอื่นที่ไม่ใช่ถิ่นที่อยู่ของตนในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 คืน แต่ไม่เกิน 1 ปี ด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆที่ไม่ใช่เป็นการหารายได้ และบุคคลใดที่เดินทางตามลักษณะดังกล่าว แต่พำนักในสถานที่นั้นๆน้อยกว่า 1 คืน เรียกว่า นักทัศนอาจร (International Excursionists)

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourists) หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่พำนักอยู่ในประเทศหนึ่งและจะเป็นคนสัญชาตินั้นหรือไม่ก็ตาม เดินทางไปในสถานที่อื่นภายในประเทศนั้น นอกเหนือจากการไปอยู่ตามปกติของเขาในช่วงระยะเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง หรือ 1 คืน โดยมีวัตถุประสงค์อื่นๆที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เป็นรายได้จากสถานที่นั้น โดยมีแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อเหตุผล ดังนี้

- 1) การเดินทางที่ใช้เวลาเพื่อการพักผ่อน วันหยุด สุขภาพ การศึกษา ศาสนา และกีฬา
- 2) การเดินทางเพื่อธุรกิจ และเพื่อวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

ส่วนนักทัศนอาจรภายในประเทศ (Excursionists) เป็นบุคคลที่เดินทางตามลักษณะดังกล่าวแล้ว แต่พำนักในสถานที่นั้นๆน้อยกว่า 1 คืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำความหมายที่องค์การการท่องเที่ยวโลกได้กำหนดไว้เป็นหลักในการจัดนับสถิติ และได้กำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้²⁵

²⁵ เรืองเดียวกัน, หน้า 5.

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพำนักอยู่ในการเดินทางครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากไปกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการเดินทางนั้นๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การท่องเที่ยว การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมญาติมิตร การศึกษา และการดูงาน
- 2) การร่วมประชุมสัมมนา หรือเป็นตัวแทนสมาคม นักบวช นักกีฬา ฯลฯ
- 3) การติดต่อธุรกิจ แต่ไม่ใช่เพื่อหารายได้
- 4) การมาทำเรือเดินสมุทรที่แวะจอดในท่าเรือ

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง ชาวไทยหรือชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางจากที่อยู่ในจังหวัดของตน ไปยังจังหวัดอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดก็ตามที่ไม่ใช่การหารายได้ ในสถานที่ไปเยือน และระยะเวลาพำนักไม่เกิน 60 วัน

จุดหมายปลายทางหรือสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาตามความหมายขององค์การสหประชาชาตินั้น จุดหมายปลายทางหรือสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงเฉพาะสถานที่ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายรวมไปถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตและมีการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้ และนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งก็หมายความว่าสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทำให้เกิดหรือการผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ซึ่งคล้ายกับการผลิตในความหมายของอุตสาหกรรมที่หมายถึงการประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่างๆซึ่งได้แก่ เงินทุน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร และการจัดการมารวมกัน เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าต่อมนุษย์²⁶ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง แต่เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ผลิตเฉพาะสินค้าเหมือนอย่างอุตสาหกรรมทั่วไป แต่เป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตการบริการ เรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผู้ให้ความหมายต่างๆดังนี้

ความหมายของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าหมายถึง การประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่างๆมาผลิตบริการอย่างใดอย่างหนึ่งด้านการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสะดวสบายหรือความพึงพอใจ และขายบริการด้านการท่องเที่ยวนั้น

²⁶ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด), หน้า 34

ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้เยี่ยมชมเยือนจากต่างประเทศหรือภายในประเทศ ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะผลิตสินค้าและบริการผสมกัน แต่ส่วนใหญ่จะผลิตบริการที่ไม่มีตัวตนมากกว่า โดยจะปรากฏให้เห็นในลักษณะของคุณค่าทางจิตที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เช่นความพึงพอใจ ความสุข ความประทับใจ เป็นต้น

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าหมายถึง อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรโดยมีค่าตอบแทน และหมายรวมถึง (1) ธุรกิจนำเที่ยว (2) ธุรกิจโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว (3) ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการและสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว (4) ธุรกิจขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว (5) ธุรกิจกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว (6) การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน การโฆษณาเผยแพร่ หรือดำเนินการอื่นๆ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักจูง หรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

วินิจ วีรยางกุล²⁷ ได้ให้ความหมายว่า เป็นอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ได้แก่

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และธุรกิจการจัดนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรงได้แก่บริการ (Service) ต่างๆ รวมทั้งความสะดวกสบายตลอดการเดินทางท่องเที่ยว

2. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรมต่างๆ เป็นต้น วัตถุประสงค์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือ ความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ บริการที่นักท่องเที่ยวได้รับในรูปแบบต่างๆ และก่อให้เกิดความพึงพอใจ และยังมุ่งเน้นในเรื่องของการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักมากขึ้น มีระยะเวลาพักค้างคืนในประเทศยาวนานขึ้น และมีการใช้จ่ายในประเทศสูงขึ้น

Ge, Choy and Makens²⁸ ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับธุรกิจต่างๆ ดังนี้

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว เช่น บริษัทการบิน โรงแรมและที่พัก การขนส่งภาคพื้นดิน บริษัทนำเที่ยว ภัตตาคารและร้านค้าปลีกต่างๆ

²⁷ นิคม จารุมณี, การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2544), หน้า 2.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

2. ธุรกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เช่น บริษัทจัดนำเที่ยว วารสารหรือผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการนำเที่ยว บุคลากร ฝ่ายบริหารในธุรกิจโรงแรม และบริษัทที่ทำการศึกษาวิจัย หรือวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

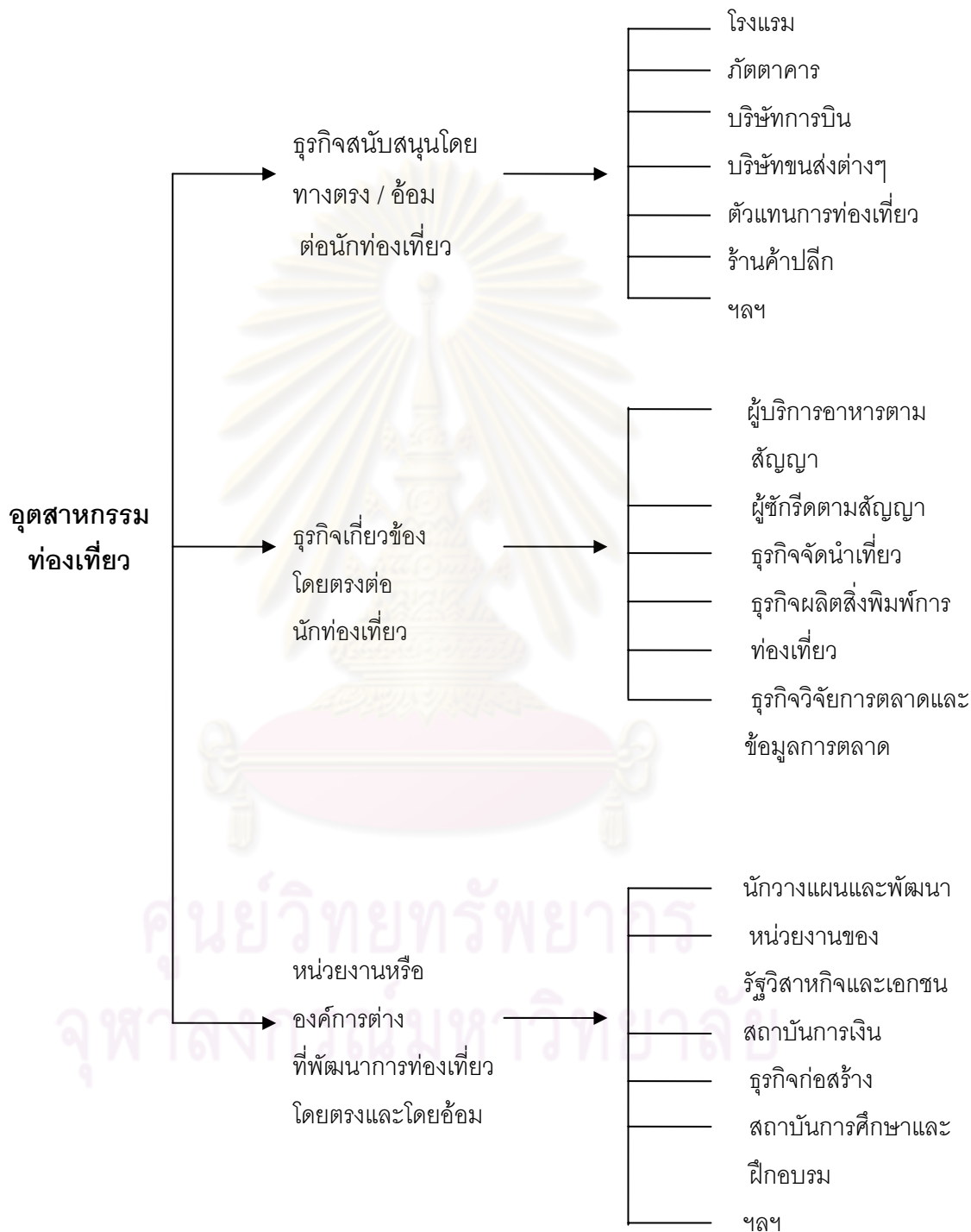
3. หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผนพัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว สถาบันการเงิน บริษัทก่อสร้าง สถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาและการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับวิชาการท่องเที่ยวและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับธุรกิจต่างๆทั้งสามกลุ่ม สามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2.2. ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับธุรกิจต่างๆ

ที่มา: นิคม จารุมณี

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (อ้างถึงในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ให้คำจำกัดความองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่าประกอบด้วยธุรกิจและการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism resources) หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรกเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว มาสัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในจังหวัดหรือประเทศต่างๆ จึงถือเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มีความน่าสนใจสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอยู่เสมอ

1.1. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1.1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เช่น ป่า ภูเขา แม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ ทะเล เกาะ ชายหาด ถ้ำ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เป็นต้น

1.1.2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

- ประเภทโบราณสถาน เช่น ศาสนสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ พระราชวัง บ้านโบราณ ชุมชนโบราณ เป็นต้น

- ประเภทโบราณวัตถุ เช่น ภาพเขียนโบราณ วัตถุโบราณ พระพุทธรูป โบราณ สมบัติโบราณ รูปปั้นโบราณ เป็นต้น

1.1.3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม สามารถแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท ได้แก่

- ประเภทศิลปวัฒนธรรม เช่น ชุมชน หมู่บ้าน ตลาด ศูนย์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง สินค้าพื้นเมือง ไร่สวน วิถีชีวิต อัญมณีของประชาชน เป็นต้น

- ประเภทประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เทศกาลกินเจ ประเพณีลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ เป็นต้น

- ประเภทกิจกรรม เช่น กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมบันเทิง สวนสนุก สนามกอล์ฟ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ การไต่เขา การตกปลา การถ่ายรูป เป็นต้น

1.2. องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

- สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)
- เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility)
- สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) แบ่งออกเป็น สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกประเภทการเข้า-ออกเมือง สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐานหรือสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัยทั้งความปลอดภัยในลักษณะทั่วไปและความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว

2. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism marketing) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมชักจูงเร่งเร้าให้คนเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวยังสถานที่ใดที่หนึ่งจะต้องรู้จักสถานที่นั้นก่อนว่ามีสิ่งน่าสนใจหรือสิ่งจูงใจใดบ้าง ดังนั้นการให้ข่าวสารและข้อมูลทางการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมมือกันส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจอันเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวสามารถทำได้ 4 รูปแบบ ได้แก่

2.1. การใช้พนักงานขาย คือการใช้พนักงานขายไปทำการติดต่อกับนักท่องเที่ยวเพื่อแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและใช้ศิลปะการขายโน้มน้าวชักจูงให้ลูกค้าเกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในที่สุด

2.2. การส่งเสริมการขาย คือการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อกระตุ้นจูงใจให้เกิดการซื้อขายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวภายในช่วงระยะเวลาอันสั้น

2.3. การโฆษณา คือการใช้สื่อต่างๆเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่พร้อมจะเดินทางท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสื่อที่ผลิตออกไปในเชิงโฆษณาโดยสื่อโฆษณานั้นนิยมใช้ได้แก่ แผ่นป้ายโฆษณา สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และการโฆษณา

2.4. การประชาสัมพันธ์ คือการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยวซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การแจ้งข่าวสารกับสื่อมวลชน การจัดงานมหกรรมในสถานที่หรือสถานที่ให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยว การเชิญสื่อมวลชนไปเที่ยวชมความงามและบริการของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ การเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์หรือวารสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ธุรกิจท่องเที่ยว (Tourism business) เป็นการดำเนินธุรกิจให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจโดยมี

ผลตอบแทนเป็นผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันธุรกิจท่องเที่ยวโดยตัวธุรกิจเองก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวได้เช่นกัน ประเภทของธุรกิจท่องเที่ยวได้แก่

3.1. ธุรกิจที่พักแรม (Accommodation) เช่น โรงแรม หมู่บ้านพักตากอากาศ (resort) บังกะโล เรือนแรม (guest house) หอพัก อพาร์ทเมนต์ เป็นต้น

3.2. ธุรกิจอาหารและบันเทิง (Food and Entertainment) เช่น ธุรกิจอาหารบุฟเฟต์ (buffet) ธุรกิจอาหารคอฟฟี่ช็อป (coffee shop) ธุรกิจอาหารเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติ ไนท์คลับ (night club) สถานอาบอบนวด สถานนวดแผนโบราณ โรงภาพยนตร์ โรงละคร เป็นต้น

3.3. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (Operation and Tour guide) ธุรกิจนำเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทนำเที่ยวภายในประเทศ (Domestic tour) ประเภทนำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย (Inbound tour) และประเภทนำนักท่องเที่ยวชาวไทยไปเที่ยวยังต่างประเทศ (Outbound tour)

3.4. ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (Souvenir business) เป็นการดำเนินธุรกิจให้บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตนซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีชีวิตชีวามากขึ้น

3.5. ธุรกิจการขนส่ง (Transportation) เป็นการดำเนินธุรกิจให้บริการด้านการขนส่งให้แก่นักท่องเที่ยวให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย รวดเร็ว และปลอดภัย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจขนส่งด้วยรถยนต์ ธุรกิจขนส่งด้วยรถไฟ ธุรกิจขนส่งด้วยเรือและธุรกิจขนส่งด้วยเครื่องบิน

ปัจจัยที่ส่งเสริมการขยายตัวการท่องเที่ยว

1. การพัฒนาด้านการคมนาคม
2. การพัฒนาด้านการสื่อสาร
3. การพัฒนาด้านเทคนิคและวิทยาการ
4. การพัฒนาด้านการตลาด
5. ความร่วมมือระหว่างประเทศ

2.1.6. แนวคิดเกี่ยวกับพรมแดนหรือชายแดน

ความหมายของพรมแดนหรือชายแดน

Pressott²⁹ ได้นิยามคำว่าพรมแดน (Frontier) และชายแดน (Border) ว่ามีความหมายเหมือนกัน กล่าวคือ พรมแดนการเมือง (Political Frontier) เป็นดินแดนที่ตั้งอยู่บริเวณเขตแดนระหว่างประเทศที่ทั้งสองประเทศนั้นยังไม่กำหนดแน่นอนว่าบริเวณนั้นเป็นพื้นที่ของใคร ทั้งนี้เนื่องจากการปักปันเขตแดนที่ยังไม่สมบูรณ์ บริเวณดังกล่าวจึงถือได้ว่าอยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลง (Transitional Zone) พรมแดนการเมืองมักเป็นพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำ ขาดความปลอดภัย มีการตั้งถิ่นฐานที่เบาบาง ทั้งนี้เพราะสภาพทางกายภาพของบริเวณพรมแดนมักจะเป็นพื้นที่ทางทะเลทราย ภูเขา แม่น้ำ หรือพื้นที่ป่าไม้ เป็นต้น

ส่วนเขตแดนระหว่างประเทศนั้นจะปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อการปักเขตแดนได้กระทำลงไปแล้ว เขตแดนระหว่างประเทศมักจะยึดเอาตามสันปันน้ำ สันเขา หรือลักษณะทางกายภาพอย่างอื่น หรืออาจจะใช้ลักษณะความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรมมาเป็นตัวแบ่งก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าพรมแดนหรือชายแดนนั้นเกิดขึ้นก่อนเขตแดน และมีลักษณะที่เป็นโซน (Zone) ในขณะที่เขตแดนนั้นมิใช่ขึ้นหลังจากที่มีการปักเขตแดนแล้ว โดยเขตแดนจะทำหน้าที่เป็นจุดสิ้นสุดของอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจการปกครองของรัฐ ลักษณะเป็นแนวเขตไม่ใช่เป็นโซนแต่อย่างใด

ลักษณะพิเศษของเมืองชายแดน

ลักษณะพิเศษของเมืองชายแดนมีความแตกต่างไปจากเมืองอื่นๆ ในหลายด้าน³⁰ ดังนี้

1. เมืองชายแดนเปรียบเสมือนประตูทางบกหรือทางน้ำของประเทศ เมืองชายแดนที่มีจุดผ่านแดนจะทำหน้าที่ประตูการคมนาคมทางบกหรือทางน้ำระหว่างประเทศ แต่จะไม่มีลักษณะพิเศษเช่นนี้กับการคมนาคมทางอากาศ เพราะการตั้งสนามบินนานาชาติไม่จำเป็นจะต้องขึ้นกับความ เป็นเมืองชายแดน
2. เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มีการค้าระหว่างชายแดน มีการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าไม่ว่าจะ

²⁹ วลัยลักษณ์ พงษ์พรหม, "แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน: กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร," (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 25

³⁰ คัดดี้ชัย ศิริพัฒน์, กฤตศรี สามะพุทธิ, เจริญ ลิ้มสกุล, วีระพันธ์ มุสิกสาร, อุทัย ดุลยเกษม, ทวี ธรระกุล และเฉลิม พงษ์อาจารย์, โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อปรับปรุงเมืองชายแดนทางการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทที่ปรึกษาวิจัย ภาคใต้ จำกัด, 2540), หน้า 12 บทนำ.

เป็นสินค้าที่เสียภาษีหรือเลี่ยงภาษี การเป็นเมืองการค้าชายแดนทำให้ต้องมีการติดต่อกับเมืองอื่นๆ ดังนั้นเมืองชายแดนมักจะมีความสะดวกสบายทางธุรกิจการค้ามากกว่าเมืองทั่วไป และเศรษฐกิจของเมืองชายแดนมักจะขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศ

3. เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ทำให้เมืองชายแดนเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

4. เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มีการเคลื่อนย้ายของแรงงาน การเคลื่อนย้ายแรงงานมักขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างค่าแรงของสองประเทศ เช่น แรงงานพม่า ลาว หรือเขมร เข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยเพราะอัตราค่าจ้างแรงงานสูงกว่าและหางานได้ง่ายกว่า

5. เมืองชายแดนมักมีโอกาที่จะเป็นแหล่งที่มีการเลี่ยงกฎหมาย เช่น การเลี่ยงภาษีศุลกากร การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายอื่นๆ

โดยสรุปเศรษฐกิจและสังคมของเมืองชายแดนมักมีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของประเทศเพื่อนบ้านในด้านต่างๆ เช่น ความไม่สงบตามแนวชายแดน นโยบายเศรษฐกิจและนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็จะมีผลกระทบต่อเมืองชายแดนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ความสำคัญของเมืองชายแดน

เมืองชายแดนมีความสำคัญเนื่องจาก ตามหลักพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ดินแดนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นรัฐและภายในอาณาเขตล้อมรอบดินแดนนั้นรัฐสามารถใช้อธิปไตยได้อย่างเต็มที่ แนวเส้นล้อมรอบดินแดนดังกล่าวซึ่งแยกดินแดนของประเทศหนึ่งออกจากดินแดนของอีกประเทศหนึ่ง หรือดินแดนที่ไม่มีเจ้าของ เรียกกันว่า แนวเขตแดน หรือแนวพรมแดน ซึ่งตรงกับคำว่า Boundary Line

โดยลักษณะของพื้นที่เมืองชายแดนที่มีระยะห่างจากศูนย์กลางของประเทศค่อนข้างมาก แต่ในขณะเดียวกัน กลับมีความใกล้ชิดกับพรมแดนของประเทศเพื่อนบ้านมากกว่า ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เมืองชายแดนของทั้งสองประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันเกิดจากการเดินทางไปมาหาสู่ การทำการค้าขาย หรือแม้แต่การเฝ้าตรวจทางครอบครัว เป็นต้น และการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของเมืองชายแดนจะเกิดจากการค้าชายแดนมากกว่าการพัฒนาจากส่วนกลาง แต่ความใกล้ชิดของพรมแดนและประชาชนก็ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของเมืองชายแดนเช่นกัน อาทิ ปัญหาการไหลเข้าของแรงงาน

ต่างชาติ ปัญหาการค้าสิ่งผิดกฎหมายต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นในเรื่องการสู้รบตามแนวชายแดน ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของประเทศเช่นกัน

โดยสรุปแล้วแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ในพื้นที่เมืองชายแดน จะมีลักษณะที่เป็นทั้งความขัดแย้งและการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ทั้งนี้ก็อยู่บนเหตุผลในเรื่องของความมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็น สำคัญ

เนื่องจากความสำคัญและลักษณะพิเศษของเมืองชายแดนที่ได้กล่าวมา การที่จะพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนได้ให้มีการเจริญเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีแนวชายแดนติดกับประเทศไทย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวสามารถกระทำได้ทั้งในรูปแบบความร่วมมือระหว่าง 2 ประเทศ และความร่วมมือในระหว่างกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาค เช่น ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว หรือความร่วมมือของประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เป็นต้น และด้วยความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ ทำให้เกิดแนวทางความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อกันในลักษณะพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridor) ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ให้มีการพัฒนาในลักษณะเกื้อกูลกัน (Complementary) เนื่องจากจะเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบต่างกัน เข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ยังเกิดความร่วมมือที่เป็นการพัฒนาฐานการผลิตทั้งภายในประเทศและฐานการผลิตร่วม (Co-production) ระหว่างประเทศในเขตเมืองชายแดน ในลักษณะเมืองคู่แฝด เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างกันทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นการแก้ปัญหาระหว่างประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ประเทศไทยได้กำหนดพื้นที่นำร่องความร่วมมือลักษณะเมืองคู่แฝด ไว้ ได้แก่

- ระหว่างประเทศไทย-ประเทศพม่า ได้แก่ แม่สอด-เมียวดี และ แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก
- ระหว่างประเทศไทย-ประเทศลาว ได้แก่ มุกดาหาร-สะหวันนะเขต
- ระหว่างประเทศไทย-ประเทศกัมพูชา ได้แก่ ตราด-เกาะกง
- ระหว่างประเทศไทย-ประเทศมาเลเซีย ได้แก่ สงขลา-รัฐเกดดาห์

2.1.7. การใช้ทฤษฎีและแนวคิดกับกรอบการศึกษาวิจัย

1. ในการศึกษากรอบแผนจังหวัดด้านการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาใช้ **แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะและแนวคิดเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**ในการอธิบายถึงการวางแผนการท่องเที่ยวของจังหวัด ความเป็นมาของแผน การกำหนดด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และองค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดบทบาทในเชิงนโยบาย

2. ในการศึกษากรอบด้านนโยบายของแผนการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาใช้ **ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest Theory)** ในการอธิบายถึงนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดในเรื่องเป้าหมายของการกำหนดนโยบาย **แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) และแนวคิดเมืองชายแดน** ในการอธิบายถึงลักษณะทางกายภาพ ความเกี่ยวข้องกับจังหวัดใกล้เคียง และประเทศเพื่อนบ้าน เป็นองค์ประกอบในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ในการศึกษากรอบความร่วมมือระหว่างกัน ผู้ศึกษาใช้ **ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน (Interdependence Theory) และแนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster)** ในการอธิบายถึงความร่วมมือระหว่างกัน ของรัฐและเอกชน รวมถึงระหว่างประเทศ ในเรื่องแนวทางของความร่วมมือ บทบาทของรัฐและเอกชนในการร่วมมือระหว่างกัน บทบาทของรัฐและเอกชนในการร่วมมือระหว่างประเทศ

2.2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พรพิมล ตรีโชติ และคณะ³¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง **สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ : ความเป็นจริงและผลกระทบ** ซึ่งทำการศึกษาเป็นรายประเทศ อันได้แก่ จีน พม่า และลาว โดยวิเคราะห์ถึงอุปสรรคและปัญหา ที่กระทบต่อการพัฒนาความร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า ในการขับเคลื่อนความร่วมมือดังกล่าวจะมาจากภาคเอกชนในพื้นที่มากกว่าภาครัฐ อุปสรรคที่พบได้แก่

1. การที่แต่ละประเทศต่างก็คำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองเป็นหลัก
2. ปัญหภายในของประเทศสมาชิก ที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งในพื้นที่ที่อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ
3. การขาดแคลนทุนในการขับเคลื่อนโครงการในกรอบความร่วมมือ
4. การขาดหน่วยงาน หรือองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

³¹ พรพิมล ตรีโชติ, วรศักดิ์ มหัทธโนบล, ทรงฤทธิ์ โพนเงิน และสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, "สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ:ความเป็นจริงและผลกระทบ" รายงานการวิจัยของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

5. การซ้อนทับทางพื้นที่ที่กระทบความร่วมมืออื่น ๆ และการขาดกลไกการประสานงาน
6. ความแตกต่างของระดับและประสบการณ์ในการพัฒนาของแต่ละประเทศ

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) ทำการศึกษาวิจัย เรื่องผลกระทบทางสังคมของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก(ผลกระทบทางสังคมของการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2) ระยะเวลาที่หนึ่ง ผลการศึกษาพบว่าด้านโครงสร้างพื้นฐานมีปัญหาในด้านคุณภาพของเส้นทางคมนาคมที่ขาดคุณภาพ มีการผูกขาดในการให้สัมปทานการบริการเดินรถ มีความไม่สะดวกในการบริการทางอากาศ มีการอพยพย้ายเข้าและออกของแรงงานท้องถิ่นและแรงงานต่างถิ่นรวมถึงปัญหาของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมายด้วย ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขาดการจัดการด้านสาธารณสุขโรคที่ไม่เพียงพอ ส่วนคุณภาพชีวิตในด้านสังคมนั้นพบว่าเกษตรกรมีรายได้น้อยขาดการส่งเสริมด้านอาชีพ มีปัญหาด้านยาเสพติดและการค้ามนุษย์ การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลทางการแพทย์และการศึกษาด้านคุณภาพชีวิตทางวัฒนธรรม พบว่าขาดการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการค้นคว้าวัฒนธรรม ประเพณีของชาติพันธุ์ต่างๆไม่มีการจัดเก็บรวบรวมโบราณวัตถุมีค่าอย่างเป็นระบบและในด้านการท่องเที่ยวมีปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเริ่มมีความเสื่อมโทรม ขาดการดูแลในการจัดเก็บขยะและการรักษาความสะอาด และการจัดการธุรกิจยังไม่มีระบบ ด้านทัศนคติของชาวมุกดาหารที่มีต่อโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 พบว่า ประชาชนมีทัศนคติทั้งทางบวกและลบ การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสะพานมีน้อยและไม่มีทัศนคติในทางลบต่อประเทศเพื่อนบ้าน

บารมี ชัยศร (2549) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในกรอบการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกทำการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ภูผาเทิบ แก่งกะเบา หอแก้วมุกดาหารและตลาดอินโดจีน มีศักยภาพเพียงพอในด้านเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม แต่มีปัญหาอุปสรรคที่คล้ายคลึงกันคือปัญหาด้านการเข้าถึง เส้นทางคมนาคม ป้ายสัญลักษณ์บอกทาง ร้านอาหารที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเนื่องจากทัศนคติที่แตกต่างกัน ข้อค้นพบเกี่ยวกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวพบว่า มีความต้องการในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ด้านบุคลากรการปรับปรุงด้านเส้นทางคมนาคม สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัย ด้านความต้องการทุนในการบริหารจัดการและการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

วัลย์ลักษณ์ พุกษาท (2545) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน: กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า มุกดาหารเป็นเมืองชายแดนที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง คือมุกดาหารได้เปรียบในเชิงที่ตั้ง เนื่องจากอยู่ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากเวียงจันทน์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบกับนโยบายความร่วมมือในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า และจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ทำให้เกิดการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ที่มุกดาหาร และการปรับปรุงถนนหมายเลข 9 ซึ่งในอนาคตจะทำให้มุกดาหารเป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคมระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง และยังเป็นประตูการค้าสู่อินโดจีน เป็นเมืองหน้าด่านไปยังประเทศลาวและเวียดนาม ซึ่งเส้นทางนี้จะเป็นการเชื่อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตกเข้าด้วยกัน เปรียบเสมือนเป็นสะพานบก นอกจากนี้ ผลจากโครงการพัฒนาทางหลวง 4 ช่องจราจรเพื่อเชื่อมพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจากท่าเรือแหลมฉบัง สระแก้ว แล้วมาสิ้นสุดที่มุกดาหารยิ่งจะเป็นการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาของเมืองมุกดาหารที่มีใช้แต่เฉพาะบทบาทของการเป็นเมืองที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มประเทศอินโดจีนเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นเมืองที่มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าภายในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารได้แก่ การขยายฐานการท่องเที่ยวให้กว้างขึ้นโดยการจัดโครงการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในจังหวัดกับจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านเพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ชำนาญ พินศรี (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนชายแดนเมืองมุกดาหารเพื่อรองรับผลจากสะพานมิตรภาพ ผลการศึกษาพบว่า สะพานมิตรภาพได้ส่งผลกระทบต่อทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การค้า การบริการ การท่องเที่ยว การลงทุนภาคเอกชนและราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น การขยายตัวของเมืองมุกดาหารพบว่าจะเติบโตออกไปทางถนนสายหลักและทางทิศเหนือของตัวเมืองมุกดาหารสู่บริเวณที่ตั้งของโครงการสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 และปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต ได้แก่ สถานการณ์ความมั่นคงตามแนวชายแดนไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความได้เปรียบด้านที่ตั้งของเมืองมุกดาหาร ความแตกต่างและการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจ การบริการทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความคล้ายคลึงทางด้านภาษา การนับถือศาสนาและชาติพันธุ์ พบว่าเมืองมุกดาหารมีข้อจำกัดทางด้านกายภาพที่สำคัญคือ ปัญหาตลิ่งพังบริเวณริมแม่น้ำโขง และพื้นที่ด้านทิศใต้กับทิศตะวันตกมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง

สาโรช คัชมาตย์ (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายการพัฒนาจังหวัดชายแดนในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง : กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่าผลจากโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้มีการกำหนดโครงการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร 4 โครงการ ได้แก่ โครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องจราจร การก่อสร้างสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 การก่อสร้างทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารในด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยกลยุทธ์หลัก 3 ด้านคือ ด้านการท่องเที่ยวและบริการ ด้านการค้าชายแดน ด้านการพัฒนาเมือง และกลยุทธ์รอง 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมแปรรูป ด้านการพัฒนาเกษตรกรรม

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ในการประชุมประจำปี 2548 เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเชื่อมโยงเศรษฐกิจโลกและภูมิภาคนั้น ได้เสนอแนวทางการดำเนินนโยบายเพื่อให้ประเทศไทยสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสเศรษฐกิจของโลกที่ประเทศต่างๆ พยายามรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับทวิภาคี ภูมิภาค และความร่วมมือกลุ่มทางการค้าในรูปแบบการค้าเสรี (Free Trade Area) ดังนั้นภายใต้กระแสเศรษฐกิจโลกที่มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ประเทศไทยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น ที่เน้นการเชื่อมโยงกับนานาประเทศได้แก่

1. การดำเนินนโยบายเชิงรุกให้ไทยมีบทบาทและเป็นที่ยอมรับในเวทีโลก
2. การส่งเสริมความสัมพันธ์กับนานาประเทศในมิติต่างๆ ทั้งในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน อนุภูมิภาคในเอเชีย อาเซียน และเอเชีย ตลอดจนหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญกับนานาประเทศ
3. การส่งเสริมความร่วมมือภายในกรอบพหุภาคีและการสร้างบทบาทไทยในเวทีโลก โดยที่ประเทศไทยจะยึดมั่นต่อพันธกรณีของไทยต่อกฎบัตรสหประชาชาติ กฎหมายระหว่างประเทศ กรอบความร่วมมือต่างๆ ที่ไทยเป็นสมาชิกรวมทั้งจะมุ่งสานต่อการเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีต่างๆ
4. เศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งเน้นเรื่องการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี
5. การทูตเพื่อประชาชนเพื่อให้คนไทยมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในนโยบายต่างประเทศ และเกิดความภูมิใจต่อสถานะและบทบาทของไทยในประชาคมโลก

สำนักพัฒนาพื้นที่ (สพท.) ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) ได้เสนอการจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน (Economic Cooperation Strategy) เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของไทยที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก ทำให้ประเทศไทยกับเพื่อนบ้านเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากและความแตกต่างของรายได้ต่อหัวของประชากรมีค่อนข้างมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาภัยกับประเทศไทยตลอดมา อาทิ ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ปัญหาความมั่นคง และปัญหาทางสังคมอื่นๆตามมา ฯลฯ โดยพื้นที่เมืองชายแดนเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเหล่านี้ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนจึงเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ทั้งนี้การพัฒนาเมืองชายแดนต้องเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมและจำเป็นต้องคำนึงถึงประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะการรักษาผลประโยชน์และการกินดีอยู่ดีของประชาชนร่วมกัน โดยการนำศักยภาพของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมาใช้วางแผนร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยศักยภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกันทุกด้าน โดยบทบาทของไทยส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านวิชาการ ด้านเทคโนโลยี และด้านเงินทุน อย่างไรก็ตามก็ยังมีสภาพปัญหาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ อาทิ ความไม่แน่นอนของนโยบายของประเทศเพื่อนบ้าน บรรทัดฐานของนโยบายที่แตกต่างกัน ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและธุรกรรมเงินตรา ความหวาดระแวงไม่ไว้ใจต่อกัน การขาดนโยบายคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศอย่างเป็นระบบ การที่นักลงทุนขาดความมั่นใจ ฯลฯ การแก้ไขปัญหานี้ต้องใช้วิธีสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการทำความเข้าใจร่วมกันในทุกด้าน มีการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาระยะเร่งด่วน ระยะสั้นและระยะยาว

ทั้งนี้ได้เสนอยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์การค้าชายแดน
2. ยุทธศาสตร์ภาคการผลิต แบ่งเป็น ด้านการเกษตร และด้านอุตสาหกรรม
3. ยุทธศาสตร์ภาคบริการ แบ่งเป็น ด้านการท่องเที่ยว ด้านแรงงานและ ด้านธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ
4. ยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่ แบ่งเป็น การพัฒนาพื้นที่ร่วม 2 ประเทศ และแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในพื้นที่ชายแดนเป้าหมาย
5. ยุทธศาสตร์ให้ความช่วยเหลือ

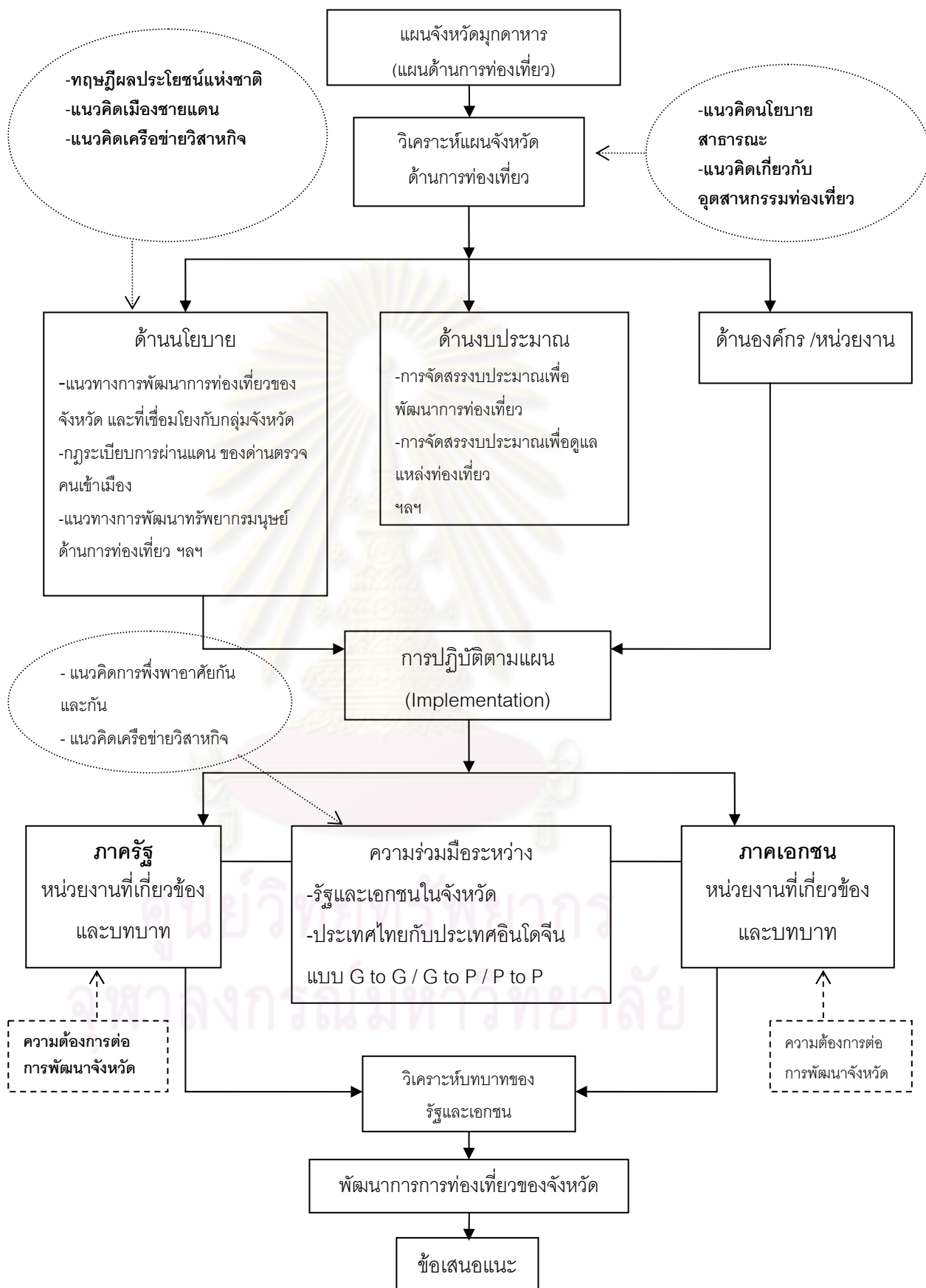
สำหรับยุทธศาสตร์ภาคบริการด้านการท่องเที่ยว นั้น มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโดย การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวตามแนวเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านโดยกำหนด

เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ยกกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาบุคลากรภาคบริการให้มีคุณภาพ โดยไทยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการตลาด หลักการดำเนินงาน ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงร่วมกันระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน โดยการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว และยกระดับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวท้องถิ่น ซึ่งจะก่อให้เกิดการประสานกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และเป็นการส่งเสริมการพัฒนาสู่ระดับท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเชื่อมโยงกันได้แก่ตามแนวพื้นที่เหนือ-ใต้ (North-south Corridor) และแนวพื้นที่ตะวันออก-ตะวันตก (East-west Corridor) ซึ่งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในลักษณะการจัดทำรายการนำเที่ยวร่วมกัน (Join Package Tour / Multi-country Tour packages) และ/หรือการจัดรายการนำเที่ยวข้ามแดนเป็น Cross-border Overland Tours ระหว่างกันได้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3. กรอบการวิจัยและแนวคิดทฤษฎี

บทที่ 3

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในระดับภูมิภาค

เมืองชายแดนถือเป็นพื้นที่ที่สำคัญของประเทศเนื่องจากเป็นบริเวณที่เขตแดนของประเทศสองประเทศมาบรรจบต่อกันอันเป็นจุดที่แสดงถึงขอบเขตอธิปไตยของรัฐจึงเป็นพื้นที่ที่มักจะได้รับผลกระทบจากนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและมักมีปัญหาดังกล่าวที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อาทิ ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างชาติด ปัญหาการค้าสิ่งผิดกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้แก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศอันสืบเนื่องมาจากปัญหาของเมืองชายแดน ภาครัฐจึงมีนโยบายพัฒนาเมืองชายแดนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับเมืองชายแดนอย่างจังหวัดมุกดาหารนั้น การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ภาครัฐนำมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดซึ่งเนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงศักยภาพของจังหวัดมุกดาหารทางการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค โดยแบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1 ศักยภาพของจังหวัดมุกดาหารในฐานะเมืองชายแดน และ 2. ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของตัวจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1. ศักยภาพของจังหวัดมุกดาหารในฐานะเมืองชายแดน

3.1.1. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดลำดับที่ 73 ของประเทศไทยและลำดับที่ 17 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตั้งอยู่ตอนกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่เส้นรุ้งที่ 16-17 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 104-105 องศาตะวันออก มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร 642 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 4,339.83 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,712,394 ไร่ ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร, อำเภอนิคมน้ำอ้อย, อำเภอหว้านใหญ่, อำเภอดอนตาล, อำเภอคงหลาวง, อำเภอคำชะอี และอำเภอหนองสูง นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดชายแดนของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนทางธรรมชาติ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอนาแก และอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร
- ทิศใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และอำเภอขามุนาม จังหวัดอำนาจเจริญ
- ทิศตะวันออก มีพื้นที่ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร และอำเภอดอนตาล ติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน เป็นระยะทางยาวประมาณ 72 กิโลเมตร และมีความกว้างประมาณ 1,600 เมตร
- ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเขาวง และอำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 3.1. แผนที่แสดงอาณาเขตของจังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: สำนักงานการค้าภายในจังหวัดมุกดาหาร (www.dit.go.th)

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง รองลงมาเป็นภูเขา และที่ราบลุ่ม โดยพื้นที่สูงจะอยู่ทางทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นป่าไม้ บางแห่งเป็นป่าดิบ เนื่องจากมีเทือกเขาภูพานทอดตัวเป็นแนวต่อเนื่องมาจากจังหวัดสกลนคร แล้วค่อยๆ เทลาดลงมาสู่ที่ราบทางทิศตะวันออกที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน

จะเห็นได้ว่าจังหวัดมุกดาหารมีที่ตั้งอยู่ติดกับจังหวัดใกล้เคียงถึง 6 จังหวัด ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวและเทศกาลงานประเพณีที่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งทุกปีจะมีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวทุกปี ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดนครพนมมีพระธาตุพนม และเทศกาลไหลเรือไฟ, จังหวัดสกลนครมีพระธาตุเชิงชุม อุทยานแห่งชาติภูพาน และเทศกาลแห่ปราสาทผึ้ง, หรือจังหวัดกาฬสินธุ์มีพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูมัยข้าว หมูบ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่งและมีสินค้าขึ้นชื่อ คือผ้าไหมแพรวา เหล่านี้เป็นต้น

ภาพที่ 3.2. สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดต่างๆที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร

(1) สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดนครพนม

ที่มา: www.sawasdeenakhonphanom.com

(2) สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดสกลนคร

ที่มา: www.baanmaha.com

(3) สถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีของจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่มา: www.kalasin.go.th

นอกจากนั้นจังหวัดมุกดาหารยังมีจุดเด่นเชิงที่ตั้ง คือ การมีเขตแดนติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต แขวงที่มีพื้นที่เป็นที่ราบกว้างใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 21,774 ตารางกิโลเมตร ซึ่งใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศลาว และมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมหลายแห่ง อาทิ พระธาตุอิงฮัง, สถาปัตยกรรมในตัวเมืองเก่าฝรั่งเศส หรือตลาดสิงคโปร์ เป็นต้น ทั้งนี้ทางรัฐบาลลาวก็ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆแก่แขวงสะหวันนะเขต โดยเฉพาะด้านการคมนาคม เนื่องจากเป็นเมืองการค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศและมีเขตแดนติดต่อกับภาคกลางของประเทศเวียดนาม โดยมีการพัฒนาปรับปรุงถนนเพื่อใช้เป็นเส้นทางตรงไปสู่ชายแดนของประเทศเวียดนาม (ด่านลาวบ่าว) ที่เรียกว่า เส้นทางหมายเลข 9 ที่มีระยะทางประมาณ 240 กิโลเมตร จากเมืองไกสอน พรมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3.3. สถานที่ท่องเที่ยวของแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว

ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2550

ภาพที่ 3.4. เส้นทางหมายเลข 9 และด่านชายแดนประเทศลาว-ประเทศเวียดนาม

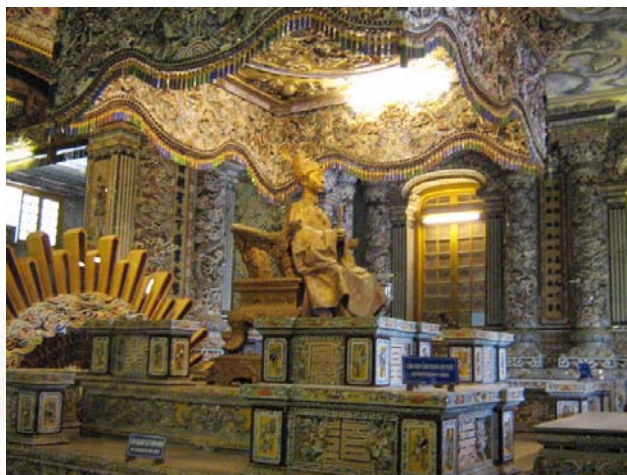
ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2549

เมื่อผ่านด่านลาวบ่าวที่ชายแดนลาว-เวียดนามมาอีก 84 กิโลเมตร ก็จะเข้าสู่เมืองดองฮาจังหวัดกวางตรี แล้ว ก็จะสามารถเชื่อมต่อกับถนนสายหลักสำคัญสายหนึ่งของประเทศเวียดนามคือถนนสาย 1 ที่ทอดตัวยาวจากทางภาคเหนือสู่ภาคใต้ของประเทศ ผ่านเมืองที่มีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยวของประเทศหลายเมือง อาทิ เมืองเว้, เมืองดานัง และเมืองฮอยอัน เป็นต้น

ภาพที่ 3.5. สถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเวียดนาม

ภาพสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเวียดนาม (ต่อ)

ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2549

3.1.2. จังหวัดมุกดาหารในฐานะของเมืองชายแดน

นอกจากลักษณะทางที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหารที่ใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านแล้วนั้น จังหวัดมุกดาหารยังมีความใกล้ชิดทางสังคมและวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่บริเวณที่เป็นที่ตั้งของจังหวัดมุกดาหารในปัจจุบัน มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชนเผ่าต่างๆมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่าเชื้อสายของประชาชนเมืองมุกดาหารที่สืบเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบันนั้น เริ่มต้นมาจากยุคของอาณาจักรล้านช้างซึ่งเป็นอาณาจักรเดียวกันกับที่ปกครองประเทศลาวในอดีต

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขงได้ถูกครอบครองโดยอาณาจักรล้านช้าง ที่ในขณะนั้นได้แบ่งออกเป็น 2 อาณาจักร ได้แก่ อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง และอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ ต่อมาได้เกิดความวุ่นวายในอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ เจ้าหน่ออกษัตริย์หรือพระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร จากราชวงศ์เวียงจันทน์จึงได้แยกออกไปตั้งราชอาณาจักรจำปาศักดิ์ขึ้นมาเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้อาณาจักรล้านช้าง (เวียงจันทน์) พร้อมทั้งอพยพผู้คนจากราชอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์มาตั้งบ้านเรือน และสร้างเมืองขึ้นใหม่อีกหลายเมือง

สำหรับเมืองมุกดาหารนั้น ตามประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่า เมื่อพ.ศ. 2233 พระครูโพนเสม็กได้อพยพมาพร้อมกับสานุศิษย์อีก 3,000 คน จากราชอาณาจักรเวียงจันทน์ลงมาถวายครวเป็นข้าโอกาส¹ของพระธาตุพนมและพระธาตุอิงฮัง บรรดาสานุศิษย์ของท่านได้แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเมืองอยู่ในสองฝั่งของแม่น้ำโขงอีกหลายเมือง หนึ่งในนั้นคือ เจ้าจันทรสุนทรวิวงศ์ ได้ไปตั้งบ้านเมืองอยู่ที่บ้านหลวงโพนสิม บริเวณใกล้พระธาตุอิงฮังทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (ปัจจุบันอยู่ในเขตของแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว) ต่อมาผู้เป็นบุตรคือ เจ้าจันทกนิริ ได้ขึ้นเป็นผู้ปกครองและได้อพยพพรรคพวกข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งเมืองใหม่ ตรงบริเวณปากห้วยบังมุก ซึ่งตรงกับพ.ศ. 2313 ในสมัยเดียวกันกับกรุงธนบุรี

¹ พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “ครว” ไว้ 2 ความหมาย คือ ความหมายแรก หมายถึง โรงเรือนหรือห้องสำหรับทำกับข้าวของกิน หรือ ครอบครวที่อยู่ในบ้านเรือนเดียวกัน ความหมายที่สองมีความหมายเป็นภาษาถิ่น หมายถึง สิ่งของ, เครื่องใช้ หรือมรดกทรัพย์สิน ส่วนคำว่า “ข้าโอกาส” หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยกเว้นการเสียภาษีอากรให้แก่แผ่นดินโดยต้องอาสาสมัครเข้ามาทำหน้าที่อุปัฏฐากบำรุงพระธาตุ ผู้ที่เป็นข้าโอกาสถือว่าเป็นการรับราชการโดยมีหน้าที่ถวายการอุปถัมภ์พระธาตุซึ่งจะได้รับการยกเว้นภาษีที่ต้องทำให้บ้านเมืองในฐานะพลเมืองดีที่ทำหน้าที่ในพระพุทธศาสนาแทน ตามตำนานอุรังคินทานพระธาตุพนมได้กล่าวถึงข้าโอกาสพระธาตุพนมว่ามีมาตั้งแต่สมัยเจ้าพระยาสุมิตรธรรมวงศา ผู้ครองเมืองมรุกขนคร แห่งแคว้นศรีโคตบูร ผู้ซึ่งมีความเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระธาตุพนมอย่างแรงกล้า ได้ทรงบูรณะองค์พระเจดีย์พระธาตุพนมจนเสร็จสมบูรณ์ และได้ทรงสละคนให้เป็นข้าโอกาสแก่พระธาตุพนมจำนวน 3,000 คน ดังความตอนหนึ่งในตำนานอุรังคินทานกล่าวว่า “พญาสุมมิตธรรมวงศาจึงตรัสสั่งแก่พลเทวอำมาตย์ให้ไปบอกกล่าวแก่คนทั้งหลายว่า “บุคคลเหล่าใดยังพอใจในการพระราชศรัทธา เราจะให้รับราชการเป็นข้าอุปัฏฐากพระมหาธาตุเจ้า เราจะให้อภัยโทษเว้นเสียจากราชการบ้านเมืองและยังให้ที่ดินไร่นาแก่เขาเหล่านั้น” ครั้นเมื่อพลเทวอำมาตย์รวบรวมคนได้ 3,000 คนแล้วเจ้าพญาสุมิตรธรรมวงศาก็ได้พระราชทานเงิน ทองคำ เสื้อผ้าและเครื่องใช้ในการทำงานเป็นต้นว่า มีด พร้า จก(จอบ) เสียม ขวานเล็ก ขวานใหญ่ ส่ว ซี่ ให้พร้อมสรรพ ความคู่หนึ่ง เกวียนเล่มหนึ่ง และเรือลำหนึ่งเสมอกันทุกคน และให้เขาหาลูกเมียญาติพี่น้องวงศ์วานเข้ามาตั้งบ้านสร้างเมืองอยู่ในที่นั้น” ดังนั้นคำว่า “ถวายครวเป็นข้าโอกาสพระธาตุพนมและพระธาตุอิงฮัง” จึงอาจมีความหมายว่า ผู้ที่อุทิศตัวและสิ่งของหรือทรัพย์สินเพื่อทำหน้าที่อุปัฏฐากหรืออุปถัมภ์พระธาตุพนมและพระธาตุอิงฮังโดยเขาเหล่านั้นได้รับการยกเว้นการเสียภาษีอากรให้แก่แผ่นดินเป็นการตอบแทนและสามารถตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณใกล้กับพระธาตุ

เจ้าจันทกนิรีได้ตั้งชื่อเมืองใหม่นี้ว่า เมืองมุกดาหาร มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง รวมพื้นที่ของแขวงสุวรรณเขต หรือสะหวันนะเขตของประเทศลาวในปัจจุบัน ไปจนจรดแดนญวน (ประเทศเวียดนาม)

ภาพที่ 3.6. แผนที่แสดงอาณาเขตเมืองมุกดาหารก่อนพ.ศ. 2436

ที่มา: สมุดภาพของหอแก้วมุกดาหาร เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก จังหวัดมุกดาหาร

ในสมัยเดียวกันนี้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ได้แผ่แสนยานุภาพขึ้นมาถึงแถบลุ่มแม่น้ำโขง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาจักรี (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และสมเด็จพระราชวังบวรสุรสิงหนาท) ยกกองทัพขึ้นมาตามลำน้ำโขง เพื่อปราบปรามและรวบรวมหัวเมืองตั้งแต่นครจำปาศักดิ์, นครเวียงจันทน์, นครหลวงพระบาง และหัวเมืองใหญ่น้อย ในสองฝั่งแม่น้ำโขงให้รวมอยู่ในขอบเขตทสิมาของกรุงธนบุรี เมืองมุกดาหารจึงได้ถูกรวมอยู่ในอาณาจักรกรุงธนบุรีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้าจันทกนิรี เป็นพระยาจันทรศรีสุราชอุปราชามันธาตุราช เจ้าเมืองมุกดาหารคนแรก และพระราชทานนามเมืองว่า เมืองมุกดาหาร

ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เกิดเหตุการณ์ที่เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์เป็นกบฏต่อกรุงเทพมหานคร โดยยกทัพเข้ามาถึง นครราชสีมา เพื่อตีหัวเมืองต่างๆ ตั้งแต่เมืองไชยบุรี เมืองนครพนม เมืองมุกดาหาร และเมือง เขมราฐ แล้วกวาดต้อนผู้คนไปยังนครเวียงจันทน์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดทัพไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เจ้าเมืองมุกดาหารได้เข้าร่วมกับฝ่ายสยาม (ประเทศไทย) จัดกองทัพไปกวาดต้อนผู้คนจากทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตเมืองมุกดาหารทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเพื่อไม่ให้เป็นการก้ำกั้วแก่ฝ่ายเวียงจันทน์ การเข้าไป กวาดต้อนผู้คนจากทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเกิดขึ้นหลายครั้ง ในพื้นที่ตั้งแต่เมืองวัง เมืองพิน เมือง นอง เมืองพ้อ เมืองพลาน เมืองตะโปน(เซโปน) เมืองซุมพร(จำพอน) ไปจนถึงเมืองเชียงม่วน เมือง ผาบ้ง จนจรดเขตแดนญวน (ประเทศเวียดนาม) ทำให้ได้ผู้คนที่มาจากหลายเผ่าพันธุ์ อาทิ ผู้ไทย ฆ่า กะโซ่ กะเลิง ย้อ ฯลฯ

ภายหลังที่ฝรั่งเศสได้เข้าครอบครองดินแดนญวน (ประเทศเวียดนาม) และเขมร (ประเทศ กัมพูชา) ในยุคของการล่าอาณานิคม สถานการณ์ชายแดนของสยาม (ประเทศไทย) ในแถบลุ่ม แม่น้ำโขงก็เริ่มไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมี พระราชดำริไว้ว่า “เมื่อฝรั่งเศสได้ดินแดนญวน (ประเทศเวียดนาม) และเขมร (ประเทศกัมพูชา) แล้ว ต่อไปฝรั่งเศสต้องรุกรานเข้ามาทางดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (หมายถึงดินแดนของ ประเทศลาวในปัจจุบัน) อีก”² จึงทรงปรับปรุงการปกครองในหัวเมืองแถบลุ่มแม่น้ำโขงอย่าง รีบด่วน แต่อย่างไรก็ตามสยาม (ประเทศไทย) ก็ไม่สามารถรักษาดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ไว้ได้ โดยในปี พ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112) สยาม (ประเทศไทย) ได้สูญเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายของ แม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส เมืองมุกดาหารจึงต้องสูญเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (ปัจจุบัน คือ แขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว) ได้ถึง 3 ส่วน และคงเหลือดินแดนอยู่เพียง 1 ส่วนในปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดมุกดาหาร.

หลังจากเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงไปแล้ว ตั้งแต่พ.ศ. 2441 เป็นต้นมาสยาม (ประเทศไทย) ก็ได้มีการปรับปรุงการปกครองหัวเมืองต่างๆ แถบลุ่มแม่น้ำโขงหลายครั้ง ซึ่งในปี พ.ศ. 2450 การปกครองเมืองมุกดาหารได้ขึ้นอยู่กับการปกครองของเมืองนครพนมโดยมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของเมืองนครพนม ใช้ชื่อว่า อำเภอเมืองมุกดาหาร³ ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 มีประกาศของกระทรวงมหาดไทยให้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด เมืองนครพนมจึงได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดนครพนม และอำเภอเมืองมุกดาหารก็ถูกเปลี่ยนเป็นอำเภอมุกดาหารซึ่งขึ้นอยู่กับในการปกครองของจังหวัดนครพนมตามเดิมต่อมาอีก 75 ปี กระทั่งถึงปี พ.ศ. 2525 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารขึ้น อำเภอเมืองมุกดาหารจึงได้แยกออกมาจากการปกครองของจังหวัดนครพนม และเปลี่ยนฐานะมาเป็นจังหวัดมุกดาหาร ตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2525 เป็นต้นมา

แม้ว่าเมืองมุกดาหารในอดีตจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนมาเป็นจังหวัดมุกดาหารของประเทศไทยในปัจจุบัน แต่ประชาชนของจังหวัดมุกดาหารกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงซึ่งปัจจุบันคือ แขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว ก็ยังคงมีความใกล้ชิดและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเสมอมา อันเนื่องมาจากมีความสัมพันธ์กันทางสังคมที่เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติ หรือเป็นมิตรสหายกัน รวมถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มาจากการค้าขายระหว่างกัน มิตรภาพที่ดีระหว่างประชาชนของจังหวัดมุกดาหารและประชาชนของแขวงสะหวันนะเขตได้แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมจากงานประเพณีประจำปีในช่วงเทศกาลต่างๆ อาทิ ในช่วงเทศกาลสงกรานต์มี 1 วัน ที่จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตอนุญาตให้ประชาชนของทั้งสองจังหวัดเดินทางข้ามพรมแดนไปมาหาสู่กันได้โดยไม่ต้องตรวจตราหนังสือเดินทางและไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียมการข้ามแดน หรือในช่วงเทศกาลออกพรรษามีประเพณีการแข่งขันเรือมิตรภาพไทย-ลาวในแม่น้ำโขง เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ การใช้คำว่า “อำเภอเมือง” ก็เพื่อให้เป็นอนุสรณ์ว่าอำเภอดังกล่าวเคยมีฐานะเป็นเมืองมาก่อน

3.1.3. การติดต่อเชื่อมโยงกับภูมิภาค

การที่จังหวัดมุกดาหารจะเป็นเมืองท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆในทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคได้ ซึ่งจังหวัดมุกดาหารมีเส้นทางคมนาคมที่เป็นโครงข่ายสำคัญ ดังนี้

(1.) เส้นทางเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ ภายในประเทศ แบ่งเป็น

● เส้นทางเชื่อมโยงกับจังหวัดในภาคอื่นๆ

สืบเนื่องจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อลดภาวะความยากจนของประชาชนในภูมิภาค ทำให้ภาครัฐพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางถนน ให้สามารถเชื่อมโยงกับภาคอื่นๆได้สะดวก เพื่อนำไปสู่การขยายฐานการผลิตในภาคอุตสาหกรรม และกระจายความเจริญด้านต่างๆ ทำให้เกิดโครงข่ายทางคมนาคมที่เป็นถนนสายหลักและสายรองหลายสายด้วยกัน อาทิ

◆ ทางหลวงหมายเลข 2 เชื่อมระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี สิ้นสุดที่จังหวัดหนองคาย

◆ ทางหลวงหมายเลข 23 เชื่อมระหว่างพื้นที่ตอนกลางและภาคตะวันตกกับพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ จากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ไปสู่จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดยโสธร สิ้นสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี

◆ ทางหลวงหมายเลข 12 เชื่อมภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจังหวัดพิษณุโลก สิ้นสุดที่จังหวัดขอนแก่น

◆ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 209 เชื่อมพื้นที่ตอนกลาง จากจังหวัดขอนแก่น ถึงจังหวัดกาฬสินธุ์ และสามารถเชื่อมโยงไปยังอำเภอกุฉินารายณ์ และจังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น

แต่เส้นทางหลักที่นิยมใช้เดินทางจากกรุงเทพมหานครมายังจังหวัดมุกดาหาร มี 2 เส้นทางหลัก ได้แก่

- 1) เส้นทางกรุงเทพฯ – จังหวัดนครราชสีมา – อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น – จังหวัดมหาสารคาม – จังหวัดร้อยเอ็ด – อำเภอโพนทอง – อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

- 2) เส้นทางกรุงเทพฯ - นครราชสีมาโดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 แล้วเลี้ยวขวาเข้าเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 207 ที่อำเภอประทาย ผ่านอำเภอพุทไธสง และอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย เข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 เกษตรวิสัย สุวรรณภูมิ ยโสธร เข้าทางหลวงหมายเลข 2169 ผ่านอำเภอทรายมูล อำเภอกุตุชุม และอำเภอเลิงนกทา – แยกซ้ายเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 เข้าสู่อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
- เส้นทางเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่
 - ◆ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างจังหวัดตั้งแต่จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านจังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดยโสธร เข้าสู่จังหวัดมุกดาหารที่อำเภอนิคมคำสร้อย ผ่านอำเภอเมืองมุกดาหารเข้าสู่อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ที่เขตติดต่อระหว่างอำเภอเมืองมุกดาหารกับอำเภอธาตุพนม จังหวัดสกลนคร เป็นระยะทาง 67 กิโลเมตร
 - ◆ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 เชื่อมระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นระยะทาง 39 กิโลเมตร จากอำเภอเมืองมุกดาหาร ผ่านอำเภอดอนตาล ถึงเขตติดต่อกับอำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ
 - ◆ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 เชื่อมระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นระยะทาง 63 กิโลเมตร จากอำเภอเมืองมุกดาหาร ผ่านอำเภอดำชะอี อำเภอหนองสูง ถึงเขตติดต่อกับอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
 - ◆ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2104 และ 2287 เชื่อมจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 กับจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นระยะทาง 98 กิโลเมตร จากเขตติดต่ออำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร กับอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ถึงอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์
 - ◆ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2277 เชื่อมจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 ที่อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร กับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นระยะทาง 37 กิโลเมตร

ภาพที่ 3.7. แผนที่ท่องเที่ยวแสดงเส้นทางคมนาคมของจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดใกล้เคียง

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างอำเภอภายในจังหวัด

◆ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2292 เป็นทางหลวงที่แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2030 ที่บ้านโนนตูม ตำบลฝั่งแดง อำเภอเมืองมุกดาหาร ทอดตัวยาวขึ้นไปทางทิศเหนือไปเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2287 ที่บ้านก้านเหลืองดง ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง เป็นระยะทางประมาณ 17.7 กิโลเมตร

◆ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2370 เป็นทางหลวงที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ที่อำเภอนิคมน้ำอ้อย ทอดตัวยาวไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ไปเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2030 ที่อำเภอหนองสูง เป็นระยะทางประมาณ 33.9 กิโลเมตร

◆ ทางรพช. หมายเลข 11054 เป็นถนนลูกรังเชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2287 จากอำเภอเมืองมุกดาหารกับอำเภอหว้านใหญ่ เป็นระยะทาง 9 กิโลเมตร

◆ ทางรพช. หมายเลข 11054 เป็นถนนลูกรังเชื่อมระหว่างทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2287 จากอำเภอเมืองมุกดาหาร ผ่านอำเภอหว้านใหญ่ ไปยังอำเภอดงหลวง

◆ ทางรพช. หมายเลข 11004 และ 1101 เป็นถนนลูกรังเชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 กับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2030 จากอำเภอนิคมน้ำอ้อยถึงอำเภอหนองสูง

(2.) เส้นทางเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

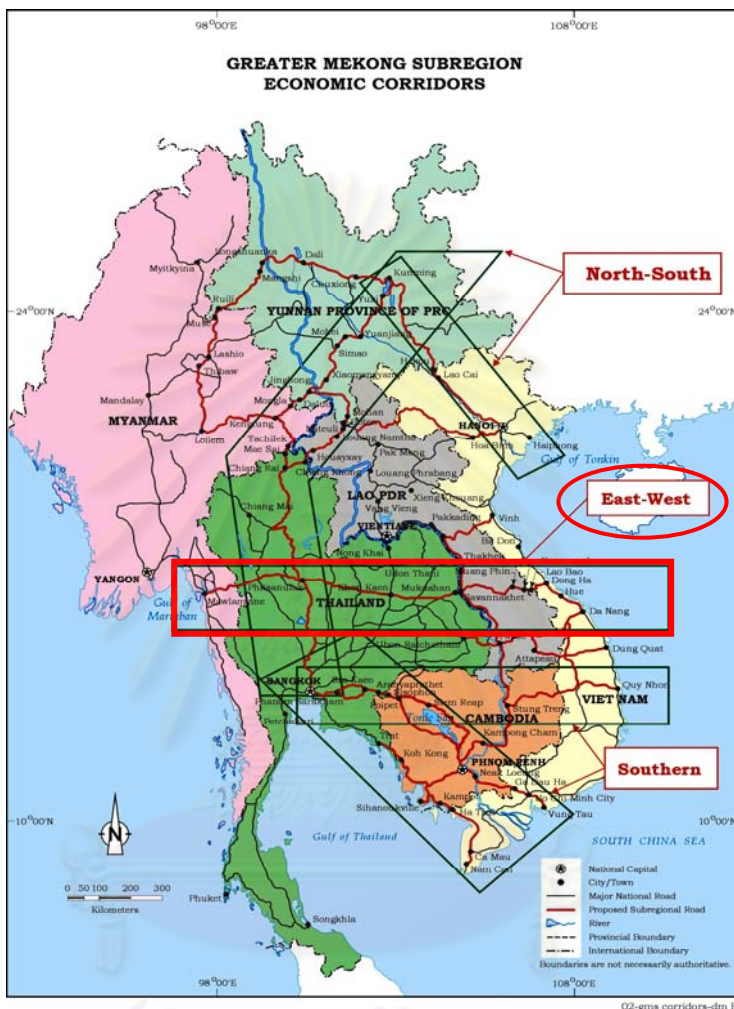
ภายหลังจากที่ประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยในแถบลุ่มแม่น้ำโขง หรืออินโดจีนได้เปิดประเทศ หันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น บวกกับการได้รับการสนับสนุนแนวคิดการพัฒนาและงบประมาณจากธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน และมีแม่น้ำโขงไหลผ่าน ที่เรียกว่า โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ กัมพูชา-พม่า-สปป.ลาว-เวียดนาม-ไทย-จีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) หรือ Greater Mekong Subregion (GMS) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2535

ภายใต้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง มีการกำหนดแผนงานพัฒนาในลักษณะ Economic Corridor หรือแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่เป็นการพัฒนาแบบผสมผสานระหว่างพื้นที่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และความร่วมมือที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้เส้นทางคมนาคมมาเชื่อมโยงพื้นที่พัฒนาเข้าด้วยกัน ซึ่งกำหนดไว้ 3 แนว ประกอบด้วย

1. แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) เชื่อมโยงประเทศจีน (มณฑลยูนนาน), ประเทศพม่า, ประเทศลาว และประเทศไทย
2. แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เชื่อมโยง, ประเทศพม่า, ประเทศไทย, ประเทศลาว และประเทศเวียดนาม

3. แนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) เชื่อมโยงประเทศไทย, ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 3.8. การเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจ

ที่มา: www.adb.org

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

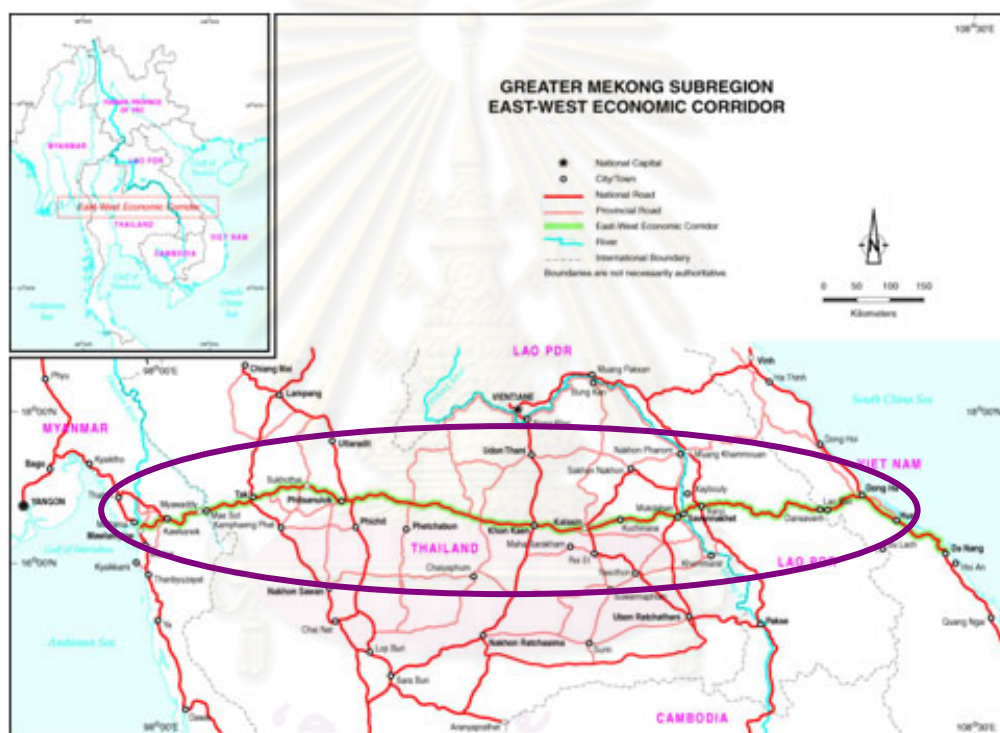
การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก(East-West Economic Corridor: EWEC) มีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ดังนี้

1) โครงการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก

โครงการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตกเป็นโครงการก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ของ 4 ประเทศ ตั้งแต่เมืองดานังของ

ประเทศเวียดนาม ผ่านเมืองเว้และเมืองลาวบ่าว ชายแดนเวียดนาม-ลาว เชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 9 ซึ่งจะผ่านเข้าแขวงสะหวันนะเขตในประเทศลาว มาข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) ข้ามแม่น้ำโขงสู่ไทยที่จังหวัดมุกดาหาร ผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก จนไปสุดเขตประเทศไทยที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเข้าไปยังเมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่า ซึ่งจะเป็นเส้นทางตรงระยะทางยาวประมาณ 1,450 กิโลเมตร และมีระยะทางที่ผ่านประเทศไทยยาวประมาณ 774 กิโลเมตร (จากมุกดาหารถึงแม่สอด)

ภาพที่ 3.9. เส้นทางเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก

ที่มา: www.adb.org

สำหรับระยะทางที่ผ่านประเทศไทยนั้น กรมทางหลวงมีโครงการปรับปรุงเส้นทางโดยขยายถนนทางหลวงหลักให้เป็น 4 ช่องจราจร ตั้งแต่ช่วงชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก-จังหวัดสุโขทัย-จังหวัดพิษณุโลก(เลี้ยวเมือง)-จังหวัดขอนแก่น-จังหวัดกาฬสินธุ์-จังหวัด

มุกดาหาร เป็นระยะทาง 773 กม.⁴ ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการและบางส่วนได้ปรับปรุงเสร็จสมบูรณ์แล้ว (ช่วงจังหวัดขอนแก่น-จังหวัดกาฬสินธุ์-จังหวัดมุกดาหาร) และเชื่อมกับชายฝั่งทะเลตะวันออก (ชลบุรี, ระยอง)ตามโครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องจราจร เชื่อมชายฝั่งทะเลตะวันออกแหล่งขบึงมายังจังหวัดสระแก้ว-จังหวัดสุรินทร์-จังหวัดยโสธรและมาสิ้นสุดที่จังหวัดมุกดาหาร

2) สะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2 หรือสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2

จากผลการศึกษา Feasibility Study และการคมนาคมขนส่งทางบกตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก พบว่าแนวเส้นทางเพื่อเชื่อมระหว่างประเทศพม่า, ประเทศไทย, ประเทศลาว และประเทศเวียดนามในแนวเส้นทางเมืองมะละแหม่ง (ประเทศพม่า), อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมุกดาหาร (ประเทศไทย), แขวงสะหวันนะเขต (ประเทศลาว) และเมืองดองฮา (ประเทศเวียดนาม) เป็นแนวที่มีความเหมาะสมและมีมิติที่ประจุมระดับรัฐมนตรีของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ให้ดำเนินการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ขึ้นที่จังหวัดมุกดาหารต่อแขวงสะหวันนะเขตเพื่อเชื่อมกับเส้นทางหมายเลข 9 ในประเทศลาวสู่เมืองเว้ เมืองดานังของประเทศเวียดนาม

ผลสรุปของการศึกษาเพื่อหาตำแหน่งที่ตั้งของสะพาน ได้ข้อสรุปว่าตำแหน่งที่ตั้งสะพานในฝั่งประเทศไทยอยู่ที่บริเวณบ้านสงเปือย ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร ห่างจากตัวเมืองมุกดาหารไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร ส่วนที่ตั้งสะพานในฝั่งประเทศลาวอยู่ที่บริเวณบ้านนาแก เมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต ห่างจากตัวแขวงสะหวันนะเขตไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴กรมทางหลวง. โครงการพัฒนาทางหลวงระหว่างประเทศ [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.doh.go.th/dohweb/international/asean.html> [22 พฤศจิกายน 2551]

ภาพที่ 3.10. ที่ตั้งของสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2

ที่มา: ดัดแปลงจากภาพแผนที่อาณาเขตจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร

ในการนี้รัฐบาลญี่ปุ่นโดย Japan International Cooperation Agency หรือ JICA ได้ให้ความช่วยเหลือในการสำรวจและออกแบบโครงสร้างสะพาน ได้ข้อสรุปรูปแบบของสะพานเป็นสะพานคอนกรีต 2 ช่องจราจร ไม่มีทางรถไฟ ผิวจราจรกว้าง 8 เมตร มีไหล่ทางข้างละ 1.50 เมตร ยาว 1,600 เมตร ถนนเชื่อมคอสะพานทางฝั่งประเทศไทยยาว 250 เมตร ส่วนทางฝั่งประเทศลาวยาว 200 เมตร และมีจุดกัลบรถอยู่ที่ฝั่งประเทศไทย โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 2,550 ล้านบาท เป็นเงินกู้จาก Japan Bank for International Cooperation หรือ JBIC ซึ่งฝ่ายไทยและฝ่ายลาวรับผิดชอบค่าใช้จ่ายกันคนละครึ่งและมีกรรมสิทธิ์ของแต่ละประเทศอยู่ที่จุดกึ่งกลางสะพาน

ปัจจุบันการก่อสร้างสะพานได้ดำเนินการแล้วเสร็จสมบูรณ์โดยได้มีพิธีเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2549 และเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2550

ภาพที่ 3.11. สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2

ที่มา: สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร

3.2. ศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดมุกดาหาร

3.2.1. แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

(1) แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดมุกดาหารมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆซึ่งแบ่งได้เป็น

- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) ภูมโนรมย์ แก่งกะเบา อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว วนอุทยานภูหมู อ่างเก็บน้ำชลประทานห้วยซี้เหล็ก น้ำตกตาดโตน น้ำตกคำชะอี น้ำตกห้วยเลา แม่น้ำโขง เป็นต้น

- **แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์** ได้แก่ ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าฟ้าเมือง ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง วัดศรีมงคลใต้ วัดมโนภิรมย์ วัดพระศรีมหาโพธิ์ วัดสองคอน (วัดศาสนาคริสต์ โรมันคาทอลิก) กลองมโหระทึก วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ) วัดภูด่านแต่ (วัดพุทธโธธัมมะระโ) อุทยานสมเด็จพระย่า (ฐานารพพัฒน) เป็นต้น
- **แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม** ได้แก่ งานประเพณีแข่งเรือ (งานบุญสงฮือมุกดาหาร) งานกาชาดและงานประจำปีจังหวัดมุกดาหาร (งานรวมเผ่าไทย) หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บ้านหนองหล่ม, บ้านเป้า, บ้านภู)
- **แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการและอื่น ๆ** ได้แก่ หอแก้วมุกดาหาร ตลาดสินค้าอินโดจีน สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากข้อมูลสถิติจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวของปี 2549 และ 2550 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชม 5 อันดับแรก ได้แก่ ตลาดอินโดจีน, หอแก้วมุกดาหาร, สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2, อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ), แก่งกะเบา และโบสถ์วัดบ้านสองคอน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 3.1. แสดงอันดับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมในปี 2549 และ 2550

	ปี 2549	ปี 2550
อันดับที่ 1	ตลาดอินโดจีน	ตลาดอินโดจีน
อันดับที่ 2	หอแก้วมุกดาหาร	หอแก้วมุกดาหาร
อันดับที่ 3	อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ)	สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2
อันดับที่ 4	แก่งกะเบา	อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร(ภูผาเทิบ)
อันดับที่ 5	โบสถ์วัดบ้านสองคอน	แก่งกะเบา

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากตารางแสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรินิยมไปเยี่ยมชม ในปี 2549 และ 2550 เหมือนกันในระดับที่ 1 และ 2 คือ ตลาดอินโดจีน และหอแก้วมุกดาหาร ส่วนในระดับที่ 3-5 มีความเปลี่ยนแปลง คือ แหล่งท่องเที่ยวอันดับที่ 3-5 ของปี 2549 ได้แก่ อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) แก่งกะเบา และโบสถ์วัดบ้านสองคอน ตามลำดับ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอันดับที่ 3-5 ของปี 2550 ได้แก่ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร(ภูผาเทิบ) และแก่งกะเบา ทั้งนี้ในปี 2550 เป็นปีเดียวกันกับที่สะพานมิตรภาพฯเปิดใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรินิยมได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรินิยมจะไม่เพียงมาเยี่ยมชมสะพานฯ เพียงอย่างเดียว แต่อาจจะมาใช้สะพานฯเพื่อเข้าไปท่องเที่ยวยังประเทศลาวและ/หรือประเทศเวียดนามต่อไป นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยี่ยมชมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองมุกดาหาร และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางนันทนาการและทางธรรมชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ตลาดอินโดจีน ตั้งอยู่ที่ถนนสำราญชายโขง ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ใกล้กับท่าเทียบเรือเทศบาลเมือง มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตอยู่ภายในโครงสร้างของเขื่อนริมแม่น้ำโขง (ใต้ดิน) และมีบางส่วนมีลักษณะเป็นอาคารห้องแถว(บนดิน)อยู่ตรงข้ามถนนกับเขื่อนริมโขง เป็นแหล่งศูนย์รวมสินค้าจากหลายประเภท อาทิ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า ของเล่นเด็ก ขนมขบเคี้ยว เครื่องประดับ เป็นต้น ซึ่งเป็นสินค้าที่มาจากประเทศจีน ประเทศรัสเซีย ประเทศเวียดนาม ประเทศลาว รวมทั้งสินค้าจากภายในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดมุกดาหารด้วย อาทิ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย หมอนขิด เครื่องจักสาน สมุนไพรพื้นบ้าน และไม้ดอกไม้ประดับต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 3.12. ตลาดอินโดจีนและสินค้าที่มีจำหน่าย

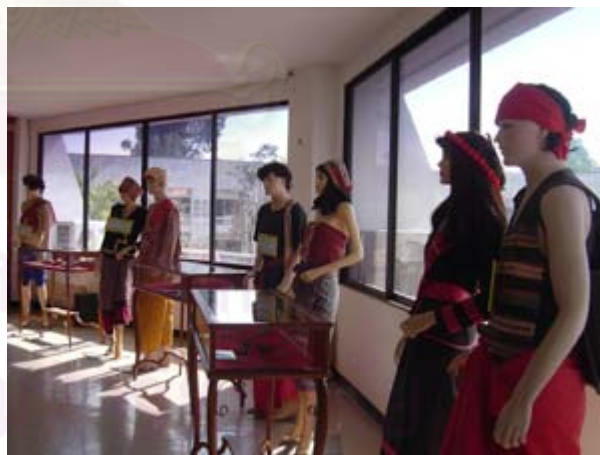
ภาพตลาดอินโดจีนและสินค้าที่มีจำหน่าย (ต่อ)

ที่มา: www.thainews.prd.go.th

- หอแก้วมุกดาหาร หรือหอแก้วมุกดาหารเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก ตั้งอยู่ที่ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 (สายมุกดาหาร-ดอนตาล) ห่างจากตัวเมืองมุกดาหารประมาณ 2 กิโลเมตร สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสครองราชย์ครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 มีลักษณะเป็นหอคอยสูง 65.50 เมตร ส่วนบนสุดมีลักษณะเป็นทรงกลม ส่วนฐานมีลักษณะเป็นอาคารทรงเก้าเหลี่ยม ภายในอาคารแบ่งเป็น 7 ชั้น ใช้จัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยในชั้นที่ 1-2 ใช้จัดแสดงวัตถุโบราณล้ำค่า ภาพถ่านเก่า เครื่องมือเครื่องใช้โบราณ เครื่องแต่งกายของชนเผ่าต่างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมุกดาหารเพื่อนำเสนอเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ของจังหวัด ชั้นที่ 6 เป็นหอชมทัศนียภาพรอบเมืองมุกดาหารและสามารถมองเห็นได้ไกลไปถึงแขวงสะหวันนะเขต และชั้นที่ 7 เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหารและพระประจำวันเกิด เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้สักการะ ด้วยลักษณะทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่สูงโดดเด่นและจุดที่ตั้งริมแม่น้ำโขงใกล้ตัวเมือง ทำให้หอแก้วมุกดาหารเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของจังหวัดและเป็นที่ยุทธศาสตร์ของนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรให้เข้ามาเยี่ยมชม

ภาพที่ 3.13. หอแก้วมุกดาหารเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก

ที่มา: www.hellomukdahan.com

- สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านสงเปือย ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร ห่างจากตัวเมืองมุกดาหารประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของด่านตรวจคนเข้า-ออกเมืองพรมแดนไทย-ลาว เป็นเส้นทางถนนที่เชื่อมต่อกับประเทศลาวที่แขวงสะหวันนะเขต และเชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 9 เข้าสู่ประเทศเวียดนามได้ เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9

มกราคม พ.ศ.2550 เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรใช้เพื่อผ่านออกไปยังประเทศลาวและประเทศเวียดนาม นักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรสามารถเดินทางข้ามสะพานไปยังแขวงสะหวันนะเขตได้ด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล หรือรถโดยสารระหว่างประเทศที่ให้บริการทุกวันไม่เว้นวันหยุด

ภาพที่ 3.14. ด้านตรวจคนเข้าเมืองสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2 และการขนส่งระหว่างประเทศ

ที่มา: สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, ผู้วิจัย, 2550

- อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร(ภูผาเทิบ) ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนดงบังอี มีเนื้อที่ครอบคลุมอำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอดอนตาล ห่างจากตัวเมืองมุกดาหารประมาณ 17 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 (สายมุกดาหาร-ดอนตาล) แล้วแยกเข้าทางขวามือระหว่าง กิโลเมตรที่ 14-15 อีกประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานฯ ลักษณะภูมิประเทศของอุทยานฯเป็นภูเขาหินทราย ประกอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่หลายลูกติดต่อกัน มีสภาพเป็นป่าไม้เต็งรังและป่าเบญจพรรณ ทำให้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักทัศนศึกษาหลายแห่ง อาทิ ภูมโนรมย์ ภูผาเทิบ ภูถ้ำพระ ลานมัจฉินท์ ถ้ำฝ่ามือแดง เป็นต้น

ภาพที่ 3.15. อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ)

ที่มา: www.photogangs.com

- แก่งกะเบา ตั้งอยู่ในบริเวณเขตชุมชนบ้านโนนกะเบา หมู่ที่ 10 ตำบลโป่งขาม อำเภอหว้านใหญ่ ติดต่อกับเขตอำเภอรุขประทุม จังหวัดนครพนม มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหารประมาณ 35 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (สายมุกดาหาร-ธาตุพนม) 20 กิโลเมตร แยกขวาไปอำเภอรุขประทุมอีก 9 กิโลเมตร แล้วจะพบทางแยกไปแก่งกะเบาซึ่งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนืออีก 8 กิโลเมตร และมีระยะห่างจากอำเภอรุขประทุม จังหวัดนครพนม ประมาณ 24 กิโลเมตร แก่งกะเบา มีลักษณะเป็นแก่งหินและโขดหินทอดตัวยาวขวางกั้นลำน้ำโขง

ทำให้สายน้ำโขงที่ไหลมากระทบกับแก่งหินจนมีการกัดเซาะให้เกิดเป็นรูปร่างที่สวยงาม⁵ บนฝั่งมีลานหินกว้างใหญ่ซึ่งนักท่องเที่ยวและนักทัศนศึกษาจรมานิยมมานั่งพักผ่อนชมทัศนียภาพของแม่น้ำโขง นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและนักทัศนศึกษาหลายร้าน ซึ่งมีอาหารที่มีชื่อเสียงคือ หมูหัน

ภาพที่ 3.16. แก่งกะเบา

ที่มา: สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, ผู้วิจัย, 2550

- วัดบ้านสองคอน (วัดศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก) ตั้งอยู่ที่ถนนรพช. 3089 บริเวณบ้านสองคอน หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งขาม อำเภอห้วยน้ำใหญ่ มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหารประมาณ 39 กิโลเมตรโดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 เลี้ยวขวาระหว่างกิโลเมตรที่ 187-188 ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4045 ถึงอำเภอห้วยน้ำใหญ่ เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3037 อีกประมาณ 7.5 กิโลเมตร วัดบ้านสองคอน มีชื่อเดิมว่า วัดพระแม่ไถ่ทาส เป็นวัดในคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก มีอาคารสักการะสถานพระมารดาแห่งมรณสักขีหรือโบสถ์พระแม่ไถ่

⁵ บารมี ชัยศร, “การเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในกรอบการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 34

ทาส สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานเทิดพระเกียรติ บุญราศีมรณสักขีทั้ง 7 ที่ได้พลีชีพเพื่อยืนยันความเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้า เมื่อครั้งเกิดกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยความ นอกจากนั้นยังเป็นโบสถ์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่สวยงาม จนได้รับสถาปัตยกรรมดีเด่นของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ปี 2539 .ซึ่งทุกปีจะมีการจัดงานเฉลิมฉลองบุญราศีขึ้น 2 ครั้ง คือ วันที่ 22 ตุลาคม และวันที่ 16 ธันวาคม

ภาพที่ 3.17. วัดบ้านสองคอน

ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2550

ซึ่งจากการศึกษาภาคสนามพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ตั้งอยู่ในระยะไม่ไกลจากตัวเมืองมุกดาหาร(เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร)ที่เป็นที่ตั้งของสถานที่พักผ่อน และมีเส้นทางถนนเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้ระยะเวลาไม่นาน สามารถนำรถจักรยานยนต์ ยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารท่องเที่ยวขนาดใหญ่เข้าไปได้ถึงสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆได้โดยสะดวก ใช้เวลาในการท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน

ภาพที่ 3.18. แผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: www.mukdahan.go.th

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(2) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

จังหวัดมุกดาหารมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ดังนี้

- ที่พักแรม จังหวัดมุกดาหารมีสถานบริการที่พักหลายแห่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร มีจำนวนห้องพักรวมทั้งสิ้น 1,233 ห้อง และมีระดับราคาให้เลือกตั้งแต่ 200-9,000 บาท⁶ ทั้งนี้จำนวนสถานบริการที่พักและห้องพักมีการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2. ตารางแสดงจำนวนสถานบริการที่พักและจำนวนห้องพัก ตั้งแต่ปี 2546-2550

ปี	2546	2547	2548	2549	2550
จำนวนสถานบริการที่พัก (แห่ง)	11	12	17	17	22
จำนวนห้องพัก (ห้อง)	773	869	1,104	1,150	1,233

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- ร้านอาหาร จังหวัดมุกดาหารมีอาหารหลายประเภท ทั้งอาหารอีสาน อาหารไทยและอาหารเวียดนามซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ร้านอาหารที่ทำจากปลาในแม่น้ำโขงก็ได้รับความนิยมเช่นกัน เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารอยู่ติดแม่น้ำโขงจึงสามารถหาปลาแม่น้ำโขงหลากหลายพันธุ์ตามฤดูกาลมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี ร้านอาหารในจังหวัดมุกดาหารมีทั้งที่เป็นร้านขนาดใหญ่(บรรจุคนได้ 100 คนขึ้นไป) ร้านขนาดเล็ก และร้านแผงลอยที่มีอยู่ทั่วไป สถานที่ขายอาหารที่นักท่องเที่ยวสามารถหาอาหารรับประทานได้ อาทิ ตลาดสดเทศบาล 2 เป็นตลาดเช้าเปิดขายตั้งแต่เช้ามีจนถึงประมาณ 10.00 น. ตลาดราตรีเป็นตลาดเย็นเปิดขายตั้งแต่เวลาประมาณ 16.00 – 21.00 น. บริเวณถนนสำราญชายโขงเหนือ-ใต้ เป็นต้น

⁶ สำนักงานจังหวัดสกลนคร. ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดอีสานตอนบน กลุ่มสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์). 2548, หน้า 125

ภาพที่ 3.19. ตลาดสดเทศบาล 2

ที่มา: สำนักงานเทศบาลเมืองจังหวัดมุกดาหาร

● บริการนำเที่ยว จังหวัดมุกดาหารมีผู้ให้บริการนำเที่ยว (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2551) จำนวน 19 แห่ง⁷ ดังนี้

1. ปภาวดี การท่องเที่ยว	2. มุกดาหารอินเตอร์เนชั่นแนลการท่องเที่ยว
3. เดชสุวรรณทวัตร์	4. ซี.ซี.เอส ทราเวล แอนด์ เซอร์วิส
5. แสงอารมณ์ การท่องเที่ยว (แจ้ก๊วก)	6. ประสิทธิ์การท่องเที่ยว
7. ไทยเวียตทวัตร์	8. เจริญศรี ทวัตร์
9. สหทรัพย์สินเดนิรท	10. แดนโขง 101 ทวัตร์
11. สุกลักษณ์การท่องเที่ยว	12. โพลว์ ริเวอร์ โฮมเทล
13. มุกพิชา	14. สุรศิณี การท่องเที่ยว
15. มิตรภาพอินโดจีนการท่องเที่ยว	16. รุ่งใหม่การท่องเที่ยว
17. เฟ็ชท์คลาสคอปป์	18. สองพี่น้องการท่องเที่ยว (ดี)
(มุกดาหาร เฟ็ชท์คลาส ทวัตร์)	
19. พรประเสริฐไฮเปอร์มาร์ท (แก้วมุกดา แทรเวล)	

ทั้ง 19 แห่งนี้จัดทะเบียนเป็นธุรกิจนำเที่ยวประเภทนำเที่ยวต่างประเทศ คือ การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่ใดที่หนึ่งในต่างประเทศ หรือนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศไปยังสถานที่ใดที่หนึ่งภายในประเทศ

⁷ สำนักงานธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ นครราชสีมา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. รายชื่อธุรกิจท่องเที่ยวที่ได้รับใบอนุญาต จังหวัดมุกดาหาร ปี 2551. , 30 มกราคม 2551

- บริการขนส่ง การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอต่าง ๆ นั้น นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถสามล้อเครื่อง หรือใช้บริการของรถสามล้อเครื่อง (สกายแลป) ที่ให้บริการในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร และรถโดยสารประจำทาง (รถสองแถว) ที่ให้บริการทั้งภายในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารและระหว่างอำเภอโดยใช้โครงข่ายเส้นทางถนนที่เชื่อมระหว่างจังหวัดและอำเภอต่างๆ ในจังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 3.20. รถสามล้อเครื่อง (สกายแลป) ในจังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร

- การประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารภาครัฐและภาคเอกชนได้ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ เว็บไซต์ของทั้งรัฐและเอกชน อาทิ เว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เว็บไซต์ของจังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น แผ่นพับและนิตยสารท่องเที่ยว นอกจากนี้เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2550 ได้มีการเปิดใช้ศูนย์บริการการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารขึ้น โดยก่อสร้างจากงบประมาณจากงบประมาณบริหารส่วนราชการแบบบูรณาการของจังหวัดมุกดาหาร ประจำปีงบประมาณ 2548 จำนวนเงิน 15 ล้านบาท เป็นอาคาร 2 ชั้น ตั้งอยู่บริเวณวงเวียนน้ำพุ หน้าจวนผู้ว่าราชการจังหวัดเดิม เพื่อให้บริการแก่ประชาชนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในการหาข้อมูลการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและบริการอื่นๆ ซึ่งจังหวัดมุกดาหารได้มอบหมายให้เทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการอาคาร

ภาพที่ 3.21. อาคารศูนย์บริการการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2550

นอกจากช่องทางการประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลแล้ว ยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการUnseenมุกดาหาร, กิจกรรมงานปีใหม่ ไทย – ลาว แค้นท์ดาวนีสองแผ่นดิน, การจัดเทศกาลเที่ยวป่าหิน Unseen มุกดาหาร หรือการจัดเทศกาลแข่งเรือยาวมิตรภาพไทย – ลาว จังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น

3.2.2. สถานการณ์การท่องเที่ยว

ดังที่กล่าวในข้างต้นแล้วว่าจังหวัดมุกดาหารมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการท่องเที่ยวต่างๆ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและเผยแพร่ไปตามช่องทางการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ทำให้จังหวัดมุกดาหารเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยียนเพิ่มขึ้นทุกปี ดังแสดงในตารางที่ 3.3.

ตารางที่ 3.3. ตารางแสดงจำนวนผู้มาเยี่ยมเยียนจังหวัดมุกดาหารแยกตามสัญชาติ ตั้งแต่ปี 2546 - 2550

ปี	2546	2547	2548	2549	2550
ผู้เยี่ยมเยียนชาวไทย (คน)	704,264	780,151	879,988	898,315	1,008,165
ผู้เยี่ยมเยียนชาวต่างชาติ (คน)	39,709	46,126	47,221	49,363	69,934
รวม (คน)	743,973	826,277	927,209	947,678	1,078,099

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากตารางตารางแสดงจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดมุกดาหาร แยกตามสัญชาติ ตั้งแต่ปี 2546-2550 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมแล้วจังหวัดมุกดาหารมีจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 743,973 คนในปี 2546 เป็น 826,277 คน, 927,209 คน, 947,678 คน และ 1,078,099 คน ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้เยี่ยมเยือนเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดในปี 2550 เนื่องมาจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2550 เป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้เยี่ยมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาเยี่ยมชม⁹

เมื่อจำแนกประเภทของผู้เยี่ยมเยือนออกเป็นนักท่องเที่ยว¹⁰ และนักท่องเที่ยว¹¹ พบว่าจังหวัดมุกดาหารมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 3.4 ตารางที่ 3.4 ตารางแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่มาจังหวัดมุกดาหาร แยกประเภทตามสัญชาติ ตั้งแต่ปี 2546-2550

ปี	นักท่องเที่ยว (คน)			นักท่องเที่ยว (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	รวม	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	รวม
2546	222,207	3,089	225,296	482,057	36,620	518,677
2547	256,546	3,648	260,194	523,605	42,478	566,083
2548	295,748	4,222	299,970	584,240	42,999	627,239
2549	285,148	5,123	290,271	613,167	44,240	657,407
2550	281,960	4,708	286,668	726,205	65,226	791,431

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากตารางแสดงให้เห็นว่าในภาพรวมตั้งแต่ปี 2546-2550 จำนวนนักท่องเที่ยวมีปริมาณน้อยกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาการเพิ่ม-ลดของจำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว พบว่าในปี 2546-2548 จำนวนรวมของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 225,296 คนในปี 2546 เป็น 260,194 คน และ 299,970 คนในปี

⁹ หมายถึงนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

⁹ สำนักงานคลังจังหวัดมุกดาหาร. สรุปภาวะเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหาร ประจำเดือนมกราคม 2550 [Online].

แหล่งที่มา: <http://klang.cgd.go.th/mdh/> [มีนาคม 2551]

¹⁰ นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เยี่ยมเยือนที่พักค้างคืนในจังหวัดมุกดาหาร

¹¹ นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เยี่ยมเยือนที่ไม่ได้พักค้างคืนในจังหวัดมุกดาหาร

2547และ2548 ตามลำดับ ส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นเช่นกันโดยเพิ่มขึ้นจาก 518,677 คน ในปี 2546 เป็น 566,083 คน และ 627,239 คนในปี 2547และ2548 ตามลำดับ แต่ในปี 2549 และ2550 จำนวนรวมของนักท่องเที่ยวกลับลดลงโดยลดลงจาก 299,970 คนในปี 2548 เป็น 290,271 คน และ 286,668 คนในปี 2549และ2550 ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนรวมของนักท่องเที่ยวกลับเพิ่มขึ้นโดยเพิ่มขึ้นจาก 627,239 คนในปี 2548 เป็น 657,407 คน และ 791,431 คน ในปี 2549และ2550 ตามลำดับ แสดงให้เห็นได้ว่าผู้ที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้พักค้างแรมภายในจังหวัดมุกดาหารและมีระยะเวลาอยู่ในจังหวัดมุกดาหารไม่เกิน 1 วัน ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเข้ามาซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือซื้อปิ้งโดยเฉพาะที่ตลาดอินโดจีน แล้วไปพักค้างคืนที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครพนม เป็นต้น หรือเดินทางข้ามแดนไปท่องเที่ยวและพักค้างคืนยังประเทศลาวและเวียดนามต่อแสดงให้เห็นได้จากจำนวนรวมของนักท่องเที่ยวที่ลดลง ในขณะที่จำนวนรวมของนักท่องเที่ยวกลับเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2549และ2550 ที่เป็นปีเดียวกันกับที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ก่อสร้างเสร็จสิ้นและเปิดใช้อย่างเป็นทางการ

เมื่อพิจารณาสถิติของผู้ที่เดินทางเข้า-ออกผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ในช่วงปี 2546-2550 ดังแสดงในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ตารางแสดงจำนวนผู้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดมุกดาหาร ทั้งขาเข้าและขาออก ตั้งแต่ปี 2546-2550

ปี	ผู้ผ่านด่านตม.ขาเข้า (คน)	ผู้ผ่านด่านตม.ขาออก (คน)
2546	23,572	20,418
2547	29,149	27,963
2548	62,006	59,575
2549	108,161	96,679
2550	189,558	186,300

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางแสดงให้เห็นว่าในภาพรวมจำนวนผู้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดมุกดาหาร ทั้งขาเข้าและขาออกมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในช่วงปี 2548-2550 ปริมาณของผู้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดมุกดาหารเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดทั้งขาเข้าและขาออก คือขาเข้าเพิ่มขึ้นจาก 29,149 คนในปี 2547 เป็น 62,006 คน, 108,161 คน และ 189,558 คนในปี 2548, 2549 และ 2550 ตามลำดับ ส่วนขาออกเพิ่มจาก 27,963 คนในปี 2547 เป็น 59,575 คน, 96,679 คน และ 186,300 คนในปี 2548, 2549 และ 2550 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจังหวัดมุกดาหารเป็นจุดที่มีผู้เดินทางผ่านแดนเข้า-ออกอย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้นภายหลังจากที่มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ในช่วงปี 2549-2550

จำนวนของนักท่องเที่ยวและผู้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดมุกดาหารทั้งขาเข้าและขาออกที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะช่วงปี 2549-2550 หลังจากที่มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเอกชนในจังหวัดมุกดาหารที่กล่าวว่า “ส่วนมากการท่องเที่ยวในจังหวัด จะมาช่วงงานเทศกาลกันเยอะ เช่น ออกพรรษา งานธาตุพนม จุดหมายคือมาไหว้พระธาตุ ทอดผ้าป่า กฐิน แล้วก็มาดูสะพาน มาตลาดอินโดจีน...ส่วนทัวร์ที่ไปต่างประเทศ(ประเทศลาวและประเทศเวียดนาม)ก็มีทัวร์ที่มาจากจังหวัดใกล้เคียงที่พาคนมาผ่าน ออกนอกประเทศที่มุกดาหาร เช่น ทัวร์จากอุดร อุบล อำนาจเจริญ ที่เขามีเครือข่ายจากกรุงเทพ แล้วก็มาข้ามไป...”¹²

การเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ไม่เพียงแต่จะส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาจังหวัดมุกดาหารเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวลาวและชาวเวียดนามเดินทางเข้ามายังจังหวัดมุกดาหารเพิ่มขึ้นอีกด้วย จากการศึกษาในภาคสนามพบว่ากิจกรรมที่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวลาวและชาวเวียดนามนิยมทำเมื่อเดินทางมาจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่

- การมาจับจ่ายซื้อของ หรือ การช้อปปิ้ง โดยสถานที่ที่ชาวลาวและชาวเวียดนามนิยมไปช้อปปิ้งมากที่สุดในจังหวัดมุกดาหาร คือห้างสรรพสินค้าเทสโก้ โลตัส¹³ เนื่องจากในแขวงสะหวัน

¹² สัมภาษณ์ผู้ประกอบการเอกชน สมาชิกหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร, 27 ธันวาคม 2550

¹³ สัมภาษณ์ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551

นะเขต ประเทศลาวและจังหวัดในภาคกลางของเวียดนามที่ติดต่อกับประเทศลาวนั้น ยังไม่มีห้างสรรพสินค้าที่มีรูปแบบเดียวกับห้างสรรพสินค้าเทสโก้ โลตัส ขณะเดียวกันการเปิดใช้สะพานมิตรภาพทำให้การเดินทางข้ามแดนก็มีความสะดวกมากขึ้น นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวลาวสามารถนำรถยนต์ของตนเข้ามายังจังหวัดมุกดาหารได้และสามารถใช้เวลาอยู่ในจังหวัดมุกดาหารได้จนถึงเวลาด่านตรวจคนเข้าเมือง(ด่านสะพาน)ปิดทำการในเวลา 22.00 น.

- การมารับบริการรักษาพยาบาล จากการสังเกตในภาคสนามพบว่าชาวลาวและชาวเวียดนามนิยมเข้ามารับบริการทางการแพทย์ในเขตจังหวัดมุกดาหารเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะชาวลาว เห็นได้จากการมีสถานรักษาพยาบาลเอกชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในเขตเมืองมุกดาหาร ซึ่งสถานรักษาพยาบาลเอกชนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีคำอธิบายการรักษาพยาบาลเป็นภาษาลาวด้วย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มลูกค้าของสถานพยาบาลเหล่านี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะชาวไทยเท่านั้นแต่ยังมีลูกค้าที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านด้วย

นอกจากการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารแล้ว จากการศึกษายังพบว่านักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวเวียดนามนิยมเดินทางต่อไปท่องเที่ยวยังจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย โดยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวเวียดนามคือ กรุงเทพมหานครและพัทยา¹⁴ ซึ่งการเดินทางจากจังหวัดมุกดาหารเข้ามายังกรุงเทพมหานครและพัทยาก็มีความสะดวกเนื่องจากมีรถโดยสารประจำทางให้บริการขนส่งจากจังหวัดมุกดาหารมายังกรุงเทพมหานครและพัทยาได้โดยตรง

3.3. สรุป

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีจุดเด่นด้านที่ตั้งกล่าวคือ ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงอีก 6 จังหวัด ซึ่งเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดใกล้เคียงก็สามารถทำได้โดยสะดวกเนื่องจากมีเส้นทางถนนที่เชื่อมโยงหลายสายด้วยกัน นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาวที่แขวงสะหวันนะเขตโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างกันอีกด้วย แขวงสะหวันนะเขตเป็นแขวงที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่

¹⁴ สัมภาษณ์ ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว, 23 มกราคม 2551

มีชื่อเสียงและมีความสำคัญทางเศรษฐกิจแขนงหนึ่งของประเทศลาวซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับภาคกลางของประเทศเวียดนามที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและนิยมของนักท่องเที่ยว

ในฐานะของความเป็นเมืองชายแดนนั้น ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดมุกดาหารกับประเทศเพื่อนบ้านส่งผลให้จังหวัดมุกดาหารกับประเทศเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ใกล้ชิดกันมาตั้งแต่อดีตซึ่งจากประวัติศาสตร์ของจังหวัดมุกดาหารได้แสดงให้เห็นว่าประชาชนมุกดาหารมีบรรพบุรุษร่วมเชื้อสายเดียวกันกับประชาชนสะหวันนะเขต การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดมุกดาหารของผู้คนชนเผ่าต่างๆที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณดินแดนที่ปัจจุบันเป็นประเทศลาวและเวียดนามทำให้ประชาชนของจังหวัดมุกดาหารมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเหมือนหรือคล้ายคลึงกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้การติดต่อค้าขาย การไปมาหาสู่กันตลอดจนการเกี่ยวดองเป็นญาติกันระหว่างประชาชนมุกดาหารกับประชาชนลาวหรือประชาชนเวียดนามก็ทำให้จังหวัดมุกดาหารมีความใกล้ชิดทางสังคมและวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้นซึ่งมีส่วนช่วยทำให้จังหวัดมุกดาหารมีความดึงดูดใจสำหรับการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวที่มาจังหวัดมุกดาหารสามารถพบเห็นกับวัฒนธรรมที่หลากหลายที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านจนอาจทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเหมือนกับว่าตนได้ไปเที่ยวต่างประเทศมากก็เป็นได้

นอกจากจังหวัดมุกดาหารจะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้แล้ว องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้จังหวัดมุกดาหารเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อกับภูมิภาคได้นั้นคือ การมีเส้นทางการคมนาคมที่เชื่อมต่อกับจังหวัดต่างๆในประเทศได้แก่ โครงข่ายทางหลวงแผ่นดิน และเส้นทางที่เชื่อมต่อกับประเทศลาวได้แก่ สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 หรือสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2 เส้นทางคมนาคมนี้ทำให้จังหวัดมุกดาหารมีบทบาทเป็นจุดเชื่อมต่อทางการท่องเที่ยวสำคัญของภูมิภาคกล่าวคือ

ประการแรก การมีเส้นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดอื่นๆทำให้นักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศสามารถเดินทางมายังจังหวัดมุกดาหารได้สะดวก

ประการที่สอง เส้นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดใกล้เคียงทำให้นักท่องเที่ยวจึงมีทางเลือกในการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นเนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถแวะท่องเที่ยวยังจังหวัดใกล้เคียงเช่น จังหวัดสกลนคร หรือจังหวัดนครพนม เป็นต้น ก่อนมาที่จังหวัดมุกดาหาร โดยเลือกใช้เส้นทางที่ผ่านแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ เช่น เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ที่เชื่อมต่อจังหวัดนครพนมกับจังหวัดมุกดาหารซึ่งผ่านวัดพระธาตุพนม จังหวัดนครพนมแล้ว

มาเชื่อมต่อกับถนนเลียบริมแม่น้ำโขงซึ่งจะผ่านแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดมุกดาหารได้แก่
แก่งกะเบา วัดสองคอน วัดมโนภิรมย์ สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2 เป็นต้น

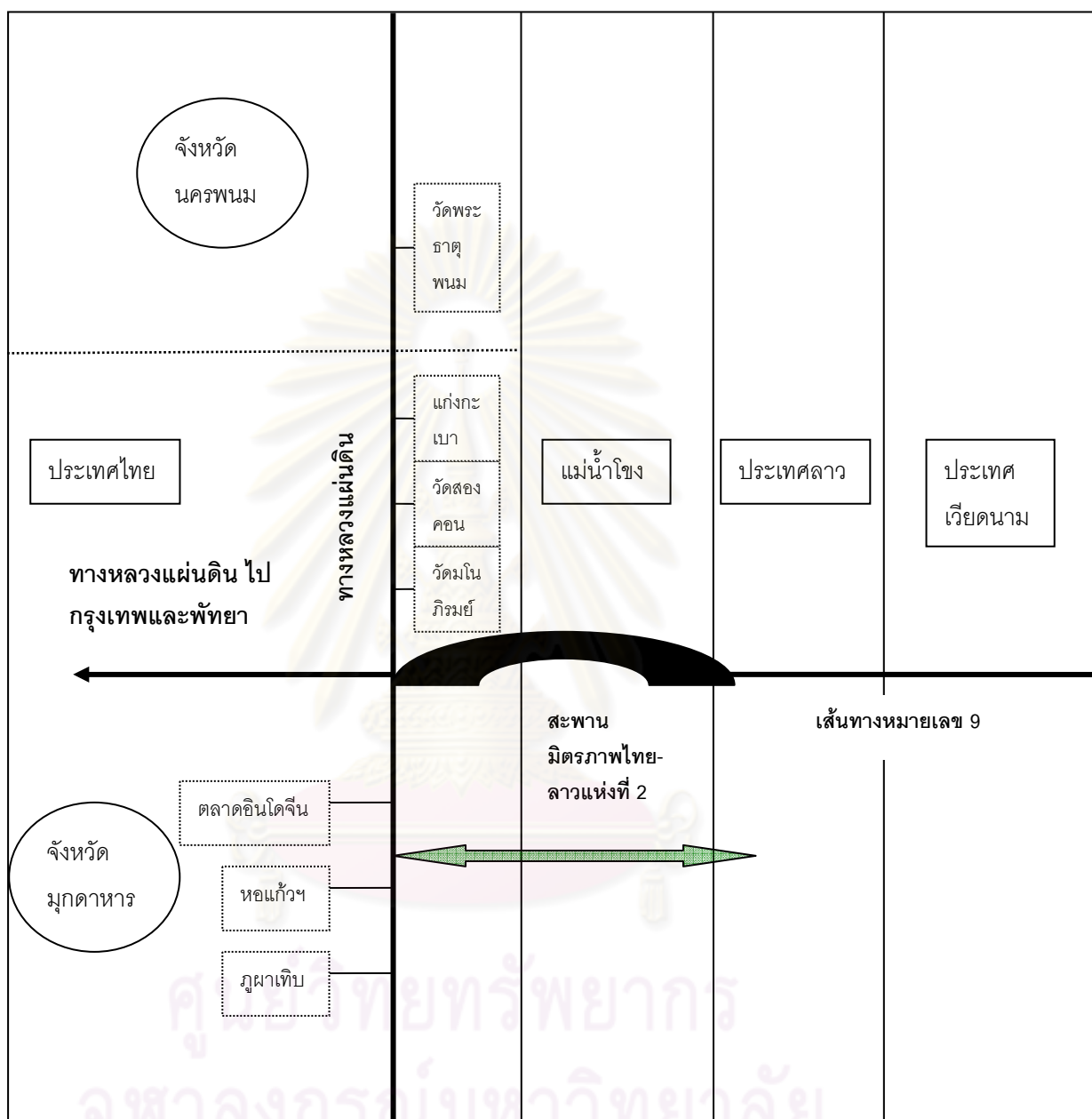
ประการที่สาม การมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2 ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศเดินทางมาข้ามแดนไปท่องเที่ยวยังประเทศลาวและประเทศเวียดนามที่จังหวัดมุกดาหาร เป็นจำนวนมากในขณะเดียวกันก็มีนักท่องเที่ยวจากประเทศลาวและประเทศเวียดนามเดินทางเข้าประเทศไทยผ่านทางจังหวัดมุกดาหารเช่นกัน นักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวเวียดนามเหล่านี้ นอกจากจะเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารหรือจังหวัดใกล้เคียงแล้ว ส่วนใหญ่มีจุดหมายปลายทางที่กรุงเทพมหานครและพัทยา

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่าด้วยศักยภาพทางทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่จังหวัดมุกดาหารมีอยู่แล้ว ประกอบกับการพัฒนาศักยภาพของเส้นทางการคมนาคมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศได้ส่งผลให้จังหวัดมุกดาหารมีบทบาทการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนและเป็นจุดเชื่อมต่อทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอินโดจีนได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3.22. แผนภาพแสดงตัวอย่างความเชื่อมต่อทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในระดับภูมิภาค

ที่มา: โดยผู้วิจัย

กลไกการดำเนินการของภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้ต่ำ ประกอบกับเมื่อกว่า 30 ปีที่ผ่านมาอินโดจีนเคยเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางอุดมการณ์การเมืองการปกครองที่รุนแรง มีการใช้กำลังทางการทหารต่อสู้กันอย่างหนักระหว่างประเทศที่นิยมอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยกับประเทศที่นิยมอุดมการณ์แบบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ สถานการณ์ทางการเมืองและการสู้รบที่รุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารทำให้ด้อยพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับประเทศลาวเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอินโดจีน

เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านสิ้นสุดลงและเปลี่ยนมาเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มที่เรียกว่าอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ซึ่งมีกลไกของความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 2 กรอบใหญ่ด้วยกัน คือ

1. กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) มีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2) เป็นผลที่เป็นรูปธรรมของกรอบความร่วมมืออันมีความสำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารด้วย
2. กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chaophraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) มีโครงการเมืองคู่แฝดที่เป็นกลไกสำคัญให้จังหวัดมุกดาหารสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศลาวและประเทศเวียดนาม

ประกอบกับการที่รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาจังหวัดชายแดนให้มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการพัฒนาเส้นทางและระบบการคมนาคมขนส่งให้มีความสะดวก สามารถเข้าถึงพื้นที่ชายแดนได้โดยง่ายเพื่อให้เกิดการกระจายการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมไปสู่จังหวัดชายแดน นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและส่งเสริมความร่วมมือกับ

ประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ชายแดนของทั้งสองประเทศ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุนไปยังจังหวัดมุกดาหารจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดได้มากมาย

การพัฒนาเส้นทางและระบบการคมนาคมขนส่งช่วยอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้ามาจังหวัดมุกดาหารของผู้คนจากต่างถิ่นในลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะจังหวัดมุกดาหารมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภททั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และ ศิลปวัฒนธรรมอยู่ในพื้นที่ต่างๆทั่วจังหวัด นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังมีจุดเด่นทางการท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาจังหวัดได้เป็นจำนวนมากซึ่งได้แก่ การท่องเที่ยวข้ามแดนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพราะจังหวัดมุกดาหารมีจุดผ่านแดนถาวรไทย-ลาว (ด่านสากล) ตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำโขงในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร นักท่องเที่ยวสามารถผ่านแดนออกไปยังประเทศลาวได้อย่างสะดวกโดยมีเรือข้ามฝากระหว่างประเทศคอยให้บริการขนส่ง นักท่องเที่ยวให้ข้ามไปยังเมืองไกรสรพนมวิหาน (เดิมชื่อเมืองคันทะบุรี) แขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว นอกจากนี้ในปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวข้ามแดนยังมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เพราะจังหวัดมุกดาหารมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2) ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จตั้งแต่ปี 2549 และเปิดใช้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2550 ยิ่งทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจังหวัดมุกดาหารเพิ่มมากยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจังหวัดมุกดาหารมีจุดประสงค์ทั้งที่ต้องการมาดูสะพานและต้องการมาใช้สะพานข้ามไปยังประเทศลาว¹ แต่ไม่ว่าจะมาด้วยจุดประสงค์ใดก็ตามต่างก็ส่งผลดีต่อสภาพการณ์การท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัดมุกดาหารให้เติบโตมากขึ้น โดยในปี 2546 จังหวัดมุกดาหารมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวน 743,973 คน และเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 947,678 คนในปี 2549 และเพิ่มขึ้นเป็น 1,078,099 คนในปี 2550 (ดูตารางที่3) และส่งผลให้รายได้ของจังหวัดมุกดาหารที่มาจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน คือ ในปี 2546 จังหวัดมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 799.91 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 1,111.49 ล้านบาทในปี 2549 และเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 1,212.37 ล้านบาทในปี 2550²

¹ สัมภาษณ์ ที่ปรึกษาและอดีตประธานหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร, 21 มีนาคม 2551.

² การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถิติรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร[Online] แหล่งที่มา:

การขยายตัวของการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้เข้าจังหวัดมุกดาหารได้เป็นจำนวนมากเช่นนี้ทำให้ปัจจุบันการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นแหล่งรายได้สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญและพยายามส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดดังนี้

4.1. ภาครัฐกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาครัฐเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นผู้ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนารวมถึงมีหน้าที่ดำเนินการตามนโยบายและแนวทางที่กำหนดให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

ด้านนโยบายและแผนการท่องเที่ยว

เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ดังนั้นเพื่อให้เห็นถึงทิศทางของการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารจึงต้องกล่าวถึงนโยบายและแนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลก่อนในเบื้องต้น ซึ่งแผนพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องข้องกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยแผนพัฒนาระดับประเทศและกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

แผนพัฒนาระดับประเทศ ประกอบด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9³ ยุทธศาสตร์การจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน⁴ และแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551⁵ จากการศึกษาแผนเหล่านี้พบว่ารัฐบาลให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากมายซึ่งบางส่วนอาจจะได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว

³ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.1

⁴ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.2

⁵ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.3

และบางส่วนก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายให้จังหวัดต่างๆทำการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมพร้อมกับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆและเชื่อมโยงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพื้นที่ด้วย โดยเฉพาะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอยู่มากมายแต่หลายแห่งยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนายกระดับมาตรฐานการบริการทั้งด้านบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวด้วย

กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ประกอบด้วย กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง⁶ (Greater Mekong Subregion: GMS) ซึ่งมีโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 หรือสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2 ที่จังหวัดมุกดาหารเป็นโครงการสำคัญตามแผนงานการพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor-EWEC) ในแผนงานดังกล่าวยังมีการตกลงระหว่างประเทศสมาชิกว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารข้ามแดนเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและประชาชนของประเทศสมาชิกอันมีผลให้มีการยกเลิกการทำวีซ่าระหว่างประเทศสมาชิก รวมถึงมีข้อตกลงความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิกด้วย นอกจากนี้ยังมีกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง⁷ (Ayeyawady-Chaophraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) ซึ่งมีข้อตกลงความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศสมาชิกโดยเน้นให้มีการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน อาทิ โครงการ Four countries one destination เป็นต้น โครงการที่สำคัญอีกโครงการหนึ่งของกรอบความร่วมมือนี้คือ โครงการจัดตั้งเมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดของประเทศสมาชิกที่มีพื้นที่ติดต่อกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างกันในระดับจังหวัดและนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศซึ่งจะช่วยให้ความร่วมมือเป็นไปอย่างสะดวกและเกิดผลเป็นรูปธรรมในที่สุด

จากกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวประเทศไทยได้วางบทบาทเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและทำหน้าที่ส่งจ่ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านส่งผลให้รัฐบาลได้กำหนดบทบาทจังหวัดมุกดาหารให้เป็นศูนย์กลางทาง

⁶ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.6

⁷ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.7

เศรษฐกิจชายแดนและเป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้านที่เชื่อมโยงผ่านสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ในด้านการท่องเที่ยวรัฐบาลมีแนวทางที่สนับสนุนให้จังหวัดมุกดาหารเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน และเน้นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารกับประเทศลาวและประเทศเวียดนาม ตามแนวพื้นที่ตะวันออก-ตะวันตก (East-West Corridor) ด้วยนโยบายและแนวทางของรัฐบาล ดังกล่าว ภาครัฐของจังหวัดมุกดาหารซึ่งนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะผู้บริหารจังหวัดจึงได้นำนโยบายและแนวทางของรัฐบาลมากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาจังหวัดที่จัดทำในรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร 4 ปี พ.ศ. 2548-2551⁸ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างมูลค่าแก่สินค้าการท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยว
- 2) พัฒนาระดับมาตรฐานการให้บริการ บัณฑิตสนับสนุนการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว
- 3) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านโดยผ่านกลไกของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อีระวัต-เจ้าพระยา-แม่โขง หรือ ACMECS

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริม (การพัฒนา) การท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเป็นไปตามนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลที่มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ชนบทและชายแดน สำหรับพื้นที่ชายแดนอย่างจังหวัดมุกดาหารรัฐบาลมีนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเนื่องจากพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากส่วนกลางของประเทศซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่อยู่ใกล้กับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าเพราะหากพัฒนา

⁸ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2548-2551 เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 13 และ 14 ที่กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องจัดมีแผนบริหารราชการแผ่นดินครบคลุมระยะเวลา 4 ปี โดยนำค่าแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภามาพิจารณาพิจารณาดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและแผนพัฒนาประเทศด้านต่างๆ และตามมาตรา 16 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้น โดยจัดทำเป็นแผน 4 ปีซึ่งจะต้องให้มีความสอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดินที่จัดทำโดยคณะรัฐมนตรีและแผนปฏิบัติราชการประจำปี รวมทั้งจัดทำรายงานแสดงผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติราชการประจำปี

พื้นที่ชายแดนโดยวิธีกระจายความเจริญจากส่วนกลางออกไปเพียงอย่างเดียวคงไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอื่นๆ จึงจำเป็นต้องร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและเป็นการสร้างจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดมุกดาหารด้วย ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเองทั้งทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวและการบริการท่องเที่ยวรวมถึงด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวอื่นๆ ด้วย

นอกจากการสนับสนุนในเชิงนโยบายของรัฐบาลแล้ว การสนับสนุนด้านงบประมาณของรัฐบาลก็เป็นสิ่งสำคัญ เช่น ในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้สนับสนุนการดำเนินการของจังหวัดด้วยการจัดสรรงบประมาณพิเศษเพื่อสนับสนุนการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดต่างๆ ที่เรียกว่างบประมาณบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ หรือบผู้ว่าCEO ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นมาทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคล่องตัวในการบริหารและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัดสำหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ผู้ว่าราชการจังหวัดได้จัดสรรงบประมาณดังกล่าวมาพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวและการบริการท่องเที่ยวโดยการจัดซื้อเรือนำเที่ยวในแม่น้ำโขงที่มีชื่อว่า เรือมุกดาหารปรีนเซส จำนวน 1 ลำ และจัดสร้างศูนย์บริการการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารจำนวน 1 แห่งและได้มอบหมายให้เทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นผู้ดูแล แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 2549 รัฐบาลสมัยต่อมาได้ตัดทอนงบประมาณบริหารจังหวัดแบบบูรณาการลงส่งผลให้การดำเนินการโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์ประสบกับอุปสรรคด้านงบประมาณ⁹ ดังนั้นการดำเนินการโครงการต่างๆ จึงต้องให้การประสานความร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคเอกชนแทน จึงอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมเพราะต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจและประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง¹⁰

⁹ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551.

¹⁰ สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร, 28 มกราคม 2551.

ด้านการดำเนินการ

ในขั้นตอนของการนำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวไปดำเนินการนั้น มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐในจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วย

ภาครัฐส่วนภูมิภาค ได้แก่

1. คณะผู้บริหารจังหวัด นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดมีฐานะเป็นผู้บริหารสูงสุดในจังหวัด และมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 คือ “เป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและประชาชน และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหารซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัด และรับผิดชอบในราชการจังหวัดและอำเภอ และจะให้มีรองผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด หรือทั้งรองผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้”

จากหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดสามารถสรุปได้ว่าผู้ว่าราชการเป็นผู้มีหน้าที่ประสานนโยบายของรัฐบาล (ส่วนกลาง) มาปฏิบัติให้เกิดผลเหมาะสมกับท้องถิ่น ด้วยการสั่งการ หรือ บังคับบัญชาข้าราชการของส่วนราชการต่างๆที่มาประจำอยู่ในจังหวัดตามอำนาจที่กฎหมายกำหนดในฐานะผู้มีตำแหน่งทางการบริหารสูงสุดในจังหวัด ดังนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะผู้บริหารจังหวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลักดันนโยบายและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดให้มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมโดยใช้อำนาจการบังคับบัญชาและสั่งการส่วนราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวนั้นพบว่าผู้ว่าราชการจังหวัดมีส่วนในการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลายด้าน ส่วนที่เห็นชัดเจนก็คือด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัด ยกตัวอย่างเช่น กรณีการผลักดันให้ก่อสร้างหอแก้วมุกดาหารเฉลิมพระเกียรติที่ตามประวัติกล่าวว่า “หอแก้วเมืองมุกสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสครองราชย์ครบ 50 ปี นายสาโรช คัชมาตย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารสมัยนั้นเป็นผู้ริเริ่มโครงการ โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 3 พ.ค. 2538 แล้วเสร็จวันที่ 31 พ.ค. 2539 ซึ่งนายธีระชัย สุวานิตสรณ์ บุตรชาย นายย่ำแข็ง แซ่ลิ้ม ได้บริจาคที่ดินจำนวน 3 ไร่ 1 งาน 14 ตารางวา ให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารโดยไม่คิดมูลค่า¹¹ และในปัจจุบันนี้หอแก้วมุกดาหารก็ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดมุกดาหาร หรือกรณีการจัดสรรงบประมาณบริหารราชการแบบบูรณาการจังหวัดมุกดาหารเพื่อจัดซื้อเรือนำเที่ยวในแม่น้ำโขง (เรือมุกดาหารปรีณเซต) มูลค่า 20 ล้านบาท ที่นายไพรัตน์ สกลพันธุ์ กล่าวไว้ว่า “สำหรับยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารจะใช้แม่น้ำโขงเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมามุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงฝั่งลาว เมืองสะหวันนะเขต...และในปีหน้าจะเปิดการท่องเที่ยวในด้านของการล่องเรือลำน้ำโขง โดยใช้งบประมาณผู้ว่าฯซื้อเรือ ด้วยงบประมาณ 20 ล้าน เพื่อจะซื้อเรือนักท่องเที่ยวคนได้ประมาณ 200 คน รับนักท่องเที่ยวชมแม่น้ำโขงเพื่อให้เห็นความแตกต่างของแม่น้ำโขงระหว่างฝั่งไทยกับฝั่งลาว...”¹² เหล่านี้เป็นต้น

บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะผู้บริหารจังหวัดที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดได้ก็คือ การสร้างสัมพันธที่ดีและใกล้ชิดทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับภาครัฐของประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวคือ จังหวัดมุกดาหารได้สถาปนาความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศลาวและประเทศเวียดนามอย่างเป็นทางการในรูปแบบของโครงการเมืองคู่แฝดซึ่งเป็นโครงการภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารได้ลงนามในบันทึกช่วยจำ (MOU) ว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์เมืองคู่แฝดกับแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว และจังหวัดกว๋างตรี ประเทศเวียดนาม อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2547 และ 2548 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้มีการลงนามในบันทึกความตกลงร่วมมือกันกับจังหวัดเว้ และจังหวัดดานัง ประเทศเวียดนาม ในปี 2548 และ 2549 ตามลำดับ¹³

¹¹ ธรรมศักดิ์ ฟุ้งดนเพียร. มุกแม่น้ำโขง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ยูโรปา เพรส บ.จก., 2546), หน้า 32

¹² พจนาน บุญจำ. “เดินหน้าพัฒนาจังหวัดรองรับสะพานข้ามแม่น้ำโขง (2)”, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 52 ฉบับที่ 15. (กันยายน 2548): หน้า 23

¹³ สมหมาย ชินนาคและวัชร ศรีคำและคณะ. โครงการการพัฒนาชุมชนลุ่มน้ำภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. หน้า 80

การดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการของผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นเสมือนการเปิดเส้นทางของความร่วมมือระหว่างภาครัฐระดับจังหวัดมุกดาหารกับภาครัฐระดับแขวงและจังหวัดของประเทศเพื่อนบ้านให้มีความใกล้ชิดกัน ขณะเดียวกันการเดินทางเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนระหว่างกันก็ส่งผลต่อความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่สนิทสนมคุ้นเคยกันก็ยิ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือให้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ทำให้ระดับความสัมพันธ์ของจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว และจังหวัดกวังตริ จังหวัดเว้ และจังหวัดดานัง ประเทศเวียดนามอยู่ในระดับดีมาก¹⁴ ซึ่งส่งผลดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในด้านของการสร้างจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น ในการจัดงานวันขึ้นปีใหม่ของจังหวัดมุกดาหารเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2550 – 1 มกราคม 2551 หรือ “งานเคาท์ดาวน์สู่ปีใหม่ 2551 ฉลองสะพานสองฝั่งโขงเชื่อมโยงสามแผ่นดิน” มีคณะผู้ปกครองของแขวงสะหวันนะเขตและคณะผู้ปกครองของจังหวัดกวังตริเดินทางมาร่วมงานด้วยและได้นำคณะนักแสดงจากแขวงสะหวันนะเขตและจังหวัดกวังตริและจังหวัดเว้มาร่วมแสดงในงานซึ่งสามารถสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี และจากการสังเกตการณ์พบว่าในงานมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยที่เดินทางกันมาเป็นคณะและส่วนตัวจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ รวมถึงมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาร่วมงานด้วย ซึ่งจากการสังเกตและสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ร่วมงานก็พบว่านักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการแสดงของประเทศเพื่อนบ้านและรู้สึกชอบการจัดกิจกรรมนี้เพราะทำให้รู้สึกว่าได้มาท่องเที่ยวจังหวัดที่อยู่ชายแดนและแตกต่างกับที่อื่น¹⁵ แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงและจังหวัดของประเทศเพื่อนบ้านช่วยสนับสนุนภาพลักษณ์ของการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดมุกดาหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้นรวมถึงเป็นการสร้างความน่าสนใจหรือจุดขายทางทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารได้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร, 28 มกราคม 2551.

¹⁵ สัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวชาวไทย, 31 ธันวาคม 2550.

ภาพที่ 4.1. กิจกรรมงานวันขึ้นปีใหม่ของจังหวัดมุกดาหาร

ภาพกิจกรรมงานวันขึ้นปีใหม่ของจังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2550

2. ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร เป็นหน่วยงานที่สังกัดสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีพื้นที่รับผิดชอบอยู่ในจังหวัดมุกดาหาร มีบทบาทเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานการปฏิบัติการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกีฬาในระดับจังหวัด และรองรับยุทธศาสตร์การทำงานและภารกิจงานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในส่วนภูมิภาค ดังนั้นศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดจึงเป็นเสมือนตัวแทนของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงมีหน้าที่ปฏิบัติภารกิจที่ได้ ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและกีฬาด้วยการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีลักษณะต้องตอบสนองทั้งต่อภาระงานตามหน้าที่ (Functional – base approach) และภาระงานตามพื้นที่ (Area – base approach)¹⁶ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมีหน้าที่หลักในการประสานนโยบายในระดับกระทรวงมาปฏิบัติร่วมกับนโยบายหรือแนว

¹⁶ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551.

ทางการพัฒนาในระดับท้องถิ่นของจังหวัด ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด รวมถึงเร่งรัดติดตามการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นไปตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่กำหนด

ภารกิจสำคัญประการหนึ่งของศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารก็คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2549-2552 เป็นแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารที่จัดทำขึ้นด้วยการประสานแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัด พ.ศ. 2548-2551 กับแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา¹⁷ มาจัดทำเป็นแผนด้านการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนมากขึ้น¹⁸ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาได้แก่ พัฒนาศูนย์บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการ ส่งเสริมธุรกิจบริการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานเอื้อต่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ สนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดและมีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยว โดยได้แบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็นยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

1) ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวทางตามยุทธศาสตร์ ได้แก่

1.1) ส่งเสริมการตลาดโดยมุ่งนักท่องเที่ยวคุณภาพด้วยการนำเสนอสินค้าท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

1.2) การเพิ่มประสิทธิภาพสื่อส่งเสริมการตลาด

1.3) ส่งเสริมให้จังหวัดมุกดาหารเป็น Gateway สู่มหาสมุทรในแถบอินโดจีน

1.4) พัฒนาระบบสารสนเทศส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

1.5) ส่งเสริมการจัดเทศกาล และงานประเพณี

1.6) ส่งเสริมโอกาสทางการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยเน้นการร่วมมือกับภาคเอกชนและประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพสูง

¹⁷ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.4

¹⁸ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551.

2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวทางตามยุทธศาสตร์ได้แก่

- 2.1) ปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆทางการจราจรและขนส่งเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 2.2) ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ
- 2.3) ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานบริการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- 2.4) พัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวโดยการพัฒนาระบบเครือข่าย ระบบการรักษาความปลอดภัย และบุคลากร
- 2.5) พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชื่อมต่อประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อย้าการเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค
- 2.6) พัฒนาประสิทธิภาพองค์กรด้านการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น จังหวัดและกลุ่มจังหวัด

3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ ซึ่งมีแนวทางตามยุทธศาสตร์ได้แก่

- 3.1) ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ปี 2549-2552
- 3.2) พัฒนารูปแบบและกลไกของรัฐ ความร่วมมือการท่องเที่ยวในระดับพหุภาคีและทวิภาค
- 3.3) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามการดำเนินการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดนั้น การดำเนินการที่ผ่านมาของศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้ประสานงานโครงการหรือกิจกรรมที่ร่วมมือกับส่วนราชการอื่นๆในจังหวัดเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดประการแรกคือ ด้านงบประมาณดำเนินการกล่าวคือ ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่เป็นตัวแทนและขึ้นตรงต่อการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาทำให้มีระบบและระเบียบด้านงบประมาณเป็นไปตามข้อกำหนดของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีวาระการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปีซึ่งศูนย์ท่องเที่ยวจะต้องจัดทำแผนการดำเนินการเป็นรายปีเพื่อเสนอขอของงบประมาณจากกระทรวงต้นสังกัดซึ่งจะมีการพิจารณาอนุมัติงบประมาณตามที่ศูนย์ท่องเที่ยวขอเสนอขอไปหรือไม่ก็ได้ ซึ่งส่วนมากงบประมาณที่ศูนย์ท่องเที่ยวได้รับจากต้นสังกัดมักจะไม่เพียงพอต่อการดำเนินการทำให้ต้องมีการประสานขอใช้งบประมาณจากจังหวัดมุกดาหารหรือส่วนราชการอื่นๆที่มีนโยบายหรือแผนด้านการท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวจึงให้ไม่สามารถดำเนินการตามโครงการที่เสนอไว้ในแผนยุทธศาสตร์ได้ทุกโครงการแต่จะดำเนินการได้บางโครงการที่ตรงกับนโยบายของจังหวัดหรือส่วนราชการอื่น

“...ส่วนใหญ่บที่เราได้รับก็เพียงพอแค่การจัดอบรมบุคลากรหรือจัดการประชุมประสานงานเท่านั้น.. การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากส่วนราชการอื่น พุดง่ายก็คือไปขอใช้งบของเค้านั่นแหละ. .โครงการไหนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดเราก็ค่อยดึงออกมาทำ”¹⁹

ส่วนข้อจำกัดประการที่สองคือ ด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อภาระงานที่ต้องรับผิดชอบที่มีมาก เนื่องจากศูนย์ท่องเที่ยวมีหน้าที่ปฏิบัติการกิจทั้งส่วนที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งบางครั้งภารกิจที่ได้รับมอบหมายก็เป็นภารกิจที่เร่งด่วนทำให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์ท่องเที่ยวที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวซึ่งมีอยู่ประมาณ 2-3 คนต้องให้ความสำคัญกับภารกิจที่เร่งด่วนก่อนจึงทำให้การดำเนินการภารกิจอื่นๆล่าช้าออกไป²⁰ ทั้งนี้ภารกิจของศูนย์ท่องเที่ยวนอกจากจะดูแลการท่องเที่ยวและกีฬาในจังหวัดมุกดาหารแล้วยังมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับจังหวัดใกล้เคียงในกลุ่มจังหวัดเดียวกันและประสานความร่วมมือกับส่วนราชการของประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

¹⁹ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร คนที่ 2, 21 มีนาคม 2551.

²⁰ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร คนที่ 2, 21 มีนาคม 2551.

การประสานงานด้านการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกับศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการของจังหวัดอื่นๆในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบนกลุ่ม 2 หรือกลุ่มจังหวัด “สนุก” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดตามนโยบายการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการและการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดของรัฐบาล ซึ่งการดำเนินการที่ผ่านมาของกลุ่มจังหวัดมีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่นการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกันซึ่งขณะนี้ยังอยู่ในขั้นตอนของการหารือร่วมกันและศึกษาข้อมูลของกลุ่มจังหวัดเพื่อจัดทำแผนแม่บท โดยศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารได้ให้การสนับสนุนคณะผู้วิจัยของสถาบันการศึกษาทำการศึกษาประเมินผลยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดเพื่อนำผลการศึกษามาพิจารณาดำเนินการความร่วมมือของกลุ่มจังหวัดต่อไป²¹

อย่างไรก็ตามการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดยังมีความล่าช้าและยังไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจนเนื่องจากการดำเนินการของกลุ่มจังหวัดมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและขาดผู้ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารกล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ในการร่วมมือเรื่องของกลุ่มท่องเที่ยวในสนุกก็มีการประชุมกัน... ส่วนของมุกดาหารก็จะดูเฉพาะของจังหวัดตัวเอง ประเด็นคือ มีการประชุมกัน มีการมอบหมายงานกัน แต่การลงมือทำนั้นไม่มีคนทำ เช่นการประชุมเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัด มีการประชุมกันแต่เรื่องก็เงียบหายไป ไม่มีการขับเคลื่อนและประเมินผล ไม่มีการติดตามผล...ก็มันไม่มีงบประมาณก็ทำอะไรไม่ได้...”²²

สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละจังหวัดให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่องานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลางและงานที่ได้รับมอบหมายจากจังหวัดเป็นอันดับแรก ในขณะที่งานของกลุ่มจังหวัดจะเป็นอันดับรองลงมา

“...ในการดำเนินงานของหน่วยงานเรามุ่งเน้นว่างานที่ได้รับนโยบายมาจากทางส่วนกลางก็จะเป็นpriorityแรกที่จะทำ ดังนั้นเรื่องของการทำงานที่เป็นนโยบายของจังหวัดก็เหมือนกับว่าเป็นอันดับรอง ดังนั้นทำให้การประสานงานกันของกลุ่มจังหวัดในเรื่องการทำงานที่ชัดเจน มันก็เลยไม่ค่อยชัดอย่างที่อยากจะให้คนได้รับรู้...”²³

²¹ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551.

²² สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร คนที่ 1, 24 มกราคม 2551.

²³ สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร, 28 มกราคม 2551.

ส่วนการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารก็มีหน้าที่เป็นคณะกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวและกีฬาซึ่งเป็นคณะหนึ่งในคณะกรรมการดำเนินงานเสริมสร้างความสัมพันธ์เมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขตและจังหวัดกวังตรี ซึ่งเป็นกลไกการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขตและจังหวัดกวังตรี รวมถึงจังหวัดอื่นๆของประเทศเวียดนาม การดำเนินความร่วมมือก็เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีผลการดำเนินการ ได้แก่

1) การจัดให้มีการประชุมหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวของทั้ง 3 ประเทศทุกปีเพื่อหารือในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ การอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้านท่องเที่ยว เป็นต้น

2) การแลกเปลี่ยนการเยือนและศึกษาดูงานของส่วนราชการด้านการท่องเที่ยว

3) การร่วมกันสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 3 จังหวัด 3 ประเทศ (จังหวัดมุกดาหาร-แขวงสะหวันนะเขต-จังหวัดกวังตรี) ที่จัดขึ้นตั้งแต่วันที่ 25 – 31 พฤษภาคม 2549 โดยเป็นความร่วมมือของศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องของแขวงสะหวันนะเขตและจังหวัดกวังตรี ซึ่งผลของการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ทางศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหารได้นำไปจัดทำเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (VCD) ต้นฉบับเพื่อใช้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวระหว่าง 3 ประเทศ โดยจัดทำเป็น 4 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาลา ภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ รวมทั้งจัดทำแผ่นพับโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวอีกจำนวน 500 ชุด²⁴ ซึ่งจัดทำเป็น 4 ภาษา เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีแผนการที่จะดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ด้วยการจัดทำตัวอย่างรายการท่องเที่ยว 3 จังหวัด 3 ประเทศเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดำเนินการต่อไป²⁵ รวมถึงกำหนดราคาค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นมาตรฐานราคาให้แก่ผู้ประกอบการด้วย และมีแผนการส่งเสริมด้านการตลาดร่วมกันด้วยการจัดทำตราสัญลักษณ์

²⁴ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, “สรุปรายงานผลการดำเนินการสำรวจและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว 3 จังหวัด 3 ประเทศ,” พฤษภาคม 2549 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

²⁵ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551.

(โลโก้)การท่องเที่ยว 3 จังหวัดที่มีสโลแกนการท่องเที่ยวคือ “ไปครั้งเดียวเที่ยว 3 แผ่นดิน (Three countries one destination)”²⁶

3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 เป็นสำนักงานประจำส่วนภูมิภาคของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดนครพนม มีฐานะเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่ปฏิบัติงานด้านการตลาดท่องเที่ยวและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามาตั้งแต่ภายหลังการตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้นตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ. 2545 การเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการนี้ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่แต่เดิมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการทั้งทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบด้วยด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการและบุคลากรทางการท่องเที่ยว และดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว²⁷ แต่ภายหลังการปฏิรูประบบราชการทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่หน้าที่ดูแลเฉพาะด้านการตลาดท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว และโอนหน้าที่ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้ดูแล ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 จึงมีหน้าที่พัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว โดยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีขอบเขตพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์

“อำนาจหน้าที่ของ ททท. นี้ จริงๆแล้วในเรื่องของการท่องเที่ยวนั้น เดิมทีเมื่อก่อนเราทำเรื่องของการพัฒนาและการตลาดควบคู่กัน แต่หลังจากที่ตั้งกระทรวงขึ้นมาก็มีการแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบกัน ทางกระทรวงก็รับในเรื่องของการพัฒนาไป แล้วส่วนหนึ่งของ ททท. ก็รับในเรื่องของการตลาด การส่งเสริมการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม”²⁸

²⁶ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, “บันทึกความเข้าใจ การประชุมวิชาการเพื่อความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว 3 จังหวัด 3 ประเทศ (ไทย-ลาว-เวียดนาม) ครั้งที่3,” 25-27 กรกฎาคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

²⁷ อ้างอิงจากพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 8 และ 9

²⁸ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4, 10 กันยายน 2551.

ด้านการประชาสัมพันธ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 มีกลไกการประชาสัมพันธ์โดย²⁹

- ผ่านสื่อสารสนเทศและช่องทางการประชาสัมพันธ์อื่นๆของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อาทิ เว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 ที่เชื่อมกับเว็บไซต์หลักของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น
- ผ่านสำนักงานสาขาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำภูมิภาคต่างๆทั้งในและต่างประเทศ
- ผ่านเครือข่ายผู้ประกอบการภาคเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ด้านการตลาด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 ทำการตลาดโดย³⁰

- การนำผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารไปร่วมงาน Road Show ทั้งในและต่างประเทศ
- การส่งเสริมการตลาดผ่านเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวทั่วประเทศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แม้ว่าปัจจุบันหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 จะถูกจำกัดอยู่เพียงการตลาดและประชาสัมพันธ์เท่านั้น แต่จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในลักษณะของการเป็นพี่เลี้ยงให้กับส่วนราชการในจังหวัดมุกดาหารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดำเนินการจัดกิจกรรม

²⁹ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4, 10 กันยายน 2551.

³⁰ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4, 10 กันยายน 2551.

นั้นหลากหลายต่าง ๆ อาทิ เสนอความคิดริเริ่มให้จังหวัดมุกดาหารจัดงานวันขึ้นปีใหม่และมีส่วนช่วยดำเนินการจัดงาน เป็นต้น

“...บางอย่างเราก็เข้าไปลงด้วยเช่น กิจกรรมเคาท์ดาวน้ำมันไม่มี ของมุกดาหารเนี่ยเคาท์ดาวน้ำมันไม่มี คือปีหนึ่งกิจกรรมมันมีไม่มาก ททท.ก็เข้าไปส่งเสริมเรื่องทำเคาท์ดาวต้อนรับปีใหม่...ลงไปในช่วงแรก...เป็นคนออกแนวความคิด..ลงไปจัดการให้ด้วย...ส่วนใหญ่ททท.จะเป็นจุดเริ่มต้น เสร็จแล้วถ้าท้องถิ่นเขาจัดทำได้แล้วก็จะให้เขาเป็นผู้ทำ ...เราจะถอยออกมาก้าวหนึ่งแล้วสนับสนุนบางส่วน...”³¹

ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร (อบจ. มุกดาหาร) มีหน้าที่ตามบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดหน้าที่ไว้หลายประการ³² อาทิ การตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย, การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด, ให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น, ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น, จัดการแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น, คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น, จัดการศึกษา รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น เห็นได้ว่าขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารค่อนข้างกว้างและมีขอบเขตพื้นที่ดำเนินการครอบคลุมทั้งจังหวัดมุกดาหาร อย่างไรก็ตามหน้าที่หลักจะเน้นไปที่การประสานงานพัฒนาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในระดับรองลงมา ดังคำแถลงนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารที่กล่าวว่า

“...องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร จะต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ให้เกิดข้อขัดข้องในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัดมุกดาหาร มุ่งเน้น การประสาน

³¹ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4, 10 กันยายน 2551.

³² สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, 9 กันยายน 2551.

แผนพัฒนาท้องถิ่นภายในเขตจังหวัด เพื่อนำข้อมูลปัญหามาใช้และแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม...³³

สำหรับด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งกำหนดแนวทางไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการ ได้แก่

- 1) การส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในการจัดระบบการท่องเที่ยวการประชาสัมพันธ์ และการนำเสนอข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
- 3) แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และการกีฬา ส่งความเป็นเลิศ เพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นตัวแทนจังหวัดหรือการใช้เป็นเส้นทางสู่การเป็นนักกีฬาอาชีพ
- 4) การพัฒนาสนามกีฬา และสวนสุขภาพ

และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารได้ดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้ในรูปแบบของโครงการพัฒนาต่างๆหลายโครงการ³⁴ อาทิ

- โครงการปรับปรุงพัฒนาถนนเชื่อมไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีการดำเนินการทุกปี
- โครงการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร เช่น โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหอแก้วมุกดาหาร, โครงการปรับปรุงแหล่งความรู้ภายในหอแก้วมุกดาหารเพื่อสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยว โครงการปรับปรุงและก่อสร้างทาง

³³ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร. คำแถลงนโยบายของนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2551 [Online]. แหล่งที่มา: www.mukpao.go.th [กรกฎาคม 2551]

³⁴ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, 9 กันยายน 2551.

ขึ้นจุดชมทัศนียภาพที่ภูมโนรมณ์ หรือโครงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงภูมิทัศน์ของอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) และแก่งกะเบา เป็นต้น

- โครงการพัฒนาศักยภาพการบริการทางการท่องเที่ยว เช่น โครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อยในโรงเรียน, โครงการสนับสนุนการผลิตสินค้าOTOPของชมรมหรือสมาคมต่างๆ เป็นต้น
- โครงการด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น ร่วมจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยว 12 เดือนของจังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น

นอกจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆดังกล่าวแล้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารยังให้ความร่วมมือกับส่วนจังหวัดมุกดาหารในการจัดกิจกรรมและงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีแข่งขันเรือยาวสองฝั่งโขง, การจัดงานกาชาดและงานประจำปีจังหวัดมุกดาหาร (งานรวมเฝ้าไทย) หรือกิจกรรมการแข่งขันไตรกีฬานานาชาติ เป็นต้น โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารจะให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณเป็นหลัก ซึ่งถือว่าเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในอีกทางหนึ่งด้วยโดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“...ถ้าผู้ว่าสั่งการลงมาผมก็พร้อมจะให้ความร่วมมือ ขอให้ประสานงานมาที่เรา...อบจ.พร้อมที่จะสนับสนุนงบประมาณในเรื่องการท่องเที่ยว...”³⁵

อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริม (พัฒนา) การท่องเที่ยวของจังหวัดโดยมีการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาท่องเที่ยวก็ตาม แต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารกลับไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรงทำให้ต้องจัดสรรงานด้านการท่องเที่ยวให้กับหน่วยงานอื่นๆที่มีบุคลากรเพียงพอและมีลักษณะงานใกล้เคียงกันรับผิดชอบดูแลแทน

“...ของอบจ.นี่ก็คือยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ก็ต้องไปฝากไว้กับกองนั้น กองนี้ ใครว่างมันก็จะได้ช่วยประสานกัน...”³⁶

³⁵ สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, 10 กันยายน 2551.

³⁶ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, 9 กันยายน 2551.

ปัจจุบันนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มอบหมายงานด้านการท่องเที่ยวให้กับกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้บุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวนี้ไม่ใช่ ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในการ ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวที่มีรายละเอียดมากและมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน การขาด บุคลากรที่มีความประสบการณ์และความชำนาญนี้อาจทำให้การดำเนินการไม่สามารถบรรลุผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

2. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล เป็นส่วนการปกครองท้องถิ่นลำดับรอง จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีหน้าที่การพัฒนาท้องถิ่นครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ดูแลจัดการบริการสาธารณะต่างๆ รวมถึงมีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพียงแต่มีเขตอำนาจบริหารจัดการภายในเขตพื้นที่ของตนเท่านั้น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะดูแลบริหารจัดการได้เฉพาะในเขตพื้นที่ของตำบลนั้นๆ และ เทศบาลจะดูแลบริหารจัดการได้เฉพาะในเขตพื้นที่ของเทศบาลนั้นๆ เช่นกัน

ในกรณีของเทศบาลเมืองมุกดาหารมีอำนาจหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการเฉพาะเขตพื้นที่ ของเทศบาลเมืองมุกดาหาร ซึ่งมีพื้นที่ 35.55 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 22,218.75 ไร่ ใน อำเภอมุกดาหาร ประกอบด้วยชุมชนที่มีลักษณะชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 30 ชุมชน และมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารตามทะเบียนราษฎร (สำรวจเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2548) จำนวน 38,748 คน เป็นครัวเรือนจำนวน 10,943 ครัวเรือน³⁷

ด้านการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองมุกดาหารมีแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น คือ พัฒนา โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง เตรียมโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อม จัดสิ่งแวดล้อมเมืองน่าอยู่ มุ่งสู่ เศรษฐกิจแบบยั่งยืน ฟื้นฟูองค์การเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง ส่งเสริมการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม กำนาระบบการบริหารและการเมือง และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการค้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม, ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองการบริหาร

³⁷ สำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองมุกดาหาร[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.mukdahannews.com/c-tassaban.htm> [ตุลาคม 2551]

สำหรับด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับเทศบาลเมืองมุกดาหารจะไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวไว้โดยตรง แต่เทศบาลเมืองมุกดาหารก็มีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีแผนที่จะดำเนินการหลายด้าน³⁸ พอสรุปได้ ดังนี้

- พัฒนาด้านสินค้าท่องเที่ยวประเภทของฝากของที่ระลึกเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด
- พัฒนาระบบบริการของศูนย์บริการการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารที่ได้รับมอบหมายจากราชการจังหวัดมุกดาหาร
- พัฒนาปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และโครงสร้างพื้นฐานทางการบริการสาธารณะที่เน้นการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล เช่น ตลาดอินโดจีน หรือสวนสาธารณะในเขตเทศบาล เป็นต้น
- ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว เช่น โครงการถนนคนเดิน (ตลาดริมโขงไนท์พลาซ่า) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์บุคลากรของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวยังพบว่า การดำเนินการของเทศบาลประสบกับอุปสรรคในเรื่องของการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการท่องเที่ยวและยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณดำเนินการ นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินการบริหารจัดการเทศบาลเมืองมุกดาหารขาดความต่อเนื่องของนโยบายและการดำเนินการเนื่องจากประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลเอง³⁹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁸ สัมภาษณ์รองนายกเทศมนตรีเมืองมุกดาหาร, 25 มกราคม 2551

³⁹ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจรับทำเที่ยว, 22 มีนาคม 2551

4.2. ภาคเอกชนกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาคเอกชนเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริม (การพัฒนา) การท่องเที่ยวไม่น้อยไปกว่าภาครัฐเนื่องจากภาคเอกชนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมส่วนที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการเองได้ซึ่งก็คือ การดำเนินธุรกิจบริการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการให้แก่นักท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและประทับใจซึ่งจะส่งผลต่อการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ภาคเอกชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่เติมเต็มส่วนที่ภาครัฐไม่สามารถทำได้

จากการศึกษาภาคสนามโดยสัมภาษณ์ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจในการบริการท่องเที่ยวและตัวแทนขององค์กรภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องของการท่องเที่ยวของจังหวัด พบว่าภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจบริการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วย

1 ธุรกิจที่พักแรม ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารมีที่พักแรมประเภทโรงแรม รีสอร์ท และอพาร์ทเมนต์มีจำนวน 22 แห่ง⁴⁰ ที่มีระดับอัตราค่าห้องพักตั้งแต่ 200-15,00 บาท ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองมุกดาหาร บางส่วนตั้งอยู่ที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่ อำเภอนิคมคำสร้อยและอำเภอดอนตาล นอกจากนี้ยังมีที่พักแรมประเภทโฮมสเตย์ (home stay) ที่มีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการซึ่งปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารมีชุมชนโฮมสเตย์จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านภู โฮมสเตย์บ้านป่าอำเภอนองสูง และโฮมสเตย์บ้านหนองหล่ม อำเภอดอนตาล

ในการดำเนินการธุรกิจที่พักแรมนั้น ผู้ประกอบการย่อมต้องการให้โรงแรมของตนเป็นที่รู้จักและให้เกิดความสนใจจะมาใช้บริการโรงแรมของตนโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์และทำการตลาด ซึ่งผู้ประกอบการก็จะใช้หลายวิธีในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ อาทิ การโฆษณาในสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือป้ายโฆษณา เป็นต้น การเขียนบทความและแจ้งข่าวสารส่งให้สื่อระดับประเทศ เช่น การเขียนบทความส่งให้หนังสือพิมพ์ธุรกิจที่จำหน่ายไปทั่วประเทศ เป็นต้น หรือการจัดทำสื่อเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์เป็นของตนเอง เป็นต้น

⁴⁰ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยว ปี 2550.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถิติรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร[Online] แหล่งที่มา:
www.thailandtourism.org.[พฤษภาคม 2551]

การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการนี้ก็เป็น การช่วยประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหารให้เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปได้เช่นกันเนื่องจากในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผู้ประกอบการมักจะนำเสนอรูปภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นในจังหวัดมุกดาหารลงไปในเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ด้วย ในบางสื่ออย่างเช่นเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ของบางโรงแรมก็ได้เพิ่มรายละเอียดในเรื่องข้อมูลต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวลงไปด้วย เหล่านี้เป็นต้น

ภาพที่ 4.2. ภาพแสดงหน้าเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารของผู้ประกอบการเอกชน

ที่มา: www.ployplalace.com

นอกจากนั้นผู้ประกอบการบางรายได้มีการพัฒนาศักยภาพขององค์กรด้วยการพัฒนาบุคลากรของตนเองให้มีความรู้และทักษะด้านการให้บริการแก่ลูกค้าด้วยการลงทุนจัดการฝึกอบรมให้กับพนักงานของตนโดยเชิญผู้ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านการให้บริการในระดับสากลมาเป็นวิทยากรฝึกอบรม⁴¹ และผู้ประกอบการบางรายก็ได้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในจังหวัดมุกดาหารที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยวโดยให้นักศึกษาได้ฝึกการปฏิบัติงานจริงในโรงแรมของตน ซึ่งหากนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานมีผลการปฏิบัติงานที่ดีผู้ประกอบการนั้นก็รับเข้าทำงานในโรงแรมของตนด้วย การดำเนินการเช่นนี้นอกจากจะช่วยพัฒนาศักยภาพขององค์กรตนเองแล้วก็ยังเป็นการช่วยพัฒนาบุคลากรภาคบริการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วยเช่นกัน

⁴¹ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจที่พัก คนที่ 2, 22 มีนาคม 2551.

ด้านความร่วมมือกันของกลุ่มธุรกิจที่พักรวมนั้น จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรวมมีการแข่งขันกันทางธุรกิจสูง ต่างคนต่างทำธุรกิจขาดความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้ผู้ประกอบการบางรายมีปัญหาการถูกกีดกันแก่งแย่งหรือถูกกีดกันทางธุรกิจจากผู้ประกอบการรายอื่นๆด้วย ทั้งนี้การขาดความร่วมมือกันของกลุ่มธุรกิจที่พักรวมอาจมีสาเหตุดังนี้

ประการแรก ผู้ประกอบการมีความขัดแย้งระหว่างกันอันเนื่องมาจากเหตุผลส่วนบุคคล เช่น ความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรือกรณีของผู้ประกอบการบางรายที่เคยลงทุนประกอบธุรกิจโรงแรมร่วมกันแต่ปัจจุบันได้แยกออกไปลงทุนประกอบธุรกิจที่พักรวมเหมือนกันโดยนำบุคลากรรวมถึงกลุ่มลูกค้าจากโรงแรมเดิมที่ตนเป็นหุ้นส่วนออกมาด้วยทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งทางธุรกิจระหว่างกัน เป็นต้น

ประการที่สอง ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรวมมีเพิ่มมากขึ้นภายหลังการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ทำให้มีส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายเดิมที่มาลงทุนประกอบธุรกิจในพื้นที่ก่อนการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ที่ประสบกับสภาวะการขาดทุนต้องใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาสภาพการขาดทุนของตนเอง ขณะเดียวกันถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดมุกดาหารจะมีจำนวนมากขึ้นหลังจากการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาเพื่อใช้จังหวัดมุกดาหารเป็นทางผ่านออกไปท่องเที่ยวยังประเทศลาวและประเทศเวียดนามเท่านั้นโดยที่นักท่องเที่ยวไม่แวะพักค้างแรมในจังหวัดมุกดาหารเลย สถานการณ์การท่องเที่ยวเช่นนี้ยิ่งทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรวมทั้งรายเดิมและรายใหม่ต้องหาหนทางเพื่อทำให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดโดยต้องแข่งขันกันเองมากขึ้น

2. ธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดมุกดาหารมีร้านอาหารหลายแห่งซึ่งขายอาหารประเภทต่างๆ อาทิ อาหารไทย อาหารอีสาน อาหารตะวันตก และอาหารเวียดนามซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารได้รวมตัวกันเป็นชมรมมีสมาชิกจำนวน 60 รายและมีแพทย์และเจ้าหน้าที่ของสาธารณสุขจังหวัดเป็นที่ปรึกษาของชมรม โดยมีชื่อว่า ชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหารซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2544 โดยได้รับการ

สนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุขตามนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกของรัฐบาลสมัยพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรที่มีแนวทางให้ผู้ประกอบการค้าด้านอาหารได้รวมกลุ่มกันเพื่อให้ช่วยกันพัฒนามาตรฐานด้านอาหารให้ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐาน Clean Food Good Taste ของกระทรวงสาธารณสุข⁴² นอกจากนี้ชมรมฯยังเป็นสมาชิกของสมาคมภัตตาคารไทยด้วย ซึ่งส่งผลดีแก่สมาชิกของชมรมฯ ในด้านการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการบริการให้เป็นสากลยิ่งขึ้น

“ชมรมเราเป็นสมาชิกของสมาคมภัตตาคารไทยมานานแล้ว ทางสมาคมเขาก็มาช่วยเหลือเรา ช่วยเราให้พัฒนา บางอย่างที่เราคิดว่าดีแล้วแต่มันก็ยังไม่ได้ อย่างร้านอาหารแก้วริมน้ำนี้ ก็ได้ 5 ดาวแล้ว ระดับ 5 ดาวก็จะมีเกณฑ์มาตรฐาน ห้องน้ำสะอาด มีช้อนกลาง มีอ่างล้างมือให้ลูกค้า ก็ยกระดับไปเรื่อยๆ”⁴³

ชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหารมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกของชมรมมาอย่างต่อเนื่องโดยมีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่

1) การจัดประชุมสมาชิกชมรมทุก 2 เดือน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกด้วยกัน รวมทั้งเพื่อปรึกษาหารือ หาทางแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาต่างสมาชิกพบเจอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆระหว่างสมาชิก ปัญหาสำคัญที่ผู้ประกอบการค้าด้านอาหารส่วนใหญ่กำลังประสบอยู่ก็คือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน สาเหตุเนื่องจากการแรงงานในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่นิยมไปทำงานยังต่างถิ่นโดยเฉพาะในจังหวัดใหญ่หรือจังหวัดท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี เป็นต้น ขณะเดียวกันการจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมายก็มีต้นทุนที่สูงและมีความเสี่ยงต่อการหลบหนีของแรงงานต่างด้าวไปยังพื้นที่อื่นซึ่งจะทำให้นายจ้างสูญเสียค่าใช้จ่ายไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นแรงงานต่างด้าวที่รับจ้างทำงานอยู่ที่ร้านอาหารนี้เป็นแรงงานที่ลักลอบทำงานแบบผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่⁴⁴

⁴² สัมภาษณ์ ประธานชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหาร, 26 มีนาคม 2551.

⁴³ สัมภาษณ์ ประธานชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหาร, 26 มีนาคม 2551.

⁴⁴ สัมภาษณ์ ประธานชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหาร, 26 มีนาคม 2551.

2) การจัดอบรมให้ความรู้และศึกษาดูงานด้านร้านอาหารที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อการพัฒนายกระดับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจให้แก่สมาชิกของชมรม อีกทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มธุรกิจด้านอาหารในจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดอื่นๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตามการจัดอบรมศึกษาดูงานของชมรมฯ ก็ทำได้ไม่บ่อยนักเนื่องจากผู้ประกอบการไม่มีเวลา ต้องดำเนินธุรกิจทุกวันและไม่มีงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการทัศนศึกษา จึงมีความต้องการให้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือด้านงบประมาณดำเนินการของชมรมด้วย เพราะการพัฒนายกระดับมาตรฐานธุรกิจร้านอาหารก็จะส่งผลดีคืนกลับไปให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเช่นกัน

“ไปทัศนศึกษาได้ไม่บ่อยเพราะว่าเขาไม่มีเวลา...ทัศนศึกษาดูงานทางสาธารณสุขเขาจะมีงบให้แต่ว่ามันไม่เยอะก็เลยไปกันได้ไม่บ่อย..งบไม่ค่อยมี แต่สมัยก่อนไปบ่อย สมัยยุครุ่งเรืองที่ท่านทักษิณอยู่ ก็จะมีงบให้เพราะท่านชอบเรื่องนี้มากเลย เรื่องอาหาร ให้ความสำคัญเพราะมองว่าเป็นตัวดึงดูดเงิน ดึงดูดให้คนมาเที่ยววังร้านอาหารเนี่ย...ความจริงแล้วงบประมาณของชมรมหนะ เทศบาลมีนะ แต่เขาเอาแต่หวัคะแนนเขาไปใช้ เขาไม่ให้พวกเราเข้าไปร่วมด้วย เวลาไปศึกษาดูงาน เขาก็ชวนคนไปเยอะแยะมีแต่หวัคะแนน พี่ก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน...ภาครัฐควรจะต้องเข้ามาช่วย ไม่งั้นเราก็ไม่ไหวเหมือนกัน...”⁴⁵

นอกจากกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันในชมรมแล้ว ชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหารยังให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆ จัดกิจกรรมงานประเพณีและนันทนาการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย อาทิ กิจกรรมเทศมหรรมอาหารอินโดจีน กิจกรรมฉลองปีใหม่วรรวมกับประเทศลาวและเวียดนาม “งานเคาท์ดาวน์สู่ปีใหม่ 2551 ฉลองสะพานสองฝั่งโขง เชื่อมโยงสามแผ่นดิน และงานอาหารไทย-อินโดจีน” กิจกรรมการแข่งขันแม่น้ำโขงไดรกีฬาและทวีกีฬาชิงแชมป์นานาชาติ เป็นต้น รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมRoad showของท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่จัดขึ้นทุกปีโดยสมาชิกชมรมจะร่วมนำเอาผลิตภัณฑ์อาหารที่มีชื่อเสียงของจังหวัดไปร่วมจำหน่ายในงานด้วยพร้อมก็นำแผ่นพับประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหารไปแจกเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้คนต่างถิ่นรู้จักจังหวัดมุกดาหารมากขึ้น⁴⁶

⁴⁵ สัมภาษณ์ ประธานชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหาร, 26 มีนาคม 2551.

⁴⁶ สัมภาษณ์ ประธานชมรมผู้ประกอบการค้าด้านอาหารจังหวัดมุกดาหาร, 26 มีนาคม 2551.

กล่าวได้ว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชมรมฯเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดได้ทั้งในด้านการพัฒนาระบบธุรกิจท่องเที่ยวและบุคลากรภาคบริการท่องเที่ยว รวมถึงด้านการประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหารให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป

3. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในช่วงก่อนปี 2547 (ก่อนการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2) จังหวัดมุกดาหารมีผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่จดทะเบียนและดำเนินธุรกิจอยู่ในจังหวัดมุกดาหารประมาณ 3-4 แห่ง⁴⁷ ต่อมาตั้งแต่ปี 2547 จำนวนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่จดทะเบียนดำเนินการในจังหวัดมุกดาหารก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆจนปัจจุบันมีจำนวน 19 แห่ง⁴⁸ (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2551) นอกจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่จดทะเบียนประกอบธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารจะเพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอื่นแต่มีสาขาอยู่ในจังหวัดมุกดาหารอีกหลายแห่ง⁴⁹ โดยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวทุกแห่งจดทะเบียนการประกอบธุรกิจนำเที่ยวประเภทนำเที่ยวต่างประเทศ คือการนำเที่ยวไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่งในต่างประเทศ หรือนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศไปยังสถานที่ใดที่หนึ่งภายในประเทศ⁵⁰ กลุ่มลูกค้าหลักของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารคือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีจุดประสงค์จะเดินทางข้ามแดนไปท่องเที่ยวยังประเทศเวียดนามโดยใช้จังหวัดมุกดาหารเป็นทางผ่านออกไปประเทศเวียดนาม ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารแสดงให้เห็นว่าจังหวัดมุกดาหารเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้นและนักท่องเที่ยวนิยมที่เดินทางเข้ามายังจังหวัดมุกดาหารเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน แม้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีจุดประสงค์ใช้จังหวัดมุกดาหารเป็นทางผ่านออกไปนอกประเทศ แต่ผู้ประกอบการนำเที่ยวก็มีความพยายามประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักจังหวัดมุกดาหารด้วยเช่นกัน

“...เรามีใจรักในการท่องเที่ยวตรงนี้ เราอยากจะเชียร์จังหวัดถึงแม้เราจะเป็นคนจากที่อื่นก็จริงแต่เรามาตั้งรกรากที่นี่เราก็คิดว่าเป็นจังหวัดของเรา เราก็อยากขายให้คนมาเที่ยวที่นี่เยอะๆ... เวลาที่ไปกับลูกค้าทัวร์พีก็จะต้องพูดถึงจังหวัดมุกดาหารให้ลูกค้าทัวร์พีรู้จักว่า เออเนะ เรามีแหล่งท่องเที่ยวที่ไหนบ้าง อย่างตลาดอินโดจีนพีก็จะแนะนำลูกค้าทัวร์ว่าถ้ากลับมาแล้วไม่เห็น้อยเกินไปก็ลองไปเดิน

⁴⁷ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

⁴⁸ อ้างอิงจากสำนักงานธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ นครราชสีมา. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 30 มกราคม 2551

⁴⁹ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

⁵⁰ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 1 กุมภาพันธ์ 2551.

ซื้อปิ้งดูนะ อะไรอย่างเนี่ย...อย่างบริษัทที่ตั้งอยู่ตรงนี้บางทีก็มีคนเดินเข้ามาถาม ให้ช่วยแนะนำที่
เที่ยวให้ พี่ก็บอกเขาไป."⁵¹

"...ผมต้องแนะนำจังหวัดมุกดาหารอยู่แล้ว เพราะผมก็ทำมาหากินอยู่ที่นี้ ที่นี้ก็เป็นบ้าน
ผม ถ้าผมไม่ทำก็จะรู้สึกไม่ดี..."⁵²

แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวมีความเห็นตรงกันในประเด็นเกี่ยวกับแหล่ง
ท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารที่ยังขาดจุดเด่นที่สามารถดึงดูด
นักท่องเที่ยวได้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารที่มีความโดดเด่นสามารถดึงดูด
นักท่องเที่ยวได้ก็มีเพียงไม่กี่แห่งและบางแห่งก็มีสภาพเสื่อมโทรมรวมถึงยังมีข้อจำกัดในการ
เดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดก็มีน้อยและยัง
ไม่มีความโดดเด่นเหมือนกับจังหวัดใกล้เคียง และเห็นว่าการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ
ภาครัฐยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านปริมาณ ด้านความถูกต้องของข้อมูลและการประสานงานข้อมูลกับ
ภาคเอกชน

"มุกนี่มันไม่มีอะไรนอกจากตลาดอินโดจีน ถ้าจะให้เจาะจงมาที่มุกดาหารเลยคือมันไม่มี
เพราะว่าภูผาเทิบมันก็..(แสดงออกทางสีหน้าในลักษณะ "เฉยๆ ธรรมดาๆ") แล้วก็การ
ประชาสัมพันธ์ของจังหวัดก็ยังมีไม่มาก การท่องเที่ยวก็ไม่มาก แล้วพอมาแล้วมันก็ไม่work... สิ่งที่
มุกดาหารยังไม่มีก็คือ ในตัวมุกดาหารเองยังไม่มีอะไรพอที่จะเสนอนักท่องเที่ยว...ในแง่ความ
น่าสนใจ แหล่งท่องเที่ยวก็ไม่พอ..."⁵³

"ในส่วนของภาครัฐ พี่มองว่าเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกระทรวงการท่องเที่ยวและ
กีฬา คือศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดเขาก็จะมีแผนพับที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว...ยกตัวอย่างว่าใน
เนื้อความบริษัททัวร์ที่เขาเอามาลงในแผนพับนั้นเป็น..ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เช่น บริษัทนี้ไม่ใช่บริษัท
ทัวร์แต่เป็นเพียงรับทำบัตรผ่านแดน นี่คือข้อผิดพลาด ถ้าลูกค้าโทรมาสอบถามกับบริษัทเหล่านี้ก็
อาจทำให้เกิดความเสียหายได้ อันเนื่องมาจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจุดนี้ที่เคยท้วงติงไปแล้วแต่ก็
ยังไม่ได้มีการแก้ไขอะไร แล้วข้อมูลก็ไม่มีการupdate..."⁵⁴

⁵¹ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

⁵² สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 2, 23 มกราคม 2551.

⁵³ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 4, 22 มีนาคม 2551.

⁵⁴ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

“...การโฆษณา บางทีลูกค้าเข้ามา นักท่องเที่ยวเข้ามาถามเราว่า “ช่วงนี้เทศกาลอะไร มีัยครับ” พี่ก็จะบอกว่า “ไม่มีค่ะ” เพราะเราไม่ทราบเลย นอกจากว่าจะมีป้ายติดประกาศ ป้ายcut out ใหญ่ๆติดประกาศว่าช่วงนี้จะมิงงานนะ ขนาดที่อยู่ที่นี่เวลามีconcert มิงงานแสดงอะไรที่มาแสดงตรงนี้ ตอนที่จะนอนพี่ก็ยังว่า “เอ๊ะ! ทำไมมีเสียงเหมือนนักร้องเลย” พี่ก็ไม่ทราบ ขนาดนั้นหนะ...การประชาสัมพันธ์ของรัฐก็เป็นการประชาสัมพันธ์ทั่วไป แต่ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเราที่เป็นเอกชน เป็นผู้ประกอบการ อย่างน้อยถ้ามาแจ้งเรา เราก็อยากจะโฆษณาให้ promoteมุกดาหารให้อยู่แล้ว...แต่ที่นี้หน่วยงานราชการนั้นการประสาน การติดต่อกับเรานั้นขนาดไหน..ไม่มี...”⁵⁵

ด้านความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวไม่มีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรเฉพาะผู้ประกอบการประเภทเดียวกันแต่อย่างใด นอกจากนั้นยังมีประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางธุรกิจระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเองเนื่องจากมีจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทำให้มีส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น การดำเนินธุรกิจจึงเป็นไปในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างดำเนินการ ขณะเดียวกันผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวยังพบกับปัญหาผู้ประกอบการนำเที่ยวผิดกฎหมาย หรือทัวร์เถื่อนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นกันซึ่งส่วนใหญ่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวผิดกฎหมายเหล่านี้บางส่วนมีอาชีพหลักอยู่ในภาครัฐซึ่งอาจจะมี ความชำนาญในการเดินทางท่องเที่ยวและคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี และบางส่วนเป็นบุคคลที่ความสัมพันธ์ ความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวถูกกฎหมายมาก่อนเนื่องจากอาจจะเคยเป็นนายหน้าแนะนำลูกค้าให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวถูกกฎหมายแต่เมื่อมีความเข้าใจในระบบการดำเนินการนำเที่ยวและทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างดีแล้วจึงได้ดำเนินการเสียเองโดยไม่จดทะเบียนให้ถูกต้องเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต้องให้วิธีการตัดราคาขายแข่งกันอันนำไปสู่ปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในที่สุด และยังทำให้การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเป็นไปได้ยากมากขึ้น

“...มุกดาหารมีการแข่งขันกันสูง ทัวร์เถื่อนก็เยอะ อย่างน้องเนี่ยรู้จักกับพี่ แล้วก็ไปขายๆ ทัวร์มา แล้วน้องก็ไปรู้จักกับเพื่อนแล้วก็ไปบอกเพื่อนว่าเดี๋ยวนี้น้องทำทัวร์เอง น้องก็เอาโปรแกรมของพี่ไป น้องไปพิมพ์ใหม่ก็ได้ ไซ้มี๊ ก็ขายไป เสร็จแล้วน้องก็อาจจะมาถามพี่ว่า “เอา มี 40 คน 10 คน 20 คนนะ พี่ให้ราคาเท่าไร” แล้วสมมุติว่าพี่ให้ราคา 7,000 บาท น้องก็อาจจะตัดลงเหลือ

⁵⁵ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

6,500 บาท ตัดกันไปตัดกันมา ต้องเข้าใจว่าเมื่อมีการตัดเนี่ย ทัวร์มันทำได้ทุกอย่าง ทำได้ทุกราคา เพราะว่ามันมีที่ตัดอยู่...ที่นี้มันก็เลยทำให้เกิดการแข่งขันกันสูง แล้วมันก็จะเป็ผลเสียเพราะว่า กรู๊ปทัวร์กลับมาแล้วด่าก็มี ไม่happy...แล้วเขาก็ไม่ต้องเสียภาษี แต่อย่างเราเนี่ยสรรพากรตรวจทุกอย่าง...เมื่อเดือนกันยาพี่เสียภาษีไป 100,000กว่าบาท...แบบนี้พี่ก็ตายเลย พี่ไปทำทัวร์เดือนดีกว่า ไม่มีใบอนุญาตการท่องเที่ยวกี่ได้ไม่มีใครมาตรวจเลย..."⁵⁶

"มุกดาหารเดี๋ยวนี้อีพวกรมาจับทัวร์แต่ตัวเองไม่ใช่บริษัททัวร์...ยกตัวอย่างเช่น มุกดาหารมีข้าราชการคนหนึ่งที่ข้าของในการไปเวียดนามเคยไปมาแล้วหลายครั้ง เคยไปสะหวันนะเขตหลายครั้ง ก็โอเค ฉันทก็เลยจัดทัวร์ขายเองโดยที่คนไม่ต้องเสียภาษี ไม่มีใบอนุญาต...พอเราโทรไปแจ้ง ตำรวจ ตำรวจท่องเที่ยวก็บอกว่าให้ถ่ายรูปไว้วันะ ไปหาโปรแกรมที่เขาขายมา ให้ไปหาหลักฐานมาแล้วใครจะไปกล้าถ่ายรูปเขาในเมื่อเขาก็รู้อยู่แล้วว่าเราเป็นใคร...แล้วกว่าเราจะไปสืบเสาะแสวงหาโปรแกรมทัวร์มาได้นั้นก็ค่อนข้างจะยากลำบาก มันก็เลยเป็นว่าเขาไม่ค่อยดูแลเราเท่าไร..."⁵⁷

ในส่วนของมัคคุเทศก์นั้น พบว่ามัคคุเทศก์ที่ทำงานอยู่ในจังหวัดมุกดาหารมีเพียง 1-2 คน ซึ่งมีไม่เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ส่งผลให้ปัจจุบัน มุกดาหารมีปัญหาคารขาดแคลนมัคคุเทศก์⁵⁸ ทั้งที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์นำเที่ยวต่างประเทศที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์อินโดจีน ภาษาต่างประเทศทั้งภาษาอังกฤษและภาษาเวียดนาม แม้ว่าจะมีความพยายามแก้ปัญหาการขาดแคลนมัคคุเทศก์ด้วยการจัดหลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากยังมีปัญหาการไหลออกของแรงงานอยู่ มัคคุเทศก์ที่จบหลักสูตรอบรมและสอบผ่านได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์แล้วก็มักจะไปทำงานยังจังหวัดท่องเที่ยวอื่นที่มีโอกาสของการได้งานและรายได้ที่สูงกว่าในจังหวัด⁵⁹

⁵⁶ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 4, 22 มีนาคม 2551.

⁵⁷ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

⁵⁸ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, 9 กันยายน 2551.

⁵⁹ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต4 นครพนม, 10 กันยายน 2551.

4. ธุรกิจการขนส่ง จังหวัดมุกดาหารมีผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่งหลายรายส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการเดียวกันกับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ท และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเนื่องจากกาทำให้บริการขนส่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการอยู่แล้ว ซึ่งการให้บริการขนส่งสามารถให้บริการขนส่งได้ทั้งภายในเขตจังหวัดมุกดาหารและข้ามแดนไปยังเขตของแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาวได้ด้วย แต่ยังไม่สามารถเลยเข้าไปถึงเขตประเทศเวียดนามได้ นอกจากนี้ยังมีผู้ประกอบการขนส่งประเภทรถสามล้อเครื่องรับจ้างและรถสองแถวรับจ้างที่ให้บริการภายในเขตจังหวัดมุกดาหารอีกด้วย

5. ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก จังหวัดมุกดาหารมีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวคือ ตลาดอินโดจีน ซึ่งมีผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทั้งที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่จำหน่ายสินค้าหลากหลายประเภทที่มีแหล่งผลิตมาจากภายในจังหวัดมุกดาหาร ภายในประเทศและจากต่างประเทศส่วนใหญ่มาจากประเทศจีน อย่างไรก็ตามสินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีคุณภาพไม่สูง ประเภทของสินค้าเมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียงก็ไม่แตกต่างกันในขณะที่ราคาของสินค้าบางอย่างที่จำหน่ายที่ตลาดอินโดจีนมีราคาสูงกว่าที่จำหน่ายในจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังมีศูนย์จำหน่ายสินค้าOTOPที่ตั้งอยู่ใกล้กับหอแก้วมุกดาหารและอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร จำหน่ายเฉพาะผลิตภัณฑ์OTOPของจังหวัด แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก

ความร่วมมือของภาคเอกชน

กล่าวได้ว่าจังหวัดมุกดาหารมีภาคเอกชนที่ประกอบการธุรกิจภาคบริการท่องเที่ยวทั้งประเภทธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ธุรกิจการขนส่งและธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกครบตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว การประกอบธุรกิจก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน อาทิ กรณีความสัมพันธ์ของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมกับผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่ง กล่าวคือ ผู้ประกอบการโรงแรม ก. ให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าของโรงแรมที่ไม่ได้นำรถยนต์ส่วนตัวมาด้วยโดยการประสานกับนาย ข. ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรถสามล้อเครื่องรับจ้างให้มารับลูกค้าของตนเพื่อพาไปยังสถานที่ที่ลูกค้าต้องการ ขณะเดียวกันหากนาย ข. ไปรับผู้โดยสารที่เป็นนักท่องเที่ยวจากสถานีขนส่งประจำจังหวัดก็จะแนะนำนักท่องเที่ยวให้ไปพักที่โรงแรม ก. ซึ่งเป็นเครือข่ายของตน ทั้งนี้นอกจากผู้ประกอบการโรงแรม ก. จะมีเครือข่ายกับผู้ประกอบการ

รถสามล้อเครื่องรับจ้างแล้วก็อาจจะมีเครือข่ายกับผู้ประกอบการร้านจำหน่ายผ้าไหม หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกอื่นๆอีก เหล่านี้เป็นต้น ดังนั้นธุรกิจเหล่านี้เป็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวเนื่องและสามารถเชื่อมโยงกันได้เป็นวงจร ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ของศาสตราจารย์ ไมเคิล อี. พอร์เตอร์ (Professor Michael E. Porter) ที่กล่าวถึงเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ว่าเป็น การรวมกลุ่มของธุรกิจและสถาบันที่เกี่ยวข้องกันมารวมตัวดำเนินกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน (Geographical Proximity) มีความร่วมมือ เกื้อหนุน เชื่อมโยง และส่งเสริมกิจการซึ่งกันและกันอย่างครบวงจร (Commonality and Complementarity) ทั้ง แนวตั้งและแนวนอน ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีการรวมกลุ่มกันของภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจภาคบริการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร โดยตั้งเป็นชมรมที่มีชื่อว่า ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ที่ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2550 มีสมาชิกจำนวน 30 ราย⁶⁰ ประกอบด้วย ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง แต่ยังไม่ใช่ผู้ประกอบการทุกรายที่เป็นสมาชิกชมรม

ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ การส่งเสริมและผลักดันการท่องเที่ยวให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัด เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจในจังหวัดหมุนเวียน

“คือเราก็ต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัด คือ เมืองการค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งเราคิดว่าเราเป็นได้ในเรื่องของ Gateway ทางด้านการท่องเที่ยวเพราะว่าเรามีสะพานตรงนี้ มันก็เป็นจุดที่ลุงใจนักลงทุนเข้ามาท่องเที่ยวในส่วนนี้ แต่จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวได้หยุดพักที่มุกดาหารอย่างน้อยซักคืนหนึ่งก็ยิ่งดีก่อนที่จะไปที่อื่นๆ ก็ยังหาวิธีการยังไงที่จะให้นักท่องเที่ยวมาหยุดพัก จับจ่ายซื้อของ ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดมีการหมุนเวียนมากขึ้น อันนี้คือโจทย์ที่พวกเราทุกคนต้องคิดกันให้มากขึ้น ช่วยกันคิด”⁶¹

อย่างไรก็ตามในส่วนของการดำเนินการของชมรมนั้นยังไม่มีผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากอยู่ในช่วงของการก่อตั้งชมรม มีเพียงการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน แต่ยังไม่มีการกระทำที่เด่นชัด

⁶⁰ สัมภาษณ์ ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร, 25 มีนาคม 2551.

⁶¹ สัมภาษณ์ ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร, 25 มีนาคม 2551.

“กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ตอนนี้อย่างไม่เชิงเป็นรูปธรรมเท่าไร เพราะว่ามันก็ยังไม่ มี ยังอยู่ในช่วงที่คุยกันอยู่ คือว่าก็ประชุมกันบ้าง แต่ว่ายังไม่ได้ลงรายละเอียดหรือว่าลงอะไรมากมาย อยู่ในช่วงที่คุย”⁶²

นอกจากภาคเอกชนรายธุรกิจและองค์กรภาคเอกชนที่ประกอบการภาคบริการการท่องเที่ยวแล้วองค์กรภาคเอกชนที่มีส่วนช่วยต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร อีกองค์กรหนึ่ง ได้แก่ หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร เป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีสมาชิกเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในจังหวัดมุกดาหารที่ประกอบธุรกิจทุกประเภทจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2539 ตามพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. 2509 มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 120 รายมีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ คณะที่ปรึกษาหอการค้า และคณะกรรมการบริหารหอการค้า ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ โดยต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 7 คนและไม่เกิน 30 คน มีวาระการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริหารได้คราวละ 2 ปี คณะกรรมการบริหารหอการค้าชุดปัจจุบันมีจำนวน 24 คน มีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบด้านต่างๆซึ่งหนึ่งในตำแหน่งนั้นคือ รองประธานฝ่ายการท่องเที่ยวและกรรมการฝ่ายการท่องเที่ยวด้วย มีวัตถุประสงค์การดำเนินการ ได้แก่

- ส่งเสริมวิสาหกิจต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงิน และเศรษฐกิจในเขตจังหวัดมุกดาหาร เช่น รวบรวมสถิติ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลการค้าวิจัยเกี่ยวกับการค้าและเศรษฐกิจ ส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

- ให้คำแนะนำแก่สมาชิกเกี่ยวกับการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินและเศรษฐกิจ และช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก

- ให้คำปรึกษาและเสนอข้อแนะนำแก่รัฐบาล หรือส่วน ราชการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

- ประสานงาน ในทางการค้าระหว่างผู้ประกอบการค้า กับส่วนราชการ เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริม การกุศลและสาธารณะสงเคราะห์ ปฏิบัติกิจการอื่นๆ ตามแต่จะมีกฎหมายระบุให้เป็นที่ของหอการค้า

- ไม่ประกอบกิจการค้า และไม่ดำเนิน การทางการเมืองอย่างใดทั้งสิ้น

⁶² สัมภาษณ์ ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร, 25 มีนาคม 2551.

ในด้านของการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น หอการค้าจังหวัดมุกดาหารมีความพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเสมอมา อาทิ การพยายามผลักดันให้เกิดชมรมท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารที่เป็นชมรมของผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยว หรือการสนับสนุนส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารได้ตลอดทั้งปี รวมถึงร่วมมือกับภาครัฐจัดคณะสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดโดยเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมคณะสำรวจเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้หอการค้าจังหวัดมุกดาหารยังเป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีความร่วมมือกับภาครัฐอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด มีการทำงานร่วมกันผ่านกลไกของคณะกรรมการด้านเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหารซึ่งมีการประชุมร่วมกันทุกเดือน ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นองค์กรที่จะสามารถช่วยประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเอกชนรายย่อยอื่นๆ ได้

อย่างไรก็ตามการดำเนินการที่ผ่านมาของหอการค้าจังหวัดมุกดาหารในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดก็ยังไม่มีการผลักดันให้เกิดการพัฒนาไปได้อย่างมากนักเนื่องมาจากมีความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง และมีผู้ประกอบการเพียงบางรายที่เป็นสมาชิกของหอการค้าทำให้หอการค้าไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาของผู้ประกอบการได้

“ภาคเอกชนรวมตัวแบบหลวมๆ แข่งกันเอง หอการค้าทำได้อย่างดีก็แค่เวลาประชุมจังหวัดก็พยายามเรียกผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้ามาพูดคุย แต่ก็ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ ไม่ค่อยมากัน...บางที่ก็มา แต่พอมาก็มาด่ากันเองในที่ประชุม ด่ากันว่าเป็นทวิร์เถื่อน...อีกอย่างคือผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นสมาชิกกับหอการค้า หอการค้าก็กำลังทำหนังสือเชิญเข้ามาเป็นสมาชิก พยายามรุกคืบไปหาเขา...ส่วนมากผู้ประกอบการจะไม่ว่าการเป็นสมาชิกหอการค้าดีอย่างไร เขาจะได้อะไร เพราะเขาจะถามตลอดว่าเขาจะได้อะไร เราเองก็อยากแก้ปัญหาของเขาจะได้ช่วยกันแก้ปัญหาได้แต่เมื่อเขาไม่ได้เป็นสมาชิกเราก็ไม่รู้ว่าจะเข้าไปคุยกับเขายังไง...”⁶³

“...หอการค้าก็พยายามทำชมรมการท่องเที่ยวมาตั้งนานแล้วที่มุกดาหาร แต่ก็ยังไม่สำเร็จนะ ทำขึ้นมาหลายรอบหลายครั้งนะ ก็ไม่ทราบเพราะอะไร คิดว่า ไม่มีความคิดจะทำอะไรสำหรับส่วนรวม ที่มุกดาหารเป็นอย่างนั้นเลยนะ ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างเก่ง จะรวมกันทำอะไรซัก

⁶³ สัมภาษณ์ เลขานุการหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร, 27 ธันวาคม 2550.

อย่างมันยาก แค่หอกการค้ำก็ยากอยู่แล้ว ขนาดธุรกิจก็คนละแบบ แต่อันนี้การท่องเที่ยว ธุรกิจก็เรื่องเดียวกัน ต่างคนก็ต่างแข่ง...."⁶⁴

4.3. ความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารคงจะไม่สามารถสำเร็จบรรลุผลตามเป้าประสงค์ได้หากภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการเพียงลำพังของภาครัฐโดยไม่ได้รับความสนับสนุนร่วมมือร่วมใจจากภาคเอกชนเนื่องจากกิจกรรมบางอย่างภาครัฐไม่สามารถดำเนินการเองได้ด้วยข้อจำกัดทางด้านอำนาจหน้าที่ กฎระเบียบ หรือความรู้ความชำนาญ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องให้ภาคเอกชนช่วยดำเนินการเอง ขณะเดียวกันภาคเอกชนก็ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรบางอย่างที่รัฐเป็นเจ้าของ รวมถึงไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการควบคุมระบบของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภาพรวม

จากการศึกษาพบว่าความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารเพื่อส่งเสริม (พัฒนา) การท่องเที่ยวของจังหวัดที่เห็นชัดเจน ได้แก่ ความร่วมมือในการจัดทำโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด อาทิ โครงการถนนคนเดิน กิจกรรมในช่วงเทศกาล เช่น งานแคน์ดาวนินในเทศกาลปีใหม่ งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีแข่งเรือ งานกาชาดและงานประจำปีของจังหวัด เป็นต้น ส่วนความร่วมมือด้านอื่นๆยังไม่ปรากฏผลให้เห็นชัดเจนแต่ก็ได้มีการริเริ่มความร่วมมือกันพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดบ้างแล้ว เช่น ความร่วมมือด้านวิชาการเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของวิทยาลัยการอาชีพวชิรวิชญ์มุกดาหารกับโรงแรมมุกดาหารแกรนด์ ที่กำหนดหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการโรงแรม โดยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริงในโรงแรมและเมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรผู้ศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองการผ่านการฝึกอบรม ซึ่งผู้ศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานในโรงแรมมุกดาหารแกรนด์ เป็นต้น

⁶⁴ สัมภาษณ์ ที่ปรึกษาและอดีตประธานหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร, 21 มีนาคม 2551.

สำหรับด้านกลไกความร่วมมือ จังหวัดมุกดาหารได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่าง ภาครัฐและภาคเอกชน (กรอ.) เพื่อเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่เรียกว่า คณะอนุกรรมการด้านเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นคณะทำงานชุดหนึ่งในคณะกรรมการ บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) ตามโครงสร้างจังหวัดแบบบูรณาการ คณะทำงานนี้ ประกอบด้วย หน่วยงานของภาครัฐ อาทิ การคลังจังหวัด พาณิชยจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด แรงงานจังหวัด เป็นต้น และองค์กร ของภาคเอกชน อาทิ หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด ชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด เป็นต้น โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะอนุกรรมการฯ และมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น รองประธานคณะอนุกรรมการฯ ซึ่งมีวาระการประชุมร่วมกันประจำทุกเดือน

ในการประชุมร่วมกันของคณะอนุกรรมการด้านเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหารครั้งที่ 2/2550 ได้มีการหารือกันเกี่ยวกับประเด็นด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดโดย มีหอการค้าจังหวัด ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด และผู้ประกอบการภาคเอกชนราย ย่อยในธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ประชุมร่วมกับประชุมร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง กับด้านการท่องเที่ยวซึ่งภาคเอกชนได้นำเสนอประเด็นปัญหาทางการท่องเที่ยวต่างๆ อาทิ ประเด็นด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ประเด็นด้านการพัฒนาระบบและ บุคลากรภาคบริการ ประเด็นด้านการควบคุมดูแลความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งภาครัฐก็ได้มีการชี้ แจ่มแจงถึงได้มีการมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องประสาน ความร่วมมือกับภาคเอกชนช่วยกันดำเนินการแก้ไขปัญหาในประเด็นต่างๆ แต่ปรากฏว่าประเด็น ปัญหาเหล่านั้นยังคงมีอยู่ การดำเนินการแก้ไขยังไม่มีความสำเร็จ⁶⁵

นอกจากคณะอนุกรรมการด้านเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหารแล้ว ยังได้มีการตั้งคณะทำงาน ร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วยคณะกรรมการท่องเที่ยว และ ทริพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์บริการการท่องเที่ยว จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเพิ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2550 การดำเนินการจึงยังไม่มีผลชัดเจนเป็นรูปธรรม มี เพียงการประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางการดำเนินการเท่านั้น

⁶⁵ สัมภาษณ์ ประธานชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร, 25 มีนาคม 2551.

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาประเด็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนพบว่า แม้ภาครัฐและภาคเอกชนจะมีกลไกความร่วมมือระหว่างกัน แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถ ดำเนินการร่วมกันเพื่อผลักดันให้เกิดผลปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้เนื่องจากภาครัฐและภาคเอกชนมี มุมมองที่แตกต่างกันขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยภาครัฐมักจะกล่าวถึงภาคเอกชนในเชิงของ การไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในเรื่องต่างๆ แต่ก็คาดหวังความช่วยเหลือจากภาครัฐในการ แก้ปัญหาโดยไม่พยายามหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งภาครัฐได้กล่าวว่า

“...ภาคเอกชนก็ต้องมีการสร้างจุดขาย เสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐบ้างไม่ใช่มีแต่ปัญหา มาให้...ต้องช่วยเหลือตัวเองบ้าง มองบ้างว่าตัวเองยังมีข้อบกพร่องอะไร ที่สำคัญต้องมองด้วยว่า ตัวเองจะช่วยเหลืออะไรรัฐได้บ้าง ให้อะไรคืนภาครัฐบ้าง...”⁶⁶

ขณะที่ภาคเอกชนเองก็ไม่พึงพอใจ ไม่มั่นใจต่อการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ รัฐบางส่วน รวมถึงมีความรู้สึกน้อยใจภาครัฐในเรื่องของการไม่ได้รับการยอมรับความคิดเห็นและ การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ จึงไม่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือดำเนินการร่วมกับภาครัฐ โดยภาคเอกชนได้กล่าวว่า

“...ช่วยจังหวัดมาก็เยอะ...แต่เขาไม่เคยช่วยเหลืออะไรเลย ไม่ดูแลเลย...มีแต่ถ้าทำอะไร จะต้องได้ประโยชน์ถึงจะทำ นี่คือระบบราชการ...”⁶⁷

“...เขาไม่ยอมรับความคิดเห็น...แล้วพี่ก็ไม่ไปอีก เพราะพี่กลายเป็นแกะดำในฝูงหงส์ของ เขา วิธีคิดมันแตกต่างกัน...พอพี่พูดไปเขาก็ไม่เข้าใจ ไม่รับฟัง เขารู้จักแต่คำว่า ผู้ว่าฯจะเอาอะไร นายกจะเอาอะไร...”⁶⁸

“ภาครัฐเต่า ส่วนมากภาคเอกชนจะเป็นคนเดินหน้าเองทั้งหมด เอกชนผู้เอง ตายเอง สำเร็จเอง ภาครัฐก็ทำตามหน้าที่ไปวันๆให้มันจบๆไป...”⁶⁹

นอกจากนั้นภาคเอกชนมีความเห็นถึงการดำเนินการของภาครัฐว่าขาดการประสานงาน ร่วมกับภาคเอกชน กล่าวคือ การดำเนินการของภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว ของจังหวัดจะเน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง หรือประสานงานกับ

⁶⁶ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร, 23 มกราคม 2551.

⁶⁷ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจที่พัก คนที่ 1, 29 มกราคม 2551.

⁶⁸ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจที่พัก คนที่ 2, 22 มีนาคม 2551.

⁶⁹ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน, 27 ธันวาคม 2550.

ภาคเอกชนเพียงบางรายเท่านั้น ทำให้ภาคเอกชนรายอื่นๆเกิดความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้รับความสำคัญจากภาครัฐ หรือถูกละเลยจากภาครัฐ ซึ่งภาคเอกชนได้กล่าวว่า

“ภาครัฐที่ประสานกับบริษัททัวร์ถ้าเป็นส่วนกลางของ ททท. นั้นมีอยู่ แต่ถ้าในส่วนของภาครัฐในมุกดาหารไม่ค่อยมี ไม่ค่อยมี ถ้าเขาจะประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเขาจะประชุมในหน่วยงานของเขาเอง อาจจะเป็นกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเข้ามา ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้ามา เขาก็สรุปของเขาตรงนั้นจบ เขาก็จัดของเขา แต่ว่าผู้ประกอบการที่เป็นนักธุรกิจเล็กๆ...ก็ไม่ค่อยได้มีหนังสือเชิญไปประชุม หรืออะไร ไม่มี เหมือนกับว่าแอบทำกันโดยตรงนั้น อาจจะกลัวว่าเราจะเอาโปรแกรมไปขายรีเปล่า อะไรตรงนั้น...”⁷⁰

4.4. สรุป

ปัจจุบันจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างจังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดมุกดาหารได้เป็นจำนวนมากซึ่งช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหารมีการขยายตัวมากขึ้นด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นอีกด้านหนึ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญและมีนโยบายให้การส่งเสริมและพัฒนา

นโยบายส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเป็นไปตามกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศรัฐบาลส่วนกลางวางแนวทางไว้และแนวทางการพัฒนาพื้นที่ตามกรอบความร่วมมือต่างๆระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ส่วนราชการระดับภูมิภาคหรือระดับจังหวัดนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเป็นผู้มีหน้าที่นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลส่วนกลางมากำหนดเป็นแนวทางและแผนดำเนินการที่มีความชัดเจนมากขึ้นในระดับจังหวัดอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งจังหวัดมุกดาหารมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดที่สามารถสรุปได้ 4 แนวทาง ประกอบด้วย

⁷⁰ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1, 22 มกราคม 2551.

- การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดประเภทต่างๆทั้งเก่าและใหม่ให้มีความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวต่างๆให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงพัฒนาระบบและมาตรฐานความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย
- การพัฒนายกระดับมาตรฐานการบริการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน
- การพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- การพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวและส่งเสริมให้จังหวัดมุกดาหารเป็น “ประตูสู่ประเทศในภูมิภาคอินโดจีน (Gateway)”ทางการท่องเที่ยวของอนุภูมิภาคอินโดจีน

ในขั้นตอนของการดำเนินการตามแนวทางของแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารหรือการนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นและความร่วมมือจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายส่วนจึงต้องมีกลไกในการประสานงานร่วมกัน ทั้งนี้กลไกการดำเนินการของภาครัฐมี 2 แนวทาง ได้แก่ การประสานงานแนวตั้งคือ การสั่งการจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จากผู้ว่าราชการจังหวัดลงไปสู่ส่วนราชการระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และการประสานงานแนวนอนคือการประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันทั้งระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ส่วนกลไกการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนก็ใช้แนวทางเช่นเดียวกันกับภาครัฐ ได้แก่ การประสานงานแนวตั้งคือ การประสานงานผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และการประสานงานแนวนอนคือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชน

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐและภาคเอกชนก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ในส่วนของภาครัฐนั้นพบว่าภาครัฐที่เป็นส่วนราชการระดับภูมิภาคจะให้ความสำคัญกับภารกิจที่สนองตอบนโยบายและคำสั่งจากส่วนกลางหรือหน่วยงานต้นสังกัด

ของตนเป็นอันดับแรกเพราะถือว่าเป็นภารกิจเร่งด่วน ทำให้การปฏิบัติภารกิจตามแผนที่ได้กำหนดไว้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ประกอบกับมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาจากส่วนกลางก็ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการตามแผนรวมถึงข้อจำกัดด้านกำลังคนที่มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินการและบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวก็ยังคงขาดความเข้าใจ ขาดทักษะ ความถนัดและความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย

ส่วนภาครัฐที่เป็นส่วนราชการระดับท้องถิ่นขาดการกำหนดแผนการหรือแนวทางการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นภาพรวม เนื่องจากการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของส่วนราชการระดับท้องถิ่นก็จะขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจากนโยบายและการดำเนินการที่ผ่านมาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมุ่งเน้นในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ทำให้การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยังไม่ได้รับความสำคัญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากนัก เมื่อมีการเปลี่ยนคณะผู้บริหารชุดใหม่ประกอบกับที่ได้รับหน้าที่ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มเติมตามนโยบายของรัฐบาลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มมีความกระตือรือร้นและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้นแต่เพราะไม่เคยปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวมาก่อนจึงไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ มีทักษะและความชำนาญในงานด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวโดยตรงจึงต้องใช้วิธีขอยืมบุคลากรมาจากส่วนงานอื่นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้านการท่องเที่ยว หรือเพิ่มภารกิจด้านการท่องเที่ยวให้กับส่วนงานอื่นทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและบางหน่วยงานก็ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว

ด้วยข้อจำกัดต่างๆของภาครัฐเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุให้การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาคเอกชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อภาครัฐเป็นเหตุให้ภาคเอกชนหลายรายไม่เห็นประโยชน์ที่จะประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ขณะเดียวกันในส่วนของผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารก็ประสบกับปัญหาด้านแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวที่มีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยวที่กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้น ในขณะเดียวกันแรงงานที่มีอยู่ก็เป็นแรงงานที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความชำนาญในงานบริการทำให้

ผู้ประกอบการเอกชนให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของตนเองเป็นอันดับแรก นอกจากนั้นการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชนก็มีลักษณะของการแข่งขันทางธุรกิจระหว่างกันสูง ขาดความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แม้ว่าจะมีความพยายามก่อตั้งชมรมผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นศูนย์กลางความร่วมมือของภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวแล้วก็ตาม แต่การดำเนินการของชมรมก็ยังไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมและผู้ประกอบการเอกชนหลายรายยังไม่สนใจและเห็นประโยชน์จากการเป็นสมาชิกของชมรม ดังนั้นกลไกความร่วมมือของภาคเอกชนจึงยังไม่มี ความเข้มแข็งเพียงพอที่จะต่อรองกับภาครัฐรวมถึงผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของ จังหวัดที่เป็นรูปธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทวิเคราะห์สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องบทบาทของรัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาในภาคสนามถึงประเด็นด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในการเป็นเมืองท่องเที่ยวและเป็นจุดเชื่อมต่อทางการท่องเที่ยวของประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน และประเด็นด้านการดำเนินการของภาครัฐและภาคเอกชนที่ส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัด สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1. วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ 6 แนวคิด ประกอบด้วย ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ แนวคิดเมืองชายแดน แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจ ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แนวคิดนโยบายสาธารณะ และแนวคิดการท่องเที่ยว ซึ่งจากการวิเคราะห์พบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติเป็นกรอบที่ใช้ในการอธิบายแนวคิดของการกำหนดนโยบายพัฒนาซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกำหนดนโยบายการพัฒนาของประเทศใดๆก็ตามต่างก็คำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นสำคัญ ในกรณีของนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารก็เป็นนโยบายที่คำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติด้วยเช่นกัน เห็นได้จากการที่จังหวัดมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ต่างฝ่ายต่างก็จะได้รับผลประโยชน์ไปเหมือนกัน กล่าวคือ เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารที่เป็นจังหวัดชายแดนมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและกำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ดังนั้นการที่จังหวัดมุกดาหารมีส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านจึงเป็นการอาศัยศักยภาพของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามายังจังหวัดมุกดาหารส่งผลให้เศรษฐกิจของจังหวัดขยายตัวเติบโต ขณะเดียวกันประเทศเพื่อนบ้านก็ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความร่วมมือนี้ด้วยเช่นกัน

2. แนวคิดเมืองชายแดนเป็นกรอบที่ใช้ในการอธิบายบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดมุกดาหารซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะบริบทในทางสังคมที่มีความเหมือนและคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านภาษา ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ส่งผลให้จังหวัดมุกดาหารมีจุดเด่นในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสัมผัสกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตในบริบทของความเป็นเมืองชายแดน ประกอบกับมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคม ระบบการขนส่งและการอำนวยความสะดวกอื่นๆตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศก็ยิ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารให้ขยายตัวมากขึ้น

3. แนวคิดเครือข่ายวิสาหกิจเป็นกรอบที่ใช้ในการอธิบายกลไกและลักษณะของความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากการที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมตามที่ต้องการนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัด ซึ่งพบว่าจังหวัดมุกดาหารมีการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานร่วม และกลไกความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนในรูปแบบของชมรมท่องเที่ยว แต่กลไกดังกล่าวยังขาดความเข้มแข็ง ขาดความเชื่อมโยงการดำเนินงาน และไม่มีความต่อเนื่องในการดำเนินการทำให้ไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจประสบความสำเร็จแล้วก็พบว่า กลไกความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารขาดปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จหลายประการ อาทิ กลไกของภาคเอกชนยังขาดผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการและพร้อมจะเสียสละ ส่วนกลไกร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนก็ยังขาดการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และที่สำคัญคือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนขาดความเชื่อใจ ไว้วางใจ และยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นกลไกความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนจึงเป็นจุดอ่อนของการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด

4. ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นกรอบที่อธิบายถึงความร่วมมือระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับประเทศเพื่อนบ้าน และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าจังหวัดมุกดาหารกับประเทศเพื่อนบ้านมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันเสมอมาโดยมีโครงการความร่วมมือแบบ “เมืองคู่แฝด” เป็นกลไกสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยทั้งจังหวัดมุกดาหารและประเทศเพื่อนบ้านต่างก็ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน สำหรับการพึ่งพาอาศัยระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารเพื่อ

ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้น พบว่าการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวนั้นยังไม่เห็นผลชัดเจน เนื่องจากภาครัฐและภาคเอกชนขาดการประสานงานร่วมกัน

5. แนวคิดนโยบายสาธารณะเป็นกรอบที่ใช้อธิบายถึงกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารที่เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินการ ซึ่งพบว่าการกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารมีกรอบการกำหนดนโยบายมาจากนโยบายการพัฒนาในระดับประเทศและกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดก็คือ ตัวแทนของรัฐบาลที่มาปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัด หรือรัฐส่วนภูมิภาค ดังนั้นหากรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายก็ย่อมส่งผลกระทบต่อกรกำหนดนโยบายและการดำเนินการของจังหวัดด้วยเช่นกัน ซึ่งจากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศที่ผ่านมา ก็แสดงให้เห็นว่าการเมืองของประเทศขาดความมีเสถียรภาพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดอย่างเห็นได้ชัดเพราะการเปลี่ยนแปลงการบริหารประเทศนอกจากจะมีผลต่อการกำหนดนโยบายแล้ว ยังมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานส่วนภูมิภาคด้วย นอกจากนี้การดำเนินการตามนโยบายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ ไม่ได้มีเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้นที่มีหน้าที่ดำเนินงาน แต่นโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆที่ต้องมาทำงานร่วมกัน ซึ่งนโยบายด้านการท่องเที่ยวก็เป็นเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานทั้งในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น รวมถึงเกี่ยวข้องกับองค์กรภาคเอกชนด้วย

6. แนวคิดการท่องเที่ยวนั้นเป็นกรอบที่อธิบายถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันขององค์กรและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าจังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆของประเทศ แต่องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่จังหวัดมุกดาหารมีนั้นยังขาดการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้มีมาตรฐานในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวยังขาดคุณสมบัติของผู้ให้บริการที่ดี เนื่องจากบุคลากรเหล่านี้ขาดความรู้ ทักษะ ความเข้าใจในงานบริการ ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจต่อการให้บริการอัน

จะนำไปสู่ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อจังหวัดมุกดาหารในภาพรวม จึงเป็นจุดอ่อนที่จังหวัดมุกดาหารควรเร่งหาทางแก้ไข

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด เพราะการประชาสัมพันธ์คือการนำเสนอข้อมูลว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว แต่การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดก็เป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่ง เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารยังขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ขาดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด และการดำเนินงานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเป็นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ซึ่งในส่วนของนักวิจัยมีความเห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี รวมถึงต้องมีเครือข่ายหรือช่องทางของการส่งข่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

นอกจากการนำแนวคิดและทฤษฎีมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ซึ่งได้ผลตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น งานวิจัยครั้งนี้ยังศึกษาประเด็นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐส่วนภูมิภาค ภาครัฐส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อวิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็งของแต่ละภาคส่วนในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร โดยมีกรอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร พบว่ามีประเด็นต่างๆดังนี้

1. ภาครัฐส่วนภูมิภาค

ด้านนโยบาย พบว่า การท่องเที่ยวเป็นนโยบายที่ภาครัฐส่วนภูมิภาคให้ความสำคัญ โดยได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศดังที่ได้กล่าวแล้วในข้างต้น แผนการท่องเที่ยวที่จังหวัดจัดทำนี้มีแนวทางการพัฒนาได้ 2 แนวทางคือ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภายในตัวจังหวัด กับการพัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวยังได้กล่าวถึงประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านตั้งแต่ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยว ด้านบุคลากรในภาคบริการการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และด้านการตลาด ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของจังหวัด

แต่อุปสรรคหนึ่งของการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดก็คือ การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของระบบราชการส่วนกลางของประเทศ หรือ การปฏิรูประบบ

ราชการ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในพื้นที่ และเปลี่ยนแปลงบุคลากรในพื้นที่ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานเชิงพัฒนาการท่องเที่ยว ในกรณีของการตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้นมา โดยโอนภาระหน้าที่ด้านการพัฒนาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนหน้าที่การประชาสัมพันธ์และการตลาดก็มอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ดูแล ซึ่งเป็นการแยกส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวออกจากกัน ซึ่งอาจส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีปัญหาในการดำเนินการได้ เนื่องจากปัญหาด้านความเข้าใจที่ไปคนละทิศทางและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

ด้านงบประมาณ พบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคที่มีหน้าที่ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดโดยตรง มักประสบกับปัญหางบประมาณไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามแผนได้ทุกโครงการ แต่จะดำเนินการได้เพียงบางโครงการเท่านั้น ข้อจำกัดด้านงบประมาณนี้อาจทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง

ด้านบุคลากร พบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคประสบปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอภาระงานที่รับผิดชอบซึ่งส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็พบว่า มีประเด็นของความขัดแย้งระหว่างบุคลากรที่ปฏิบัติงานต่างหน่วยงานแต่ต้องทำงานประสานกัน ความขัดแย้งระหว่างบุคลากรจะส่งให้การดำเนินงานร่วมกันเป็นไปด้วยความลำบากและอาจส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานในที่สุด

นอกจากนั้นการปรับเปลี่ยนโยกย้ายผู้ปฏิบัติงานบ่อยครั้งก็ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนโยกย้ายบุคลากรระดับผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและผลักดันการดำเนินการตามนโยบายให้เป็นรูปธรรม

จุดอ่อนที่สืบเนื่องมาจากอุปสรรคของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการส่วนกลางของประเทศคือ บุคลากรของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่เข้ามารับหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่โอนย้ายมาจากกรมพลศึกษาซึ่งขาดทักษะและไม่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวทำให้ต้องเรียนรู้งานใหม่ส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้า

2. ภาครัฐส่วนท้องถิ่น

ด้านนโยบาย พบว่า ภาครัฐส่วนท้องถิ่นของจังหวัดมุกดาหารทราบว่าจังหวัดมุกดาหารมีนโยบายด้านการท่องเที่ยวเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาจังหวัด แต่ก็ไม่ใช่ทุกส่วนท้องถิ่นที่มีการกำหนดนโยบายและแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวลงในแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน

ภาครัฐส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีเพียงการวางแนวทางกว้างๆแบบที่ยังไม่รายละเอียดการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าภาครัฐส่วนท้องถิ่นยังไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นหรือให้ความสนใจต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเท่าใดนัก และการพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมาในอดีตก็ไม่เคยให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเคยปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาก่อนเลย และจากการสังเกตยังพบว่า การดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานส่วนท้องถิ่นก็มักจะเป็นโครงการด้านการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนมาก ส่วนการพัฒนาศักยภาพด้านอื่นๆ เช่น ด้านการบริการทางการท่องเที่ยว เป็นต้น พบว่ายังไม่มีมีการส่งเสริมเท่าที่ควร

ด้านงบประมาณ พบว่า ภาครัฐส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีรายได้เป็นของตัวเองโดยมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่นต่างๆรวมถึงมีรายได้ที่มาจากเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ นอกจากนี้ยังมีอำนาจในการขอกู้เงินจากกระทรวง ทบวง กรม องค์กรหรือนิติบุคคลอื่นอีกด้วย ดังนั้นภาครัฐส่วนท้องถิ่นจึงมีความสามารถที่จะช่วยเหลือด้านงบประมาณการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดได้

ด้านบุคลากร พบว่า ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมาในอดีตของภาครัฐส่วนท้องถิ่น ไม่เคยมีหน่วยงานหรือบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวมาก่อน ทำให้ปัจจุบันหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งไม่มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่เป็นบุคลากรที่ขาดความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานได้

3. ภาคเอกชน

ด้านนโยบาย พบว่า ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน สามารถเกื้อหนุนส่งเสริมกันในการประกอบธุรกิจได้ ด้วยคุณลักษณะนี้กลุ่มผู้ประกอบการเอกชนจึงได้ร่วมกลุ่มกันในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจ แต่ก็พบว่ากลุ่มวิสาหกิจของภาคเอกชนนี้ยังไม่มีความเข้มแข็ง เนื่องจากผู้ประกอบการต่างแข่งขันกันทำธุรกิจจนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันเอง ทั้งๆที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดมุกดาหาร และมีความรู้จักคุ้นเคยกันดีอยู่แล้วจึงน่าที่จะสามารถทำความเข้าใจและสร้างความร่วมมือกันได้ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าภาครัฐควรเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนส่งเสริมการร่วมกลุ่มวิสาหกิจของภาคเอกชนด้วย ยกตัวอย่างเช่น ภาครัฐสามารถช่วย

ลดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการเอกชนโดยการควบคุม หรือจัดระเบียบกลุ่มผู้ประกอบการที่มีปัญหา เช่น กลุ่มธุรกิจนำเข้าที่มีปัญหาทัวร์เถื่อน เป็นต้น แต่จากการศึกษายังไม่พบการดำเนินการของภาครัฐต่อปัญหานี้อย่างชัดเจน

ด้านงบประมาณ พบว่า เนื่องจากภาคเอกชนเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนบุคคล งบประมาณที่ใช้ในการประกอบธุรกิจจึงเป็นงบประมาณส่วนบุคคลเช่นกันซึ่งภาคเอกชนไม่เปิดเผยข้อมูลในส่วนนี้

ด้านบุคลากร พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีบุคลากรในภาคเอกชนที่มีความรู้ความสามารถที่สามารถจะเข้ามาช่วยสนับสนุนการพัฒนาในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้หลายด้าน เนื่องจากผู้ประกอบการเอกชนส่วนใหญ่ที่ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และความชำนาญในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น เรื่องการประชาสัมพันธ์ การบริหารธุรกิจ การตลาด เป็นต้น แต่ก็พบว่าจังหวัดมุกดาหารยังประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะในงานบริการท่องเที่ยว ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าบุคลากรเหล่านี้สามารถช่วยพัฒนาศักยภาพของแรงงานในจังหวัดมุกดาหารได้ แต่จังหวัดมุกดาหารขาดการเชื่อมโยงบุคลากรเหล่านี้ในลักษณะเครือข่ายในจังหวัด

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถสรุปประเด็นต่างๆโดยใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดมุกดาหารมีการวางแผนการท่องเที่ยวที่มีประเด็นยุทธศาสตร์ครอบคลุมทุกด้าน 2. แผนการท่องเที่ยวของจังหวัดมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน 3. จังหวัดมุกดาหารมีกลไกความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน 4. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรู้ว่าจังหวัดมุกดาหารมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว 5. จังหวัดมุกดาหารมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดได้ 6. ภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารมีกลไกความร่วมมือระหว่างกัน 7. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนในจังหวัดมุกดาหารมีเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์กรที่อยู่ต่างพื้นที่ 8. หน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารหลายแห่งยังไม่ได้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 2. ระบบการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดยังไม่มีประสิทธิภาพ 3. บุคลากรของภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวมีปริมาณไม่เพียงพอและมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน 4. มีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายบุคลากรระดับผู้บริหารจังหวัดบ่อย 5. แรงงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการและขาดการพัฒนาศักยภาพและทักษะในการปฏิบัติงาน 6. กลไกความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชน และระหว่างภาคเอกชนด้วยกันขาดปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็ง เช่น ขาดผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นต้น

โอกาส	อุปสรรค
<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาจังหวัดชายแดนที่มีแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชายแดน 2. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด 3. รัฐบาลมีข้อตกลงความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศในกลุ่มอินโดจีน เช่น ข้อตกลงด้านการอำนวยความสะดวกในการข้ามแดน (การยกเว้นการทำวีซ่า) 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ 2. ความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการบริหารประเทศ 3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการส่วนกลาง ทำให้เกิดการแยกส่วนพัฒนาระบบการท่องเที่ยว

5.2. ข้อเสนอแนะ

5.2.1. ข้อเสนอแนะเชิงรุก

1. จังหวัดมุกดาหารควรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดโดยใช้ระบบเครือข่ายการทำงานที่มีความเข้มแข็งและมีความเสมอภาคกันในการทำงานร่วมกัน

2. ภาครัฐส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องควรเร่งทำความเข้าใจกับภาครัฐส่วนท้องถิ่นในเรื่องนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อให้ภาครัฐส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด และให้การสนับสนุนทั้งทางด้านนโยบายและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด

3. จังหวัดมุกดาหารควรเร่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัด โดยต้องมีการทบทวนแผนปฏิบัติการว่ายังมีข้อจำกัดในเรื่องใดเพื่อหาแก้ไขได้ตรงจุด ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการบรรลุผลตามเป้าประสงค์

4. จังหวัดมุกดาหารควรเร่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ขณะเดียวกันควรสร้างจุดเด่นที่แตกต่างจากเพื่อนบ้านโดยใช้ศักยภาพต่างๆที่จังหวัดมีอยู่ เช่น ศักยภาพด้านการรักษาพยาบาล เป็นต้น

5.2.2. ข้อเสนอแนะเชิงรับ

1. จังหวัดมุกดาหารควรส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายต่างๆของภาคเอกชนให้มีความเข้มแข็ง โดยภาครัฐควรเข้าไปช่วยเหลือด้วยการสนับสนุนในเชิงนโยบาย หรือสนับสนุนเชิงวิชาการ เป็นต้น

2. จังหวัดมุกดาหารควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันหรือองค์กรจากนอกพื้นที่ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการท่องเที่ยว เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อมาให้ความรู้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะบุคลากรของภาครัฐท้องถิ่น

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ ควบคุมมาตรฐานของธุรกิจท่องเที่ยว ควรมีมาตรการในการจัดระบบ มาตรฐานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ เช่น ปัญหาทัวร์เถื่อน เป็นต้น

5.2.3. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในประเด็นความเปลี่ยนแปลงของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัด

2. ควรมีการศึกษาในประเด็นความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด

รายการอ้างอิง

- กรมชลประทาน. การเชื่อมโยงระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- กิตติภัทร วีระเตชะ. ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน: ศึกษากรณีนโยบายสหรัฐอเมริกาต่อจีนระหว่าง ค.ศ. 1989-1998. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- โกวิท พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, ชัดติยา กวรรณสูตร และวิชัย รูปขำดี. การพัฒนา นโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการอยู่อาศัยในชุมชนหนาแน่น. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2524. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- ชำนาญ พินศรี. แนวทางการพัฒนาชุมชนชายแดนเมือมุกดาหารเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ธรรมศักดิ์ ฟังตนเพียร. คุณแม่้ำโขง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ยูโรปา เพรส จำกัด, 2546.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. การใช้เส้นทางหมายเลข 9 ไทย ลาว เวียดนาม เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. มติชน. (27 ธันวาคม 2550): 33.
- นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2544.
- บริษัทที่ปรึกษาวิจัยภาคใต้ จำกัด. โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อปรับปรุงเมืองชายแดนทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- บารมี ชัยศร. การเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารในกรอบการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคมบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มั่นคงตายของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548.

ประดิษฐา ดำรงเจริญ และ มนตรี บุญพาณิชย์. มุกดาหาร: ประตู่ใหม่ของประเทสุอินโดจีน.

วารสารเศรษฐกิจและสังคม 39 (มีนาคม-เมษายน 2545): 59-63.

ปริยวิศรวิ์ ต้นตฤทธิศักดิ์. 2 ปีสะพานมิตรภาพ 2 เมืองมุก-สะหวันได้-เสียอะไรบ้าง?. ข่าวธุรกิจ

หอการค้าและสภาอุตสาหกรรม มุกดาหาร. (สิงหาคม-กันยายน 2551): 6.

พงศานต์ พันธฤถาภ. สังคมชุมชนระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ส. เสริมมิตร การพิมพ์, 2546.

พจนานถ บุญฉ่ำ. เดินหน้าพัฒนาจังหวัดรองรับสะพานข้ามแม่น้ำโขง (2). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

52 (2-8 กันยายน 2548): 23.

พรพิมล ตรีโชติ, วรศักดิ์ มหัทธโนบล, ทรงฤทธิ์ โพนเงิน และสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. รายงานการ

วิจัยสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ:ความเป็นจริงและผลกระทบ. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน

เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

พระราชธรรมราชา นวัตร. อุรังคนิทาน ตำนานพระธาตุพนม (พิสดาร). พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: เทพรัตน์การพิมพ์, 2530.

พัชรราวลัย วงศ์บุญสิน. เอกสารประกอบการสอน วิชาการพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะ.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ยอด เนตรสุวรรณ. เที่ยวทั่วไทยไปกับนายรอบรู้: มุกดาหาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์สารคดี ในนามบริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด, 2548.

วลัยลักษณ์ พฤชาพร. แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.

เวณิกา บุญมาคลี่. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหภาพเมียนมาร์ในสมัยนายกรัฐมนตรีพล

เอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2534). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2536.

ศรัญญา วรากุลวิทย์. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า

พรินต์ติ้ง, 2546.

ศรัณย์ เลิศรักษัษมงคล. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: การ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ศักดิ์ชัย ศิริพัฒน์ และคนอื่นๆ. โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อปรับปรุงเมืองชายแดน

ทางการท่องเที่ยว แม่สอด เชียงของ เบตง. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

- ศุภชัย ยาวประภาษ. นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สกุณา ประยูรสุข. เปิดเส้นทางเชื่อมอาเซียน East-West Corridor. มติชน (7 ธันวาคม 2549): 33.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด พ.ศ. 2549-2552 กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ., 2550. (อัดสำเนา)
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. การพัฒนาจังหวัดบริเวณพื้นที่หกเหลี่ยมเศรษฐกิจในบทบาทของกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร, 2540.
- สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการวิจัยผลกระทบทางสังคมของโครงการพัฒนาระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (ผลกระทบทางสังคมของการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2) ระยะที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- สมพงษ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. สาธิตบริหารศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- สาโรช คัชมาตย์. นโยบายการพัฒนาจังหวัดชายแดนในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- สีดา สอนศรี. แนวความคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มและภูมิภาคนิยม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คลังเตอรื์นั้ันสำคัญไฉน [Online]. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ, 2548. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/Portals/0/tasks/dev_ability/report/data27.pdf. [15 กุมภาพันธ์ 2550]
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา-ลาว-พม่า-ไทย-เวียดนาม-มณฑลยูนนาน). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546.

- จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. การดำเนินงานการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดมุกดาหาร 2549. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ลีโอ แลนเซ็ท จำกัด, 2549.
- จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. เอกสารบรรยายสรุปจังหวัดมุกดาหาร 2549. สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2550.(อัดสำเนา)
- จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551. สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2548.(อัดสำเนา)
- จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) จังหวัดมุกดาหาร. สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2548. (อัดสำเนา)
- สำนักงานจังหวัดสกลนคร. ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดอิสานตอนบน กลุ่มสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์). กรุงเทพมหานคร : เอส แอนด์ จี กราฟฟิค, 2548.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน. [Online] สำนักงานพัฒนาพื้นที่, 2546. แหล่งที่มา:
http://www.nesdb.go.th/Portals/0/eco_datas/area/data/data15.pdf. [24 มีนาคม 2550]
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ และคณะ. โครงการ การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการเรื่อง “การพัฒนาระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (E-WEC) และการเปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างสะพานนะเขต-มุกดาหาร : การศึกษาเพื่อเตรียมวางระบบการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามยุทธศาสตร์การเปิดประตูสู่อินโดจีนและการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย, 2549.(เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- หอการค้า เขต 14 (มุกดาหาร ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี). มุกดาหาร ศูนย์กลางเศรษฐกิจ-การลงทุน เมืองท่าส่งออก ประตูสู่อินโดจีน. หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร, 2538.(อัดสำเนา)
- ล่องเรือชมชีวิตสองฝั่งโขง ปลูกธุรกิจท่องเที่ยวมุกดาหาร. โพสต์ทูเดย์ (21 ตุลาคม 2549): B5.
- สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 กับอนาคตร่วมกันในการสานสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ. ข่าวธุรกิจหอการค้าและสภาอุตสาหกรรม มุกดาหาร. (สิงหาคม-กันยายน 2551):1-4.

การสัมภาษณ์

เจ้าหน้าที่สำนักงานธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2551.

เจ้าหน้าที่ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร คนที่ 1. สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2551.

เจ้าหน้าที่ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร คนที่ 2. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551.

ที่ปรึกษาและอดีตประธานหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551.

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2551.

ประธานชมรมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2551.

ประธานชมรมผู้ประกอบการค้าอาหาร จังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจที่พัก คนที่ 1. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจที่พัก คนที่ 2. สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจที่พัก คนที่ 3. สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 1. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 2. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 3. สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 4. สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 5. สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2551.

ผู้ประกอบการเอกชน ธุรกิจนำเที่ยว คนที่ 2. สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2551.

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร.

สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2551.

ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2551.

ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 4 นครพนม.

สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2551.

รองนายกเทศบาลเมืองมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2551.

รองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551.

เลขาธิการหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2550.

อาจารย์ประจำวิทยาลัยการอาชีพพนมมินทรราชินีมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2551.

อาจารย์ประจำวิทยาลัยชุมชน จังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2551.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 1

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสร้างความสมดุลและดุลยภาพให้กับสังคมทุกส่วน เพื่อให้เกิดสังคมไทยที่พึงประสงค์ คือ สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก ได้แก่ 1. การมีดุลยภาพทางเศรษฐกิจ 2. การยกระดับคุณภาพชีวิต 3. การบริหารจัดการที่ดี และ 4. การลดความยากจน

ในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว จึงได้วางยุทธศาสตร์ไว้ 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม (3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5) ยุทธศาสตร์การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม (6) ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ (7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนในชนบทของประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน และ ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืนมีแนวทางการดำเนินการตั้งแต่ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพัฒนาชุมชนและเมืองให้น่าอยู่ การแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การจัดพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม และการพัฒนาความเชื่อมโยงชนบทและเมืองอย่างเกื้อกูลซึ่งในแนวทางนี้ได้กล่าวถึง การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อให้พร้อมรองรับการปรับตัวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ โดยการกำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ให้สอดคล้องกับบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ รวมถึงการพัฒนากลุ่มจังหวัดที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน สำหรับแนวทางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ทำการอนุรักษ์ พื้นฟูแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นประตูเชื่อมโยงกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยกำหนดให้จังหวัดหนองคาย จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดนครพนม เป็นประตูการค้าชายแดนของภาค นอกจากนั้นได้กล่าวถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากระบบโครงสร้างพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นแล้วอย่างคุ้มค่า เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาเมืองชายแดนให้เป็นประตูเศรษฐกิจควบคู่กับเมืองน่าอยู่ เพื่อการ

พัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาและเตรียมความพร้อมเมืองชายแดนที่อยู่ในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตามแนวตะวันออก-ตะวันตก และในพื้นที่เศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้ ด้วยการจัดระเบียบเมืองและชนบทชายแดน

ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว โดยมีแนวทาง อาทิ

- การเพิ่มสมรรถนะการแข่งขัน ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับต่างๆ โดยเฉพาะส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขยายโอกาสทางการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว รวมทั้งการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อการเพิ่มศักยภาพในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาค โดยกำหนดให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนและอินโดจีน เน้นการดำเนินการด้านการตลาดร่วมกันและพัฒนาโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานระหว่างแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน

- การส่งเสริมการค้าบริการที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างงาน กระจายรายได้ และหารายได้จากเงินตราต่างประเทศ ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ตั้งแต่ การพัฒนาด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพื้นที่และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- การปรับปรุงคุณภาพด้านการบริการและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ได้มาตรฐานและเพียงพอโดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การบริการด้านข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและปริมาณที่สอดคล้องกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมบทบาทของชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร

- ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีระยะพักนานและนักท่องเที่ยวคุณภาพจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มการประชุม การจัดงานนิทรรศการนานาชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (MICE)

- การประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น และเร่งรัดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ได้รับการพัฒนาให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่

ภาคผนวก 2

ยุทธศาสตร์การจักระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน (Economic Cooperation Strategy)

สำนักงานพัฒนาพื้นที่ (สพท.) ภายใต้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จักระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดนเพื่อแก้ปัญหาของพื้นที่ชายแดนอันเกิดมาจากระดับของการพัฒนาที่มีความแตกต่างกัน และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ชายแดนในอันที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ชายแดน โดยการร่วมมือกันพึ่งพาอาศัยกันบริเวณพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน ร่วมกันใช้ศักยภาพที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศมาเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งมีผลมาจากกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS)

สำหรับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้วางให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวตามแนวเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการเชื่อมโยงร่วมกันตามแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Corridor) ซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอยู่มากมายที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันในลักษณะการจัดรายการนำเที่ยวร่วมกัน (Joint Package Tour) หรือ การจัดรายการนำเที่ยวข้ามแดนเป็น (Cross-border Overland Tour) ระหว่างกันได้ แต่อย่างไรก็ดีการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การขาดการดูแล และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวความไม่เพียงพอของบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงความสามารถและมาตรฐานของบุคลากรยังไม่ดีพอ ปัญหาด้านความมั่นคง และความล่าช้าซับซ้อนของพิธีการผ่านแดน ความไม่แน่นอน และความต่อเนื่องของนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะเร่งด่วน ได้แก่

การจัดการภายในประเทศ ทำโดยการพัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เดิมให้อยู่ในสภาพดี พร้อมทั้งเตรียมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนภายในประเทศให้พร้อม พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพ

การจัดการเชิงความร่วมมือระหว่างประเทศที่เร่งด่วน ทำโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้านในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงร่วมกัน โดยระยะแรกไทยจะช่วยเหลือเรื่องการตลาด การเจรจาเพื่อผ่อนปรนมาตรการผ่านแดน รวมถึงการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบด้านศุลกากร และพิธีการเข้าเมือง และการจัดระเบียบชายแดนร่วมกัน เพื่อป้องกันปัญหาตามแนวชายแดน และเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะปานกลาง และระยะยาวนั้น มีแนวทางให้ประเทศไทยช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของไทยได้ และการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในการนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศไทย และสปป.ลาว ในด้านการท่องเที่ยวไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางการส่งจ่ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวหลักของ สปป.ลาว โดยมีแนวทางในการดำเนินการได้แก่ การเร่งเจรจากับ สปป.ลาว ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม และสามารถร่วมมือกันได้ที่ การจัดกิจกรรมตามลำน้ำโขงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวของทั้งประเทศไทย และสปป.ลาว และให้ความช่วยเหลือ สปป.ลาว ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ และยกระดับการให้บริการให้ได้มาตรฐาน

การกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อดำเนินตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ ได้กำหนดให้จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดหนึ่งในการดำเนินงาน โดยมีทิศทางให้จังหวัดมุกดาหารพัฒนาเป็นประตูสู่ สปป.ลาว และเวียดนาม ผ่านสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 และเป็นเศรษฐกิจชายแดนในลักษณะฐานการผลิตอุตสาหกรรม และศูนย์กลางการกระจายสินค้าเพื่อสนับสนุนการผลิตในสะพานนะเขต (Sevan-Seno-Special Economic Zone) ในระยะแรกมุ่งเน้นการจัดตั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า การดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตร และสนับสนุนการค้า รวมถึงการท่องเที่ยวตามแนวเชื่อมโยงประเทศไทย สปป.ลาว และเวียดนาม

ภาคผนวก 3

แผนบริหารราชการแผ่นดิน

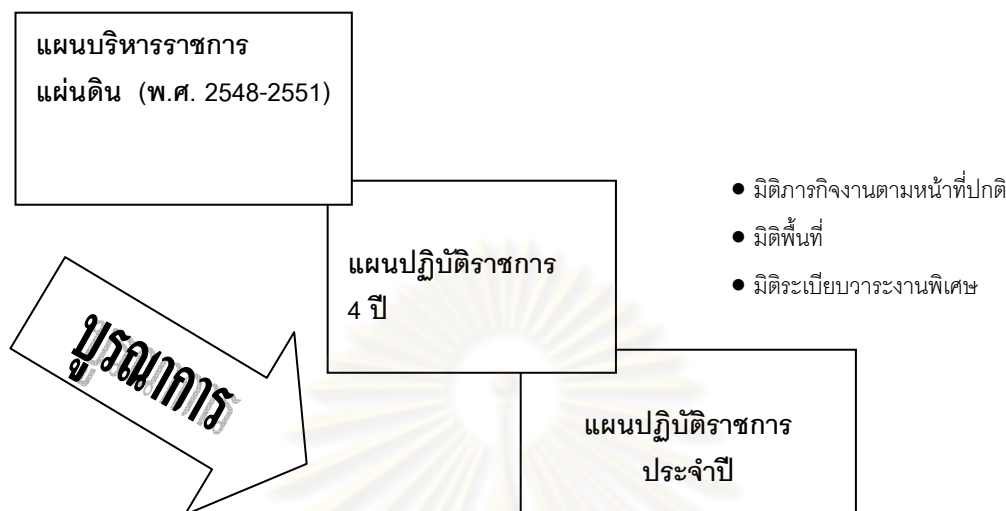
พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำแผนนิติบัญญัติและแผนปฏิบัติการเพื่อใช้ในการบริหารแผ่นดินในระยะเวลา 4 ปี ส่งผลให้รัฐบาลภายใต้การนำของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ซึ่งมีหลักการและสาระสำคัญสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ แนวความคิดและทิศทางการบริหารประเทศ ยุทธศาสตร์การบริหารราชการแผ่นดิน และกลไกการนำแผนการบริหารราชการแผ่นดินไปสู่การปฏิบัติ

รัฐบาลมีวิสัยทัศน์ว่าประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านเพื่อไปสู่ความยั่งยืนในทุกทาง โดยรัฐบาลจะวางรากฐานใหม่ให้แก่ประเทศในทุกๆด้าน ซึ่งจะเน้นที่การคืนความเข้มแข็งสู่ท้องถิ่น คืนอำนาจการตัดสินใจปัญหาสู่ชุมชน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมให้มีความสมดุลมากขึ้น อีกทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ระบบเศรษฐกิจ รวมถึงจะปฏิรูปการศึกษาเพื่อนำไปสู่สังคมเศรษฐกิจบนฐานความรู้ และมีเป้าหมายให้เศรษฐกิจขยายตัวได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5-6 ต่อปี โดยเป็นการขยายตัวอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ

ทั้งนี้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตราที่ 16 ได้กำหนดเพิ่มเติมให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติการของส่วนราชการนั้น โดยจัดทำเป็นแผน 4 ปี แลแผนปฏิบัติการประจำปีด้วย ดังนั้นแผนบริหารราชการแผ่นดินนี้จึงเป็นแหล่งอ้างอิง หรือแผนแม่บทในการกำหนดกลยุทธ์หลักของ 3 ระดับ ได้แก่ 1.) ระดับกระทรวง ทบวง กรม ที่เป็นการปฏิบัติภารกิจตามอำนาจหน้าที่ (Functional – based approach) 2.) ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ที่เป็นมิติเชิงพื้นที่ (Area – based approach) และ 3.) ระดับกลไกการทำงานข้ามหน่วยงานและพื้นที่ ที่เป็นมิติตามระเบียบวาระพิเศษ (Agenda – based approach)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แผนบริหารราชการแผ่นดินนี้เป็นแผนแม่บทหลักที่หน่วยงานราชการทุกส่วน ทุกระดับ และทุกพื้นที่ นำไปใช้ในการวางนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ เพื่อบริหารราชการตามอำนาจหน้าที่ของตน ในลักษณะที่แสดงในแผนภาพ

แผนภาพ แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างแผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี

ที่มา แผนบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ.2548 – 2551

ในแผนบริหารราชการแผ่นดินนี้ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารราชการแผ่นดินทั้งสิ้น 9 ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้ กำหนดให้การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยว การบริการ และการค้าเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยต้องมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และมีการจัดการอย่างยั่งยืน

ซึ่งในประเด็นด้านการท่องเที่ยว นั้น มีกลยุทธ์หลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. พัฒนา พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าการท่องเที่ยว และบริการด้านการท่องเที่ยว
2. ดำเนินการมาตรการเชิงรุกในการรักษาตลาดเดิมและสร้างตลาดใหม่
3. พัฒนา ยกระดับมาตรฐานการให้บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งในด้านบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัย
4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

5. ส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวในประเทศ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของคนไทย

6. พัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ โดยสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงธุรกิจ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการให้บริการ แสวงหาช่องทางตลาดใหม่ๆในกลุ่มธุรกิจต่างๆ เช่น บริการสุขภาพ การศึกษานานาชาติ การจัดประชุมสัมมนานานาชาติ การถ่ายทำภาพยนตร์ และการพัฒนาซอฟต์แวร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 4

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในฐานะที่เป็นองค์กรภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ได้วางแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ได้แก่

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคทั้งด้านการตลาดการขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว
2. บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกโดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศและยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมการสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชีย
3. เร่งพัฒนา นวัตกรรม พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้แย้มในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง
4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว และ
5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547 – 2551

ด้วยเป้าหมายประสงค์จะให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสาขาหลักที่เติบโตอย่างยั่งยืนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย ที่สามารถกระจายรายได้และโอกาสทางการพัฒนาแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2547 – 2551 ขึ้น ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย ภายในปี พ.ศ. 2551 โดยมีเป้าหมายที่จะให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคน หรือมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 700,000 ล้านบาท ในปี 2551 ซึ่งมียุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ด้วยการส่งเสริมให้งานประเพณีและกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวหลักพร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพทางการตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ โดยการพัฒนาระบบสารสนเทศ และส่งเสริมการจัด World Event

Marketing อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งอาศัยศักยภาพทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway การท่องเที่ยวในเอเชีย

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

- สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ อีกทั้งเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัด และภูมิภาคเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและแรงดึงดูดในการท่องเที่ยว
- พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพระดับสากล และมีปริมาณที่เพียงพอ และสนับสนุนให้สร้างมาตรฐานสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความสามารถในการบริหารธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน
- พัฒนาและเพิ่มมาตรฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับสากล ทั้งความสะดวกในการผ่านแดน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่างๆ
- พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของการจัดทำระเบียบมาตรฐานความปลอดภัย การบังคับใช้มาตรฐานอย่างทั่วถึง และเพิ่มขีดความสามารถการให้บริการด้านความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ในการแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยและการเอาตัวเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ ด้วยการ

พัฒนาขีดความสามารถของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาให้เป็นหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว โดยการปรับโครงสร้าง บทบาท ภารกิจและระบบบริหารของกระทรวงให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาทักษะ ความสามารถของบุคลากร ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สร้างให้เกิดกลไกรองรับความร่วมมือทางการท่องเที่ยวในระดับพหุภาคีและทวิภาคีให้เกิดผลทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง อีกทั้งเสริมสร้างศักยภาพ สมรรถนะ และความคิดริเริ่มด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับศึกษา ทบพวน และปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างบูรณาการ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ ความสามารถในการออกข้อบังคับ ที่จะช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาคผนวก 5

ยุทธศาสตร์การบริหารแบบบูรณาการและยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด

จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 และวันที่ 6 พฤษภาคม 2546 ได้เป็นชอบให้ทุกจังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ใช้การบริหารงานแบบบูรณาการ โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารสูงสุดของจังหวัด (Chief Executive Officer : CEO) ซึ่งมีหลักการสำคัญ ได้แก่

1. ผลักดันวาระแห่งชาติ (National Agenda) สู่วิธีความสำเร็จเป็นรูปธรรม และเชื่อมต่อกับระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น
2. บูรณาการเพื่อสร้างวาระระดับพื้นที่ (Area Agenda) โดยแปลงนโยบายรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ สร้างความเห็นพ้องต้องกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่
3. การริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ (Area Initiative) โดยการนำปัญหาและความต้องการของประชาชนมากำหนดเป็นแนวทางริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง
4. ลดภาระที่รัฐบาลจะต้องแก้ไขในระดับพื้นที่ โดยบูรณาการและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ภายใต้แนวนโยบายการบริหารงานแบบบูรณาการของรัฐบาลนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบกลุ่มจังหวัด ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2546 ได้พิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด โดยให้แบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 19 กลุ่ม ซึ่งจังหวัดมุกดาหารได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กลุ่มที่ 2 หรือกลุ่ม “สนุก” ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มจังหวัดสนุกได้ประเมินถึงจุดเด่นของกลุ่ม ได้แก่ ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์และทรัพยากร นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร รวมถึงเป็นแหล่งอารยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่ม คือ

“สะพาน การค้า และการท่องเที่ยวอินโดจีน

(Trade and tour Bridge to Indochina and beyond)”

ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด 4 ด้าน¹ โดยได้กำหนดจังหวัดผู้รับผิดชอบในแต่ละด้าน² ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - จังหวัดสกลนครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
2. ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว – จังหวัดนครพนมเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

¹ ดูรายละเอียดในภาคผนวก 5

² หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร. <http://www.mukchamber.com/NEWS03.htm> [online]. [12 กันยายน 2551]

3. ด้านการพัฒนาการค้าชายแดน – จังหวัดมุกดาหารเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
4. ด้านการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรม - จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทางกลุ่มจังหวัด “สนุก” ได้กำหนดพันธกิจของกลุ่มว่า

“กลุ่มจังหวัดสนุกเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
และธรรมชาติของภูมิภาคอินโดจีน”

มียุทธศาสตร์ ได้แก่ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน การบริการท่องเที่ยวและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการ มีกลยุทธ์ ได้แก่

- พัฒนาการนำเที่ยวระหว่างกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้านกลุ่มอินโดจีน
- การจัดรายการนำเที่ยวชายแดน
- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ
- การพัฒนาหนึ่งจังหวัดหนึ่งพิพิธภัณฑ์ ได้แก่

1. สกลนคร – เทือกเขาภูพาน
2. นครพนม – โลกใต้น้ำโขง
3. มุกดาหาร – สะพานเชื่อมโลก
4. กาฬสินธุ์ - จุราสสิกอีสาน

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบนกลุ่ม 2

ในขณะเดียวกันกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาผู้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวก็ได้ตอบรับต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2549 – 2552 ขึ้น ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบนกลุ่ม 2 หรือ กลุ่มสนุก นั้นมียุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด ดังนี้

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์
1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการ	<p>1.1 พัฒนาสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน โดยเพิ่มศักยภาพและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเดิม อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์</p> <p>1.2 ส่งเสริมให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นจุดเด่น</p>

	<p>ด้านวัฒนธรรม อาทิ หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทย การอนุรักษ์ดนตรีอีสาน กิจกรรมการท่องเที่ยวลำน้ำโขง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว และเป็น การขยายโอกาสทางการตลาดทางการท่องเที่ยว ของกลุ่มจังหวัด</p> <p>1.3 พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ เพื่อเพิ่มศักยภาพ ทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด อาทิ การจัดทำ พิพิธภัณฑสถาน การสร้างเอนเตอร์เทนเมนท์คอมเพล็กซ์ เป็นต้น</p>
<p>2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดพื้นฐาน ด้านการท่องเที่ยว</p>	<p>2.1 การพัฒนาคุณภาพปัจจัยพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนา เชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมภายในกลุ่มจังหวัด เพื่อเพิ่มศักยภาพ ทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด</p> <p>2.2 การพัฒนาพื้นที่เฉพาะในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ Wetland เช่น พัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น</p>
<p>3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว</p>	<p>3.1 การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว</p> <p>3.2 การตลาดเชิงรุกด้านการท่องเที่ยว</p> <p>โดยทั้ง 2 กลยุทธ์จะดำเนินการโดยการเชื่อมโยง กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในกลุ่มจังหวัดและ ระหว่างกลุ่มจังหวัดกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็น การขยายการตลาดทางการท่องเที่ยว และเป็นการ ช่วยให้การท่องเที่ยวกระจายตัวภายในกลุ่มจังหวัด มากขึ้น</p>
<p>4. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยว</p>	<p>4.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกิจการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด โดยจัดทำแผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด และจัดให้มีศูนย์ ประสานงานการลงทุนกลุ่มจังหวัด</p> <p>4.2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการ ท่องเที่ยวในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากร</p>

	<p>ภาคีรัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีศักยภาพและ คุณภาพ มีทักษะ ความรู้ ความชำนาญในการ ให้บริการนักท่องเที่ยว</p> <p>4.3 การสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว โดยพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว รวมทั้งเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและแก้ไขฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p>
--	--

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 6

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS)

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยมีสมาชิกเป็นกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่านทั้งหมด 6 ประเทศ ได้แก่ จีน (มณฑลยูนนาน) เมียนมาร์ สปป.ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งมีเขตแดนติดต่อกัน อีกทั้งมีความคล้ายคลึงกันทางประเพณีวัฒนธรรม ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านแนวคิด การจัดการและการเงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADD)

วัตถุประสงค์หลักของความร่วมมือ คือ ส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตรและบริการ เพื่อให้เกิดการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก

ทั้งนี้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจนี้จะนำไปในลักษณะของความช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ โดยมีแนวทางการร่วมมือในสาขาต่างๆ ทั้งหมด 9 สาขา ได้แก่ สาขาการคมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน การเกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและสาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพ แสดงแผนที่ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ในระยะแรกของการดำเนินการตามกรอบความร่วมมือนั้น ปรากฏว่ายังไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจากหลายปัจจัย อาทิ การที่ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประเทศตนเองมากกว่าเห็นถึงผลประโยชน์ของกลุ่ม รวมถึงความไม่พร้อมในด้านต่างๆของประเทศสมาชิก เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ความแตกต่างทางทัศนะของผู้นำแต่ละประเทศในกลุ่ม เป็นต้น

แต่ต่อมาภายหลังการเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 ประเทศสมาชิกเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง จึงได้มีการปรับกลยุทธ์การดำเนินการ โดยเน้นการพัฒนาใน 3 รูปแบบ ได้แก่

1. เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพ (Economic Corridor) โดยพัฒนาเชื่อมโยงพื้นที่ของประเทศสมาชิกเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมหลักและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ตามเส้นทางคมนาคม
 2. เน้นบทบาทของภาคเอกชนให้เป็นกลไกหลักในการดำเนินการด้านต่างๆ
 3. เน้นการสนับสนุนการดำเนินงานในเชิงหุ้นส่วนกับภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ
- ในการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 11 ของประเทศสมาชิก ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ได้กำหนดแผนงานที่มีลำดับความสำคัญสูง (Flagship Programs) รวม 11 แผนงาน มีระยะเวลาดำเนินการ 10 ปี ประกอบด้วย

1. แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ – ใต้ (North – South Economic Corridor)
2. แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (East – West Economic Corridor)
3. แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor)
4. แผนงานพัฒนาเครือข่ายโทรคมนาคม (Telecommunications Backbone)
5. แผนงานซื้อ – ขายไฟฟ้าและการเชื่อมโยงเครือข่ายสายส่งไฟฟ้า (Regional Power Interconnection and Trading Arrangements)
6. แผนงานการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุนข้ามพรมแดน (Facilitating Cross – Border Trade and Investment)
7. แผนงานเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน (Enhancing Private Sector Participation and Competitiveness)
8. แผนงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะความชำนาญ (Developing Human Resources and Skills competencies)
9. กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งแวดล้อม (Strategic Environment Framework)
10. แผนงานการป้องกันน้ำท่วมและการจัดการทรัพยากรน้ำ (Flood Control and Water Resource Management)
11. แผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยว (GMS Tourism Development)

จากแผนงานที่มีลำดับความสำคัญสูงของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจฯ ที่กล่าวมา พบว่ามีแผนงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (East – West Economic Corridor)

แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (East – West Economic Corridor)

มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. เพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกในโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 4 ประเทศที่มีที่ตั้งอยู่บนแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก ได้แก่ เมียนมาร์ ไทย สปป.ลาว และเวียดนาม
2. ลดภาระค่าคมนาคมขนส่งตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก และทำให้การขนส่งสินค้าและการเดินทางของผู้คนมีความสะดวกยิ่งขึ้น
3. ลดความยากจนในแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก ด้วยการสนับสนุนโครงการพัฒนาเขตชนบทและอาณาบริเวณชายแดน เพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย สร้างงานและส่งเสริมการท่องเที่ยว

โดยมีการกำหนดโครงการย่อยภายใต้แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก รวม 77 โครงการ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 7 สาขา ได้แก่ สาขาการคมนาคมขนส่ง พลังงาน โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการค้า การเกษตร และสาขาการลงทุนของภาคเอกชนและนิคมอุตสาหกรรม โดยในระยะแรกของการดำเนินการในแผนงานนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเส้นทางคมนาคมที่จะเป็นโครงข่ายเชื่อมโยงทางออกทะเลอันดามัน ในมหาสมุทรอินเดียกับฝั่งทะเลจีนใต้ ในมหาสมุทรแปซิฟิก

โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงไทย – ลาว แห่งที่ 2 (สะพานมิตรภาพ 2) เป็นโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับจังหวัดมุกดาหาร เป็นโครงการก่อสร้างเส้นทางทางบกที่เชื่อมต่อกับจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขตเข้าด้วยกัน ซึ่งได้ก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์และได้มีพิธีเปิดสะพานมิตรภาพ 2 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2549 และดำเนินการใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2550 โดยรูปแบบสะพาน เป็นสะพานคอนกรีต 2 ช่องทางจราจร ระยะทาง 1.6 กิโลเมตร

โครงการและความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารข้ามแดนในกรอบGMS โดยการปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นปัญหาอุปสรรค เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งประชาชนและสินค้า ซึ่งประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศได้ดำเนินการให้สัตยาบันความตกลงร่วมกันแล้วและมีการประกาศการมีผลบังคับใช้ของความตกลงใน ส่วนความตกลงหลัก (Main Agreement) เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2547 และกำลังเจรจาในส่วนของรายละเอียดแนบท้าย (Annex) และพิธีการสาร (Protocol)

ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว เป็นความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการตลาดร่วมกันและส่งเสริมการท่องเที่ยวของแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) แบบ Four Countries One Destination ซึ่งหน่วยงาน ได้แก่ ศูนย์ประสานงานโครงการด้านการท่องเที่ยวของอนุภูมิภาค (The Agency for Coordinating Mekong Tourism Activities: AMTA) ได้จัดทำซีดีรอมเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) และขณะนี้ ADBกำลังศึกษาโครงการ GMS Visa เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาในประเทศกลุ่ม GMS นอกจากนั้นหน่วยงานของไทยกับเวียดนามกำลังพิจารณาสร้างความตกลงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวของ 2 ประเทศ เป็นต้น

ภาคผนวก 7

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chaophraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS)

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง หรือ ACMECS นั้นเป็นจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีของไทย ซึ่งได้นำแนวคิดความร่วมมือดังกล่าวไปหารือในการประชุมผู้นำอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโรค SARS โดยได้รับการสนับสนุนในหลักการจากผู้นำของประเทศ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และไทย และได้มีการร่วมกันภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546 ที่เมืองพุกาม สหภาพพม่า โดยผู้นำประเทศทั้ง 4 ประเทศ ได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) เพื่อจัดตั้งความร่วมมือ ACMECS โดยมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การลดช่องว่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก และสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนร่วมกัน โดยอาศัยจุดแข็งที่แตกต่างและหลากหลายของประเทศสมาชิก ต่อมาได้มีการเห็นชอบการเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกของเวียดนาม เมื่อ 10 พฤษภาคม 2547 ซึ่งส่งผลให้กรอบความร่วมมือฯ มีประเทศสมาชิกทั้งสิ้น 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ ไทย เวียดนาม

ภายใต้ความร่วมมือฯ ได้ครอบคลุมความร่วมมือใน 6 สาขา ได้แก่ (1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้า และการลงทุน (2) ความร่วมมือด้านการเกษตร และการอุตสาหกรรม (3) การเชื่อมโยงการขนส่ง (4) **ความร่วมมือทางการท่องเที่ยว** (5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (6) การสาธารณสุข

ความร่วมมือในสาขาการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์คือ การร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวจากทั้งในและนอกภูมิภาค ซึ่งแผนปฏิบัติการดังนี้

1. ร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดในอนุภูมิภาค เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในตลาดระดับสูงให้รู้จักประเทศสมาชิกให้มากขึ้น (Conduct joint promotion and marketing of the sub-region and convene top-level tourism marketing mission to promote the CLMT countries.)

2. ร่วมมือกันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเดิมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Jointly promote existing and explore new forms of tourism development, in which the Natural and cultural resources are preserved.)

3. ร่วมมือกันพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว (Cooperate to enhance tourism safety and security.)

4. พัฒนาการเชื่อมต่อเว็บไซต์และฐานข้อมูลทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศสมาชิก (Develop a joint CLMT tourism website/information database.)

5. จัดตั้งเครือข่ายศูนย์ฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว และพัฒนาบุคลากรและเครื่องมือในด้านการฝึกอบรม เพื่อนำไปสู่การจ้างงานระหว่างประเทศสมาชิก (Establish a network of tourism training centers and develop trainers and training materials for employment across the CLMT.)

6. ยกกระดับด่านตรวจบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการข้ามแดนเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก (Upgrade international border checkpoint to promote cross-border facilitation and ease travel into and within the CLMT countries.)

7. ประสานความร่วมมือและส่งเสริมระบบเชื่อมโยงทางอากาศระหว่างประเทศสมาชิก (Cooperate and promote air linkages the CLMT countries.)

โครงการร่วม¹ (Common Projects) ของความร่วมมือสาขาการท่องเที่ยว ได้แก่

1. ร่วมดำเนินงานตามแนวคิด Four countries one destination อาทิ การจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางการท่องเที่ยว (Implementation of “Four countries one destination” concept such as establishment of a website to distribute tourism information.)

2. ร่วมมือทางด้านวิชาการเพื่อฝึกอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวในสาขาต่างๆ อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, การตลาด, เทคโนโลยีสารสนเทศ, การจัดการในสาขาการท่องเที่ยว และการโรงแรม (Tourism training through technical cooperation in the areas of tourism, marketing, IT, tourism management, and hotel management.)

3. ศึกษาประเภทและความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว (Identification and feasibility study on tourism attraction.)

4. การอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว อาทิ การตรวจลงตรา ณ ด่านตรวจคนเข้าเมือง การอนุญาตเข้าประเทศบริเวณด้านพรมแดน เป็นต้น (Facilitation of travel, such as visa on arrival, entry permit at the border entry points.) ขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการ โดยกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานด้านความมั่นคง

¹ โครงการร่วม (Common Projects) คือ โครงการที่มีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก 3 ประเทศขึ้นไป โดยประเทศสมาชิกอื่นที่เหลือไม่ขัดข้อง

5. ร่วมกันรณรงค์ทางการตลาดเรื่องการรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก (Joint marketing campaign of safety and security of tourism in CLMT)

6. จัดตั้งคณะทำงานร่วมภาครัฐและภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นในประเทศสมาชิก (Establishment of a joint working committee on tourism cooperation comprising public and private sector at national and local levels of CLMT countries.)

7. ศึกษาความเหมาะสมในการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อาทิ เส้นทางท่องเที่ยว พุกาม – สุโขทัย – เสียมเรียบ – จำปาสัก เป็นต้น (Pursue feasibility studies of clusters of common tour packages both in the categories of eco-tourism and cultural/historical tourism such as: Bagan-Sukhothai-siem-Reap-Champasak.)

8. จัดการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ ในรูปแบบของ caravan tours, cross country tours and bicycle tours (Arrangement of cross-border overland tour, caravan tours, cross country tours and bicycle tours.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการแล้ว

9. ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่สงวนและสัตว์ป่า ในบริเวณพื้นที่พรมแดนของประเทศสมาชิก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Promotion of protected areas and wildlife protection along the border areas of CLMT countries in order to promote eco-tourism.)

10. ศึกษาความเป็นไปได้ของระบบเชื่อมโยงทางอากาศ (Feasibility study on air linkage.)

11. ริเริ่ม/ส่งเสริมเที่ยวบินปกติและเที่ยวบินเช่าเหมาลำ (Introduction of regular charters and charter flights.)

12. ศึกษาทบทวนข้อตกลงทางการบินและข้อตกลงอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (Review of existing Aviation Agreement and other related regulations.)

13. เปิดจุดผ่านแดนที่มีศักยภาพ (Opening of potential border entries.) ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานด้านความมั่นคง

นอกจากโครงการร่วมดังกล่าวแล้วยังมีโครงการในระดับทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิกอีกหลายโครงการซึ่ง โครงการระดับทวิภาคีที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ โครงการจัดตั้งเมืองคู่แฝด (Sister-Cities/ Twin City)

โครงการจัดตั้งเมืองคู่แฝด(Sister-Cities)

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2545 จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดกวางจิ (กวางตริ) แขวงสะหวันนะเขต ได้ประชุมร่วมกัน และได้ลงนามร่วมกันใน Memorandum of Understanding at the meeting among three Provinces: Quang tri (Vietnam) Savannakhet (Laos) and Mukdahan (Thailand) โดยมีความเห็นชอบร่วมกันที่จะสถาปนาความสัมพันธ์เมืองคู่แฝดระหว่างกัน จากนั้นก็ได้มีการหารือในระดับทวิภาคีระหว่างไทย กับเวียดนามในเรื่องการทำข้อตกลงการสถาปนาเมืองคู่แฝด ระหว่างจังหวัด (กวางตริ) กวางจิ แขวงสะหวันนะเขต และจังหวัดมุกดาหาร แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้า จนกระทั่งภายหลังจากการจัดตั้งกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ที่มีโครงการจัดตั้งเมืองคู่แฝดเป็นโครงการระดับทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิกด้วย ซึ่งจังหวัดมุกดาหารได้ทำการสถาปนาเมืองคู่แฝดกับแขวงสะหวันนะเขต จังหวัดกวางตริ และพัฒนาความร่วมมือกับจังหวัดเถื่อเทียนเว้ ดังนี้

- การสถาปนาเมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2547 ณ จังหวัดมุกดาหาร โดย ดร.นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร และ ดร.สีเหลื้อ บุนค้ำ เจ้าแขวงสะหวันนะเขต ร่วมกันลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์เมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งจะมีความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของเจ้าหน้าที่
2. ความร่วมมือด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย
3. การอำนวยความสะดวกการค้า การลงทุน การเกษตร และอุตสาหกรรม
4. การเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่ง
5. การท่องเที่ยว
6. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
7. การสาธารณสุข แรงงาน กีฬา และศิลปวัฒนธรรม

- การสถาปนาเมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดกวางตริ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2548 ณ เมืองดองฮา จังหวัดกวางตริ โดย นายไพรัตน์ สกลพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร

และ นายเล ฮิว ฟุก ประธานคณะกรรมการประชาชน จังหวัดกว๋างตรี ร่วมกันลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสถาปนาความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกันระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดกว๋างตรี ซึ่งจะมีความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกการค้า การลงทุน การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข แรงงาน และกีฬา
2. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับประชาชนกับประชาชน
3. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของเจ้าหน้าที่

● ในการประชุมร่วมกันระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดเถียน เทียน เว้ เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2548 ณ จังหวัดมุกดาหาร ทั้งสองจังหวัดได้มีข้อตกลงร่วมกันในการเพิ่มความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1. ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยปรับปรุง แก้ไขกฎระเบียบให้สอดคล้องกันเพื่อความสะดวกในการท่องเที่ยว และผลักดันให้มีการวางแผน ลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร
2. ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและกีฬา โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนด้านศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมกีฬาพื้นเมือง
3. ความร่วมมือด้านการค้า โดยผลักดันให้มีการแลกเปลี่ยนด้านการค้า โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารทะเล สินค้าเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า ทั้งนี้ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบแลกเปลี่ยนข้อมูล วางแผน และเสนอแนวทางให้ผู้บริหารพิจารณา รวมถึงการอำนวยความสะดวกทางการขนส่งสินค้า และการประชาสัมพันธ์กับภาคเอกชนเพื่อให้เกิดการลงทุน
4. ความร่วมมือด้านการศึกษา โดยกำหนดแนวทางในการแลกเปลี่ยนนักเรียนไปศึกษาในสถานศึกษาของแต่ละฝ่าย

ทั้งนี้ นายไพรัตน์ สกลพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร และนายเหงียน ชวน ลี ประธานคณะกรรมการประชาชนจังหวัดเถียน เทียน เว้ ได้ร่วมกันลงนามในบันทึกการประชุมระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดเถียน เทียน เว้ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2548

สำหรับการดำเนินการเสริมสร้างความสัมพันธ์เมืองคู่แฝดในส่วนของจังหวัดมุกดาหารได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเสริมสร้างความสัมพันธ์เมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต และจังหวัดกว๋างตรี จำนวน 9 คณะ ได้แก่

1. คณะกรรมการอำนวยการ
2. คณะกรรมการดำเนินงานด้านการลงทุน การเกษตร และอุตสาหกรรม

3. คณะกรรมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และกีฬา ซึ่งมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร เป็นประธาน และผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร เป็นกรรมการและเลขานุการ

4. คณะกรรมการดำเนินงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม
5. คณะกรรมการดำเนินงานด้านการสาธารณสุข
6. คณะกรรมการดำเนินงานด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย
7. คณะกรรมการดำเนินงานด้านแรงงาน
8. คณะกรรมการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์
9. (ร่าง) คณะกรรมการดำเนินงานด้านองค์กรเอกชน (เป็นแผนจัดตั้งเพิ่มเติมในปี 2550)

ทั้งนี้จังหวัดมุกดาหารได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ตามกรอบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวภายใต้โครงการจัดตั้งเมืองคู่แฝดระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต จังหวัดกว๋างตรี และจังหวัดเถียน เทียน เว้ ดังนี้

- การประชุมเจ้าหน้าที่ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว 3 จังหวัด 3 ประเทศ (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กว๋างตรี)
- การแลกเปลี่ยนการเยือนของส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว ทั้งในระดับจังหวัดกับแขวง และอำเภอกับเมืองอย่างสม่ำเสมอ (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต)
- การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 3 จังหวัด 3 ประเทศ (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กว๋างตรี)
- การพบปะหารือเพื่อสร้างความร่วมมือ ระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดเถียน เทียน เว้ ซึ่งมีประเด็นการหารือการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัฐชนิชา ตั้งวีรัตน์กร เกิดวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีคณะรัฐศาสตร์ สาขาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษาที่ 2544 และศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตสหสาขาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษาที่ 2548

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย